

ОГЛЕДАЛО

ЧАСОПИС УЧЕНИКА И ПРОФЕСОРА СРЕДЊИХ ШКОЛА
БЕОГРАД 2017/2018 БРОЈ 8-9 ЦЕНА: 350 РСД / 8 КМ / 4 EUR

3. БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ

ПОЕЗИЈА • КРАТКА ПРИЧА • ЕСЕЈ

БЛАГОВЕСТ

Маша ГЕСЕН

САВРШЕНА СТРОГОСТ

Геније

и математички
успех столећа

Прича о
Грегорију
Парелману,
највећем
математичару
данашњице,
који је доказао
Поенкареову
хипотезу и
одбио милион
долара за то
достигнуће!

JP Službeni glasnik

www.slglasnik.com

www.klubglasnik.net

U svim knjižarama *Službenog glasnika*
i na telefone 011/30 60 578, 30 60 589,
e-mail: prodaja@slglasnik.com

ПРОСВЕТНИ ПРЕГЛЕД

Привредно друштво
ПРОСВЕТНИ ПРЕГЛЕД

Дечанска 6/3, Београд

Телефон/факс

011/3340-825

3239-096

3235-378

Железничка 40, Нови Сад

021/457-331

457-066

kontakt@prosvetni-pregled.rs

www.prosvetni-pregled.rs

- Издавач недељног листа просветних радника Републике Србије
- Издавач свих образаца евиденција и јавних исправа на српском језику и писму националних мањина за основне и средње школе
- Издавач Конкурса и Информатора за упис у средње школе, као и Конкурса за ђачке и студентске домове и за ученичке и студентске кредите и стипендије
- Издавач приручника и других публикација за наставнике и ученике

*Поуздан сарадник и савезник
свих који раде за доле образовање*

ОГЛЕДАЛО

Часопис ученика и професора
средњих школа Београд

Број: 8-9 Година: IV 2017/2018

Редакција:

Мирјана Мићић, Олгица Рајић,
Љиљана Маловић Козић, Мила Туцовић,
Нина Михаљинац, Анђела Плакаловић,
Предраг Обрадовић, Жарко Јањић

Главни и одговорни уредник:

Радивоје Благојевић

Технички уредник:

Лука Тилингер

Лектори:

Олгица Рајић
Наташа Марковић Атар
Милица Шаренац

Саветник:

Горан Обрадовић

Извршни секретар:

Стефан Благојевић

Издавач:

Информационо друштво
БЛАГОВЕСТ

рачун: 205-220697-22

+381 (11) 2281189

Јурија Гагарина 166А/97

Београд

ogledalo.blagovest@gmail.com

ogledalo.edu.rs

Сви текстови се рецензирају

Часопис излази тромесечно

Штампа:

Школски сервис *Гајић*
Београд

ОГЛЕДАЛО

ЧАСОПИС УЧЕНИКА И ПРОФЕСОРА СРЕДЊИХ ШКОЛА

Број: 8-9 Година: IV 2017/2018

Катарина Радивојевић као Мала богиња у филму
Чарлстон за Огњенку (2008) Фотографија: **Небојша Бабић**

БЛАГОВЕСТ

bobex

Natural

**AROMATERAPEUTSKA
ETARSKA ULJA
esencija i inteligencija biljke**

**Kozmetika napravljena od 100 % prirodnih
sastojaka, iz organske proizvodnje.**

**Proizvedena u Hand made tehnologiji, radi očuvanja
svih prirodnih elemenata u izvornom obliku
u krajnjem proizvodu.**

Veoma širok asortiman proizvoda

**Bobex natural Beograd
Kraljice Natalije 1**

+381.11.2687.236 • 062 / 8010.292

www.bobexnatural.com

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ УРЕДНИКА

- 17** Из бележнице препреденог професора
Радивоје Блајојевић

ТЕМА I - 3. БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ – ПЕСМЕ

- 25** Крв у пољу
Тања Малетић
- 25** Blut im Feld
Tanja Maletic
- 27** Носталгија
Лазар Букумировић
- 29** Реквијем
Тодор Ружић
- 31** Ужаси пакла и бола у Јасеновцу
Оливера Ненадовић
- 33** Pošto?
Dimitrije Veljović
- 36** Затвори се у ноћи
Маријана Радојевић
- 38** Сећаш ли се, Ведрана?
Хелена Будимир
- 41** У први дан недеље
Вељко Вујић
-

*Potpuna podrška
za računare i mrežu*

www.kio.rs

ОГЛЕДАЛО

43 Дон Жуан
Санела Јанковић

45 Potjernica
Ana Ivanović

47 Srebro
Marin Saran

48 У човечјој башти
Фарук Шахаји

49 Buđenje
Matea Martinović

50 Oktobarske kiše
Lejla Ćehić

52 Odlazak
Džemila Badić

53 Ponekad
Aleksa Vilić

56 Budući dijalog
Sima Pandurović

58 * * *
Фернандо Песоа

ТЕМА II - 3. БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ – КРАТКА ПРИЧА

63 Ирис
Душка Киса

65 Два, нула, четири, седам, три, два
Ђорђе Вучинић

68 „Јер све што љубимо, створили смо сами”
Бојдан Плавшић

70 Ograde
Petar Lučić

ОГЛЕДАЛО

- 73** Svako je negdje stranac
Naruna Bandić
- 75** Ратлук од руже
Тамара Аралица
- 78** Voz
Hana Rastoder
- 84** На перону
Бојдан Плавшић
- 85** Кокошињац
Миа Жабих
- 88** Није прва која се удала
Лука Лукић
- 90** Stranica iz dnevnika renesansnog čoveka
Ivan Filip Kovačević
- 92** Kasni Gost
Darja Devedžić
- 95** Недохватно
Александра Пејров
- 97** Ускршња авантура
Ђорђе Шайоњић
- 99** Kuverta
Adam Martić
- 101** У овој ноћи без јутра, ко је та светиљка са угла?
Лазар Живковић

ТЕМА III 3. БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ – ЕСЕЈ

- 106** Научна писменост и зашто је важна
Јелена Шћеїар
- 107** Scientific Literacy & Why Does It Matter?
Jelena Šregar
-

ОГЛЕДАЛО

- 109** Ко избегава критику, у ствари, не жели да зна
Маша Тиосављевић и Лука Вуловић
- 111** Тишина
Нађа Лукић
- 113** Човек пред вратима закона
Софија Дамњановић
- 115** О уметности и стварању
Ана Ефендић
- 117** Kada bih se svako jutro budio u drugom tijelu –
Dejvid Levitan
Anastasija Rudan
- 118** Јевтин морал и јевтина естетика, у бити, су
вређање правог морала
Лазар Злајић и Вићомир Здравковић
- 121** Положај и судбина уметника у данашњем свету
Теодора Сусаојевић
- 125** Pogled uperen ka zvijezdama
Alma Međedović
- 127** „I u ovo doba treba nam svetlost”
Maša Marković
- 128** Карл Маркс – философ који је одбијао
да буде философ
Невена Јаћимовић
- 131** Писмо
Најда Бучан
- 133** Zavičaju, želim da ti kažem...
Emin Biševac
- 134** Život
Anđela Miljenović
- 135** „Ниједан човјек није довољно паметан”
(Меша Селимовић)
Ламија Алић
-

ОГЛЕДАЛО

- 136** Слово љубве у 21. веку
Вељко Сворцан
- 139** Отуђење није пакао, него шанса
Емилија Узелац
- 141** 3. БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ
- 149** ОГЛЕДАЛОВА ранг-листа средњих школа
- 155** Борба без крви
Вељко Раговић

ТЕМА IV - ТЕЗА АНТИТЕЗА СИНТЕЗА

- 163** Максим Горки и филозофија личности XXI века
др Светлана Торњански Брашњовић
- 167** Руски песници 20. века
проф. Оливица Рајић
- 173** Oda Staljinu
Osip Mandeljštam
- 176** Mali i veliki autokrati
Vladimir Gligorov
- 176** Психоанализа, надреализам и Салвадор Дали
Љиљана Маловић Козић
- 182** Уметност успешне комуникације
Снежана Зимоњић

ТЕМА V - ФОРМА - - ПРЕДМЕТ ДУХОВНОГ ИНТЕРЕСА

- 189** Десет еколошких заповести
Проф. др Ђуро Шушњић
- 191** Dix commandements écologiques
PhD Ђуро Шунјић
-

ОГЛЕДАЛО

- 193** Шта пушаче штити од карцинома
Др Момчило Б. Ђорђевић
- 196** Оценом би требало подстицати знање,
а не истеривати незнање
Проф. др Милан О. Раскојковић
- 200** Речник грешака
др Срђан Дамњановић

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

УВОДНА РЕЧ УРЕДНИКА

$\frac{2}{7}$ Линорез

Катарина Милосављевић 18'

Катарина Милосављевић: Песма

Уметничка школа Ниш

Ментор: проф. Ивана Станковић

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ИЗ БЕЛЕЖНИЦЕ ПРЕПРЕДНОГ ПРОФЕСОРА

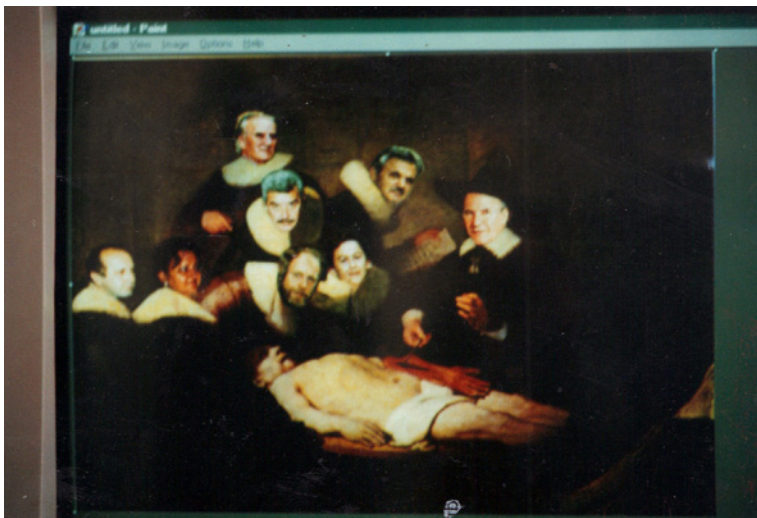
1. **Добио сам посао** и требало је из Сарајева да се вратим у родну Фочу. Директор школе Садик Врето ме је позвао да одмах дођем, већ троје примљених колега, Војислав Старовић, Борка Дракул и Меша Софразија, су увелико почели да раде, каже. Одговарах му да ћу доћи у време које је конкурсом предвиђено, јер ми је требало времена да се растанем са Сарајевом и волонтирањем у тамошњим дневним новинама, „Ослобођењу” и „Вечерњим новинама”. Радио сам у две школе и три зграде: Средњој стручној школи „Никола Тесла” и Гимназији „Симо Милошевић”; ни слутио нисам да ће доћи време, у будућности, да у Београду радим чак у четири најбоље гимназије – истовремено! У **Математичкој гимназији** – 21 годину, у **Шестој београдској** – 19, у **Четрнаестој** – 9 и у **Трећој** – 2 године... Говорио сам да је радити у Београду у једној школи исто као да се ради у некој паланци. То вам је као са рибама које у суштини „немају појма о води, јер немају антисредину“.

2. У **Фочи сам врло брзо препознат** као веома „слободоуман професор”, а то вам је просто тако, логично, када се после извесних година проведених у Сарајеву вратите у провинцију. Од осталих ме је разликовала и браон ташна од телеће коже преко рамена, коју сам први почео да носим у граду на Дрини, а коју сада у различитим величинама и дизајнерским варијацијама носе скоро сви мушкарци. Купио сам је по сниженој цени од хонорара за причу „**Унутрашња крварења**”, објављену по конкурс у сарајевском омладинском листу „**Наши дани**”. Жири, наиме, није доделио прве три награде, али је листу препоручио да откупи и објави, колико се сећам, 12 прича.

3. **Пуних 11 година** био сам хонорарни дописник београдске „Политике” из Фоче и Горњег Подриња, као и уредник школског листа „**Крила младости**” (У Београду сам уређивао листове „**Акко**” и „**МГ**”, те часописе „**МГ**” и „**Г6**”), листа који је цитиран, како у „Политици” тако и у „Илустрованој политици”. Прено-

ОГЛЕДАЛО

сили су пикантерије, попут оне да 372 родитеља није дошло на први родитељски састанак у Средњошколски центар, а редовно примају дечији додатак! Мој колега и ментор Желимир Тројер у дневнику је оставио забелешку: „Родитељском састанку родитељи не присуствоваше“!

Рембрант у Математичкој гимназији

Идеја: **Радивоје Благојевић**

Реализација: **Никола Тодић**

АККО (2000)

4. **Мој најдражи час** у професорској каријери био је у Ша одељењу Математичке гимназије, у мају 2001. године. На њему није проговорена ни једна једина реч! Цело одељење је целих **47 минута стојећи аплаудирало...** Од заглушног аплауза није се чуло ни звоно за крај часа. Када је професор физичког васпитања, Зоран Николић, који је по распореду требало да одржи следећи час, отворио врата учионице, немо и зачуђено је застао, а онда их исто тако хитро затворио, оставши збуњен на школском ходнику... У напомени сам записао колико дуго су ђаци аплаудирали... И данас сам поносан на тај запис. Када ме питају за објашњење, кажем да је била реч о великом међусобном поверењу!

5. **Опет, мој највећи гаф**, којег се и данас стидим, јесте што сам на почетку каријере на предлог професорке руског језика Мирославе Стевановић да пређемо на „ти“, одговорио да она мени може говорити „ти“, а ја ћу јој се обраћати са „Ви“, пошто сам млађи. Она ће ми касније подарити велики комплимент, река-

вши да личим на **руске грофове**. Тада сам носио белу кошуљу са руском крагном фабрике „Инкос” из Стоца, црни, сомотски сако фирме „Ник” Загреб и браду коју је у Фочи ретко ко носио, поготово не професор у настави.

6. Када сам из Београда долазио у Фочу и ћаскао са колегама, Неђом Никачевићем, Ненадом Лечићем, Војком Станковићем и Мићом Машићем, молили су ме да им причам о београдским гимназијама, посебно Математичкој. Питао бих какву причу желе, белу или црну? Најчешће су тражили да приповедам о изузетном ауторитету и мудрацу, Милану Распоповићу, вишегодишњем директору Математичке гимназије. Казивао бих им о његовој несхватљиво лакој комуникацији с људима, бриљантном вођењу Наставничког већа, одличним говорничким особинама, његовим хотимичним **парадоксима**, „**аристроктима**” међу реторичким фигурама. Једном приликом, када сам Распоповићу причао о тим фочанским разговорима, припоменуо сам му да сам им казао како је и он мени, после вредновања и разговора о мом раду у Математичкој, казао: „А, Благојевићу... Ти си бисер!” Распоповић је, када сам га касније на то подсетио, не дајући се збунити, узвратио: „Можда! Можда сам ја то и рекао!”

7. Моје троје деце похађало је три наведене гимназије. Као што им нисам бирао учитељице (додуше, син је, као и ја, имао учитеља, иако сам ја променио тројицу), нисам им бирао ни школе. Говорио сам да свако може имати своју учитељицу и сам своју гимназију, јер их у Београду има доста. Сам, пак, нисам могао да бирам, морао сам да предајем својој млађој ћерки и сину. На првом часу, те школске године, рекао сам да моја ћерка неће ни у чему имати привилегије, а неће ни остати без истих, уколико свима у одељењу буду на располагању. Целе школске године, никад им ја нисам поставио питање на одговарању, увек би то учинио, неочекивано, изабрани ученик. Обоје су у првом полугодишту (сви знају да је тада оцењивање било, руку на срце, реалније) имали закључену четворку. Коментар другарице мога сина из разреда био је: „Немојте породичну свађу преносити у учионицу!”. Док је ћерка одговарала непосредно пре закључивања оцено, ја сам је хвалио. Када су после мога часа ученици видели њену оцену у дневнику, одахнули су – и престали да буду сумњичави...

На крају школске године, када ученици преговарају о што вишој оцени и говоре о лакоћи поправљања постојеће, реалне, обично им испричам анегдоту из Шпанског грађанског рата. Франкови фашисти терају заробљене републиканце на камион, да их возе у брда, како би их тамо стрељали. Зима је сурова и хладна. Републи-

канац изусти како је хладно, да срце може да пукне. Стражар ће њему – „**а ми се још и враћамо**“. Кажем ја матурантима – лако је њима, они одлазе, а ми, професори, остајемо. Сличну реченицу чуо сам, много година касније, у филму „Лајање на звезде“.

8. **Постоји једна анегдота** из Треће београдске гимназије, из прве декаде децембра 2001. На почетку часа, док уносим оцене из контролног задатака и враћам радове, катедри прилази ђак и негодује што је добио „само четворку“. Реч је, подсетићу, о гимназији с највишим прагом бодова за упис у генерацији, у коју су обично примани само „вуковци“. Тај ђак је тврдио да његов рад нисам „ни прочитао“. Прихватио сам „игру“, рекавши како „ових дана због велике заузетости **не читам ни Андрића**, а камоли просечне ђачке контролне радове“. Изашао сам с том причом на брисани простор за добијања и губљења ауторитета, што је у школском простору питање „живота и погИБИЈЕ“. Како сам те школске године предавао устав и права грађана у четири школе и 27 одељења, укупно 945 ученика (од којих 831 матуранат, док се у Математичкој Устав изучавао у трећем разреду), дао сам свима контролни са три питања, од којих је треће било: референдум. Тада су, према Уставу Републике Србије, поред факултативног, који је распрострањенији, била и три обавезна референдума: промена Устава, промена граница и смена председника Републике. Ко није навео та три одговора, није могао добити највишу оцenu. Замолио сам ученицу која је прилежно бележила моја предавања, да их прочита из своје свеске. Након што је прочитала, ученик који се бунио вратио се покуњен, на своје место. Занемели су и већ спремни други јуришници на жељене „петице“, које су им се све до тог тренутка некако необјашњиво указивале.

Десетак дана потом, 19. децембра, на слави Светог Николе, у стану породице Зорић на Дорћолу, ученици су препричавали ову анегдоту.

9. **Школског педагога** је имала само једна од пет гимназија у којима сам радио. Колегиница је више волела да се бави „едукацијом“ професора, него ученика. А ученика је скоро шеснаест пута више! Можда је то компензација за промашени смер андрагогије? Ко ће то знати!? Директор би јој бланко потписао распоред посете часовима, који би она потом најпре поставила на огласној табли, а потом га самоиницијативно мењала. Измена је посебно тешко падала млађим колегама, који би се таман припремили за посету. Тако је дошла на мој час, и то већ трећи или четврти пут. Лепо сам је најавио и питао да ли ће час „посматрати са учешћем или без учешћа“. Одговорила је: „Наравно, без учешћа“. Затим сам

пред њом и ученицима испричао догађај који се збио седамдесетих година XX века, у селу Пелагићеву код Градашца у Босни и Херцеговини. Село су посетили инспектори, не би ли проверили да ли је у фотографском паковању тачан број папира, који је, иначе, осетљив на светлост. Бројали су га и на тај начин уништавали, **не знајући шта раде**. На крају часа, колегиница ме је питала када можемо да поразговарамо о часу. Одговорио сам да немам поверења у њу, те да је сваки разговор излишан.

10. **Изнећу једну научну истину**, да опозиција више снажи власт од удворица и поданика. Подстиче је да буде увек будна и делатна. Ако погледате први број публикације брэнда „Куп“, једне гимназије, можете пребројати 17 аматерских фотографија директора школе. У дугом броју, следеће године, наћи ће се чак 20 нових фотографија истог директора. Шта закључити друго, после свега виђеног, него да је директор апсолутиста? Удворице и поданици, занесени „новопримљеном вером, уверењем, науком“, задовољни су – директор, свакако, то не би смео бити. Већ сам навео колико сам часописа уређивао, а само сам два пута ставио у школске новине групну фотографију са директором. Када је у ђачкој задрузи видео нови број, тадашњи директор је извадио новчаник, купио 100 примерака и поделио их ученицима.

Прозелитизам – тај патолошки облик подаништва чини ми се да је у експанзији.

Поданицима је важније добро се држати чопора (групе) и хорски мислити, него бити личност, индивидуа.

Савремени прозелити не би требало да станују у школама. У учионицу мора да улази **слободан и аутономан професор**. Нису ли људска слобода и своја, лична, највеће благо света?

Радивоје Благојевић

OGLEDALO

ТЕМА I

3. БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ ПЕСМЕ

Лука Шуберт: Макови

Средња ликовна школа „Петар Лубарда“ Цетиње
Ментор: проф. Миодраг Вукчевић

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

КРВ У ПОЉУ

Прва наїрада

3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

У житноме пољу су титрале сенке,
ветру се клањали чемпреси и јеле.
Тада олујни облак загри сунце,
а црне су птице небом полетеле.

Тишина се надвила над целим пољем
и као вода текла је на све стране.
Ненадано небом проломи се пуцањ,
у шуми чемпреса загракташе вране.

Незнан човек беше жртва свога беса.
Нико није знао какав бол он крије.
Кажу да је грешком промашио срце.
Њему се ни метак смиловао није.

И тако се вукао изморен, рањен
до гостионице старе и прљаве,
а крвава земља и трагови боје
нису му никад изашли из главе.

Кажу, није хтео лекара да зове.
Само он је знао чега се то плаши
и пио је последњи гутљај живота
гледајућ' гранчицу бадема у чаши.

Три следећа дана дисао је мучно.
Није ни говорио, ни јео, ни пио.
Онда му у очима угаснуше звезде,
одневши и тајну ону што је крио.

Тад залеђен оста пар очију бледих,
и у њима све сузе неисплакане,
поглед упрт далеко, у житна поља
која су још дуго надлетале вроне.

*Винсенџу ван Гођу (1853–1890),
с љубављу и поштовањем
7. 3. 2015.*

Тања Малетић

IX гимназија „Михаило
Петровић Алас" Београд
Ментор: проф. Наташа
Марковић Атар

BLUT IM FELD

Im Getreidefeld zitterten Schatten,
Dem Winde beugten sich Zypressen, Tannen vor.
Die Gewitterwolke umarmte da die Sonne,
Schwarze Vögel flogen dem Himmel zu.

Eine Stille fiel auf das ganze Feld
und wie ein Wasserflut strömte hindurch.
Ein Schuss schallte plötzlich im Himmel,
im Zypressenwald krächten Raben los.

Ein Unbekannter ward zum Opfer seiner Wut.
Keiner wusste, was für einen Schmerz er litt.
Er soll aus Versehen das eigene Herz verfehlt haben.
Nicht einmal diese Kugel erbarmte sich seiner.

Ermüdet und verletzt schleppte er sich
bis zur alten, verwahlosen Kneipe hin,
die blutverschmierte Erde und Farbenspuren
gingen ihm nie mehr aus dem Kopf.

Man sagt, er wollte keinen Arzt zu Hilfe rufen.
Nur er allein wusste, wovor er sich so fürchtete,
bevor er den letzten Schlucken Leben hinunterwürgte,
einen Mandelzweig im Glas anblickend.

In den nächststen drei Tagen atmete er mühevoll
Sagte auch kein Wort mehr, trank und aß nichts.
Danach erloschen die Sterne in seinen Augen,
trugen auch sein verborgenes Geheimnisfort.

Zwei fahle Augen froren ein.
und darin unverflossene Tränen,
ihr Blick starrte die Getreidefelder an,
über denen Krähen noch lange herumflogen.

*An Vincent van Gogh (1853-1890), mit Liebe und
Hochachtung
Am 7. 3. 2015*

Tanja Maletić

IX Gymnasium

„Mihailo Petrovic Alas" Belgrad

Mentor: Prof. Nataša Marković Atar

Übersetzung: **Prof. Tanja Jakšić**

Mathematisches Gymnasium Belgrad

НОСТАЛГИЈА

Друџа наџрада

3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Био сам овде.

Некада давно често су ме гризли комарци.

Сад нема крви ни за једног,

а камолиза цео један рој који лети свечери

опустоши читаву белу кожу, па кукаш и чешеш се

док не утонеш у сан од млека из зарђале шоље.

Дежа ви.

Остане од вила и змајева само слој прашине

без зрнца магије и закашљеш се од ње толико грубо

да се поцепа грло. Заборавио сам како се шушка

и које све тајне крије прича коју ватра пуцкета

док се у зеници преплиће машта са страхом од ноћи

и мистеријама сазвежђа и месечине,

па онда бежиш

по непокошеној трави пуној змија и буба

и закачи се мали крпељ тачно испод колена.

Не видиш га, а он пецка и сврби као питање без одговора.

Изваде га, али ти и даље не знаш колико гусеница има ногу,

па је тражиш, а она се одједном претвори у лептира

и опет те све неподношљиво голица.

ОГЛЕДАЛО

Поцрни кожа.

Само једне ноћи одважно прођеш руком преко пламена
и не заплачеш. Прочиташ све о свим животињама
и преореш Млечни пут једним течним р
које се правилно скотрљало. Више ниси ни жедан.
Закачиш се за неког крпеља и пустиш понекад да те сврби
док ходаш калдрмисаном ливадам обраслом у путоказе
и не усудиш се да их почупаш, као коров који је растао
испод седмог брда у седмој гори седмог пршљена
твоје читаве кичме, а мораш да живиш сада и за сутра
понављајући као стара дедина плоча да прошлост не постоји,
а знаш да се лажеш и тад те заголица и најеже се очи,
које нису порасле заједно са мозгом и лобањом,
па схватиш да постојиш само онда и да си ти заправо прошлост.

Лазар Букумировић

Прва крагујевачка гимназија Крагујевац
Ментор: проф. Светлана Рајичић Перић

РЕКВИЈЕМ

(посвећено Миодрају Павловићу)

Трећа наџрада 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Уведен на позорницу,
Међу мртву публику,
И смјештен на јастук љубичастог плиша,
Можда и против своје воље.
Не сјећам се.

Туђе име пролети испод црних кишобрана,
Очајно тражећи власника,
А ја ни да се окренем,
Ни да саслушам.

Бијесне битке на тјемени,
Чело – прегажено ратно поље,
Немири крче себи пут,
А гладна питања захтијевају одговоре,
И мигренама муче одвећ уташено тијело.

Слијева,
Јефтини парфем и парно цвијеће кича,
Напућене усне и лажна величина,
Праћене кишом, разблаженим сузама.
Гаде ми се...

ОГЛЕДАЛО

А десно,
Људи у црним наквашеним унформама,
Погурених глава.
Прсти од кривице
Играју по целатским сјекирама,
А у жедним очима или чуђење
Или задовољство.
Не знам.

Коначно, спаситељи силазе на бину,
Тјерајући сиве облаке,
Носећи свјеже грозђе у свештеничким рукама,
Обучени у црно и бијело,
Свијетло и тамно,
Са ореолом залазећег сунца,
Праћени аплаузом.

Да, сада се сјећам.

Коначно починак у мојој глави
И та слатка тишина.

Реквијем је почео.

Тодор Ружић

Гимназија „Јован Дучић” Требиње
Ментор: мр Веселинка Кулаш

УЖАСИ БОЛА И ПАКЛА У ЈАСЕНОВЦУ

Похвала 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Стојах нијема испред поља, све је тихо,
и јеца ме нека прође.
Шта тишина ова скрива?
Ни из чега и ниоткуда
тек из приче наслућена појави се слика жива.

Кржаве сузе клизаху низ лице,
из очију гдје се живот с надом гаси,
без јецаја плаче мајка...
Мртва неће моћи свог анђела да спаси.

Још увијек рука топла,
хоће да га скрије испод њених скута.
Али залуд, звјерство, мржња...
Мали анђео и прије смрти, умро је већ хиљадама пута.

Склапа очи, у сан тоне, до тог часа је без крила.
Покрива га крв и тама,
мук настаде, бездан са њим и полети
С анђелима из свих јама.

Сивнуше силне муње и громови загрмише,
а онда се све умири,
к о дан љетњи послије олује.
Разлише се пјесме без гласа и шума,
ко хоће да је послушне може да је чује.

ОГЛЕДАЛО

„О, станите, људи, а звјериње.
Ви који јесте `наши` или `туђи`.
Не сијте са мржњом на њивама пакла,
надајући се рају.
Не рађа се човјек из крви и буђи.
Не мрзите. Опроштај дајте.
Ми невини и преклани свог крвника не кунемо,
ал` памтимо , сјећамо се.
Док сјећања ваша живе, ми нећемо умријети.
Гробове, наших предака,
ми, никада нећемо заборавити!”

На кољена своја падох.
Поглед спустих ка бистрој роси.
Видјех хиљаду анђела ту испред себе,
По некој трави, носећи свјетлост,
Трчкарају боси.

Знам да морам кренут даље.
И питам се коме анђеле да оставим?
Не ! Ја знам, сигурна сам.
Ићи ће и они са мношћу свуда,
ако их никада не заборавим.

Оливера Ненадовић

Медицинска школа Добој
Ментор: проф. Драгана Стјепановић

POŠTO?

„All is true” – Onore de Balzak

Pohvala 3. BEOGRADSKOG OGLEDANJA

Daleko od mora, zemlja mala – stradala.
Ostajemo goli, poneko i bos.
Pošto je fakultet? Koliko je ponos?
Na pijacama i kod zadrugara,
Umesto salate – svežnjevi para.
Diplome poredane po azbučnom redu,
Moral na sniženju – u petak i sredu!
Istorija, titule, zvanja, zlatne plakete,
Dokumenta lažna, ikone svete.
Zar sve na istom mestu!?
Ko za to haje?
Važno je da se vlasti,
Na veresiju daje... milom,
Jer ako se opireš
Ta draga sila pendrekom bije...
Ko za to mari?
Bubreg ako istera,
Drugi je zdraviji, ima dobru cenu...
Vlast samo neka otima,
Verujemo da im je to posao, pa to nikog i ne zanima.
Važno je da vesti i novina uvek ima,
Sapunice, intrige i laži... Da se narod zanima...
Naposletku, kad nam uzmu stanove i kuće, moral, osmeh,
obraz, svež vazduh, topao dan, ostaće Nam laži,
prevare, muke i golotinja.

Ovi novi trgovci svinja daće nam poneku kosku
Kao njihovi preci našima.
Bićemo srećni i sve će biti veselo.
Drugi nek nam ruše crkve i kulturu,
mi to valjda i treba nemo da gledamo.
Punih stomaka daće nam da
Jedemo čast i ordenje, moral i kulturu,
Naših velikih četrnaest vekova,
Krv naših predaka...
Jer trgovcima „ništa nije sveto, sve je bruto i neto!”

Davno beše, a sad kao da gledam.
Valjda ljude oduvek muče iste muke, valjda će svemu tome
doći kraj. Ili ne?
Možda smo i te granice bez razloga postavili i podelili se
toliko?
Možda. Ali, podeljeni smo. I živimo unutar granica.

Granice nas sužavaju, našu misao i naša osećanja,
A opet, one ništa ne predstavljaju.
Koja je to velika učiteljica koja nas uči životu? Istorija?
Pre će biti književnost. Istorija se kurva često, u nuždi je
teškoj.
Ta moćna književnost spaja nas, ruši sve granice, nemoral
i nepismenost, ali samo ako otvorimo svoj um.

Šteta što je većina nas iza gvozdениh vrata, koja, nažalost,
ni lepa reč ne otvara.
No ipak znanje je tako jeftino. Ali ono pravo znanje, ne
diplome.
To, da jedini nobelovac prodaje se na čebetu ispred suda,
a ćuretina dve police zauzima u knjižarama...
Boli!
Tako nam i treba, kad ne čitamo, kad ne učimo.

Da li iz, prastarog za naše vreme, Čiča Gorija i Revizora,
ništa nismo mogli da naučimo? Da li nam ni
razbucane granice, koje je mač književnosti posekao
ništa ne kazuju?
Zašto ništa ne učimo iz tuđe istorije nego smo sve iskusili
na svojoj?
Čuvajte se, Srbi, sami sebe!
Čuvajte se i Francuzi i Rusi i svi ostali, kada znanja i
zvanja leže na tezgama. Predmet su cenkanja.

OGLEDALO

Mnogo je trgovaca kojima „ništa nije sveto, sve je bruto i neto”.

Stiže mnogo novih Gorioa, Anastazija, Revizora, jahača apokalipse novog doba,

Onih koji prodaju očeve, onih koji pružaju samo novac u zamenu za ljubav i pažnju, onih koji varaju i krađu.

Transformisaće se pred nama još mnogo Rastinjaka, jer njima „ništa nije sveto, sve je bruto i neto.”

U ovom svetu dokolice, laži, nepoštenja, trgovine, još se nas nekolicina drži književnosti kao utopljenik za slamku,

kao čovek za reč.

I baš kao u antičkoj drami valjda će neki glas iz mašine ovo sve da reši.

Dimitrije Veljović

Prva kragujevačka gimnazija Kragujevac

Mentor: prof. Nina Petrović

ЗАТВОРИ СЕ У НОЋИ

Похвала 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Затвори се у ноћи
и чућеш
зујање
пиштање
озбиљних
дубоких
нота
из музичке кутије
која годинама
ту похабану
балерину
учи обртајима
и
како је живот
један
обичан
мајушни
бесцентрални
круг
ког нема у
математици
физици
логици
ни свескама
које су

свети храм
твојој нервози
па чувају
згужване
ижврљане
странице
и
датуме на полеђини.
Затвори се у ноћи
и
прислони уши
дахтању
ветру
диркама клавира
да
јасније
будније
чујеш
лажи
уверења
и
озбиљне говоре
како нису
све
таме

ОГЛЕДАЛО

мрачне
тако
мрачне
као твоја
душа.
Затвори се у ноћи
видећеш
тамо
постоје
пећине из маште
у вулканима
које
рађају
маслачке
и
мехуре
од пене
дечије радости
који пуцају
од близине
твог ума,
видећеш
биће ти хладно
као у зори
и
недовршене цигарете
неће загрејати

штампарију
опроштајних писама.
Пусти
да кроз
леђа
проклизи
мач
од кристала
и
изроди
плочу од мермера
за сваку
нову
узалудну
сузу,
јер
та окрутна
тамница
пијаних снова
није
стварна.
То само
твоја
уплашена
душа
спава.

Маријана Радојевић

Медицинска школа Крушевац
Мензор: проф. Мирјана Гашић

СЕЋАШ ЛИ СЕ, ВЕДРАНА?

Похвала 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

ВЕДРАНА

Одзвања громко

Док у суморном купатилу

Монотоним покретима сунђера

Одлепљујеш са себе

Њихове пијане додире.

Али, ко ће спрати сећања?

Сећаш ли се, Ведрана?

Оног момка који ти је купио бомбоне

И ставио писмо под отирач.

ВЕДРАНА

Одзвања бесно твоје име

У, по ко зна којој, кафанској тучи.

ВЕДРАНА

Одзвања тихо,

Скоро промукло и прећутно

У глави тог дечака,

Са колекцијом шарених кошуља

Који ти је купио мандарине и књигу.

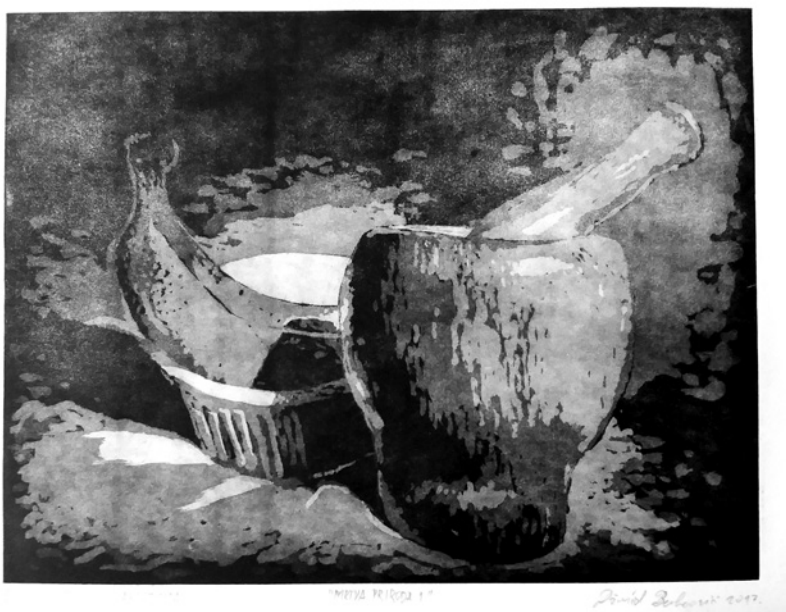
ОГЛЕДАЛО

Волео би да се све то сврста у експресионизам.
И волео би да ти љуби бедра.
А зна да то не уме.
Зато само ћути и гледа како то раде други.
Они умеју, они знају.

ВЕДРАНА
Догорева пуцкетаво
Као цигарета неког мангупа
Који се синоћ хвалио како те је имао.
А тај дечак гори од најгоре ствари
Од које можеш изгорети.
Од тебе, Ведрана.

Хелена Будимир

Карловачка гимназија
Сремски Карловци
Ментор: др Маја Стокин

Џавид Берберовић: *Мртва природа*

Средња школа примијењених умјетности Сарајево
Ментор: проф. Борис Чистопољски

У ПРВИ ДАН НЕДЕЉЕ

Нечујни, златни... сјајни, дрхат јутарњег
сунца. Зора.
Растргнуто биће, срушеног јестаства, бачено
на под као стара крпа.
Без мисли.
Удах, као најтежег болесника.
Покрет. Млитав и мртав.
У престарелог мчладића, незадржне снаге.
Црвоточне.
Далеки одјек јучашњег раскалашног, убилачког
полета провансалских витезова.
У девет сати, на топлој месечини.
Смешан, са дивљачким фурором хуке и баса.
Уздах, вапи за милост, пун убиства.
Мисао запиње да устане, као пијаница. Пада.
Опојена непрозирном измаглицом враџбина.
Шест Четири Између Број Нема шансе.
Мрак.
Пре једног сата у Кијеву.
За сат у Лондону.
Пред сунцем нашег Гринича.
На двадесет четири места
Много десетина
стотина
хиљада.

Уз многе друге хиљаде
Намазаних, подивљалих
Плесача око ватре.
Крви у жилама усирене.
Несагледе тисуће баханалиста, што смрде на
трулеж.
Преплавише нас бројеви. Људи нису бројеви.
А толики безброји непоменутих
Сектаната. Уображењака. Јогина. Факира.
Дубилаца на ножу и глави.
Филоовога и филоонога.
Капака, који више ни не могу бити модри.
Непрегледна пучина смрти. Царство сенки.
Мисао закуцана у ништа.
Душа хитнута бесконачности.
Заглављена у нули.
Пас на ланцу.
Залудно, готово противвољно тражење
самоостварења.
Залуду. Залуду. Ах! Залуду.
„Човек у части будући не разумеде;
Изједначи се са стоком бесловесном
И постаде јој сличан.“
Мисао крши бојиште, прогриза јарам.
Усправља се на две ноге.
Гле, пуста долина смрти. Бразда пуних зноја.
Засејана клицама живота.
Нежна и мека, пролетња киша на раменима.
Љупки, румени... топли блистај јутарњег
сунца. Зора!

Вељко Вујић

XIV београдска гимназија Београд
Ментор: проф. Милијана Ћосовић

ДОН ЖУАН

Некада давно живљаше један момак јак,
крај Неве је угледао први сунчев зрак.
Евгеније Оњегин беше име момку том,
Био је образован, али одвећ препун злом.
Из досаде произилази зло,
Евгеније је прави пример за то.
Читао је књиге разне,
Завршивши главе празне.
Није се заиста збило,
Оно што се у његовој глави снило.
Није он био једини сањар у степи,
али, Татјана и он су заиста били ретки.
Она је волела њега, а касније и он њу,
Али је време учинило кобном љубав ту.
Препреку је створио Ленски, његов пријатељ
са села,
Њега, за верног сапутника Олга је хтела.
Кључан догађај био је имендан Олгин,
тада је Евгеније био окружен људима многим.
Разговор Олге и Евгенија био је повод за двобој
са Ленским,
Са Ленским, који је одиста био песник.
Љут и тужан, Оњегин оде у бели свет,
раширио је крила и као птица отишао у лет.
Татјана је била тужна, али не толико да умре,
Уздигла је своју личност и постала дама,
удала се: није остала сама.

ОГЛЕДАЛО

Оњегин беше тужан у тим данима,
а Татјана потиштена, јер га је ранила.
Писала му је писмо, а одговор дала сад,
То изазва Оњегов, пред Татјанина колена, пад.
То је била љубав за поседовањем,
једноставна, телесна разбибрига,
зацело, једна неисписана књига.
То је била љубав између два срца сетна,
судбина јој никако није могла бити срећна.
И тако... и даље човеков несносни ум жуди
за оним што га не воли,
а после се пита одакле су сви проблеми његови
што га душа боли...

Санела Јанковић

Медицинска школа Звездара,
Београд
Ментор: проф. Јасмина Жујовић

POTJERNICA

(U prethodnoj epizodi on je umro)

...Ovo nije moj dan.
Krišom se tako kraj mene probudio...
I miriše na kišu.

Kom' nedostaje, da l' ga je opazio
Na prste se dao uspeti,
Pa obgrlio moju grivu.

Nemilo mi bi stran,
rđavo suh, k'o dah
Prašine, sa poda se osvijestio.

Kroz nj. dišu teško sasvim strašni ljudi
I vezuju pertle
I raspliću kose...

(...)

Četiri riječi značenja već druga.
...Ovo nije moj dan.
A napolju sunce.

I ištem ih nazad,
Moje gorke suze,
Da toplineom znanom obaviju mene.

OGLEDALO

Da ga nađem, kako?
Gdje sad da se djene,
Buntovnički treptaj odbjegli od majke...

Rađati ga opet, iznova, iznova.

Ako ga spazite,
Nosi crnu svilu,
Klizi ko sjen, ne zna sa sobom šta će.

Da se vrati kući odavno već je vrijeme.

Čet'ri r'ječi one, svaka snažno bije
Značenja sad oba...
Moj dan ovo nije.

Ana Ivanović

Gimnazija „Slobodan Škerović”
Podgorica
Mentor: prof. Biljana Vučurović

OGLEDALO

SREBRO

oči su jedino ogledalo
koje otkriva drugu stranu
koja želi, a ne može
i koja u konačnici
tihu razmjenu napravi.

Marin Capan

Gimnazija „Andrije
Mohorovičića“ Rijeka
Mentor:
prof. Vesna Brala

У ЧОВЈЕЧИЈОЈ БАШТИ

У човјечијој башти расте бршљан бијеса,
А свака га биљка чини у овоме гају,
И сваки педаљ земље прати га до лијеса.
Љубав стоји у души, а љутња је од меса.
И све тајне живота само њих двије знају.
У човјечијој башти расте бршљан бијеса.
Стари људи више не маре за свог кријеса,
Па сваку живу искру својим гранама дају,
И свако зрно свјетла прати их до лијеса.
Млад ће благо свијета дат' из јаспрених кеса,
Није још ни почео, што да се нада крају?
Па ипак му у башти расте бршљан бијеса.
Ни на твојој светој груди нема земљотреса,
Да игра само кад коријени стари лају.
И сваки лаган дрхтај прати те до лијеса.
Руком се у очају задржава завјеса.
Са пркосом се капци на темеље спуштају,
Мада у нашој башти расте бршљан бијеса,
И сваки педаљ земље прати нас до лијеса.
Уздигла је своју личност и постала дама,
удала се: није остала сама.

Фарук Шахат

Друга гимназија Сарајево

Ментор: проф. Елма Бећиревић

BUĐENJE

Ako bih imala poslednju želju pred zadnji
uzdah, odabrala bih da mi puste pjesmu.
Pjesmu koja bi me vratila u kolijevku života
koji sam sama kreirala tankim koncima i
izvezla čvrst pokrivač.
Pjesma koja uzdrma svaki atom u mom
tijelu i pretvara moje moždane ćelije u
apokaliptično bojno polje.
Polje prepuno pamuka, po pamku prelivena
krv grehova iz sopstvene prošlosti.
Putevi posuti mokrom mahovinom, pa opet
i visibabama sa rosom po sebi, dok ih
zaklanja sijenka lastavica.
Uz poslednji uzdah ostavi mi u duši djelić
sjećanja dobrog i zlog, pusti me da
zapamtim ovaj život kao dinamičnu
melodiju apokalipse.

Matea Martinović

Srednja likovna škola

„Petar Lubarda“ Cetinje

Mentor: prof. Milka Kraljević

OKTOBARSKE KIŠE

Na tren udahnem, zatvorim kapke
Pa zavrištim iz duše, onako iskreno,
Da me niko ne čuje...
U meni odavno već
Nastupila je jesen, moja ludice.
Zar da se bojiš nečeg tako hladnog?

Bila si leptir u mom umu ptica,
Pa zašto kao i one odlaziš
Da ognjište tražiš u nečijim toplijim rukama?
Ludice malena, ove jeseni
Trebalo je da se volimo,
Pod žutim lišćem da se ljubimo.

Opijeni vinom koje nikad nismo probali,
Da se mirišemo bundevama i šljivama,
U parku pod oronulim drvećem
Dok plešemo sa oktobarskim kišama
Da se grlimo.
Ali si otišla... Zašto si?

Odavno već, znam, u blizini mene
Ti oblačiš kaput, kažeš hladno ti je.
Ne želiš tmurne dane, ne želiš da mirišeš na badem...
Želiš da moje smeđe i narandžaste
Obojiš u neke vedrije boje.
Ne ide to tako, milo moje.

OGLEDALO

Vrištim iznutra, gušim se u svojim kišama
Jer vjetrovi već odavno ne donose mi tebe.
Izgleda da ću sam da prvi put
Okusim vino, mirišem se bundevama i čekam te
Zajedno sa oktobarskim kišama...

Lejla Ćehić

Gimnazija Bihać

Mentor: prof. Dženana Selimović

ODLAZAK

Šapatom, lako i bez
eha
koračam tiho
a lepota tvoja me sputava.
Šta je tajna
enormno lepog osmeha
koji me ganja, koji je tako
autentičan, i još zagonetan ljudima?
Šta još bih želela?
Ekspresija mojih osećanja bila bi prejaka
kada bih progovorila
kosmos bi se zatresao!
Ali plašim se, ti me ne bi primetio.
Šta da radim, krenem-stanem
evo već par dana
ranjavaju me pitanja
i muče odgovori
frustrira me to što nikada nećeš biti moj.
Bojim se
otići ćeš daleko, iznenada
kao što si iznenada i došao
setiti me se nećeš nikada.
Evo već sve se ruši,
raspada od slike tvojih ramena koju ovog puta
gledam otpozadi.

Džemila Badić

Medresa „Gazi Isa-beg”

Novi Pazar

Mentor: prof. Enisa Curić

PONEKAD

ponekad
osećam se kao Sunce
gospodar našeg sistema
otac i majka našim planetama

ponekad
osećam se kao Mesec
večno zaljubljen u Zemlju
koja nikada neće biti njegova.
toliko opčinjen njenom lepotom
toliko plašljiv da pride
da je ne uništi.

ponekad
osećam se kao ptica
slobodna da leti kuda god poželi
slobodna da para nebo svojim beskrajnim krilima

ponekad
osećam se kao cvet
probuđen jutarnjom zorom
spreman da zablista
u svom najlepšem svetlu

ponekad
osećam se kao pahulja
tako krhka, a tako lepa
izvana hladna, a topla iznutra

ponekad
osećam se kao kap kiše
mali deo univerzuma

OGLEDALO

rasut na milion delića
sa modricama na srcu,
i ožiljcima na umu
ispunjenim izbledelim sećanjima

ponekad
osećam se kao sve

ponekad
osećam se kao ništa

Aleksa Vilić

Karlovačka gimnazija
Sremski Karlovci
Mentor: dr Maja Stokin

Страхиња Марковић: *Пут ка небу*
Уметничка школа Ужице
Ментор: проф. Дејан Богдановић

BUDUĆI DIJALOG

Čuvar ih sêdi kroz zamak vodi stari.
Zaborav, prah, tišina, čudne stvari
Tu su u društvu, prisne, ali nême.

— Gle, to je neka knjiga!

— Dâ, sonèti.
Pesme i ljubav...

— Koje je to vreme?

— O, davno; ko će toga da se seti!

— A ovo?

— To je cvet u knjizi, sveo.
Smešno; al' nekad ljudi su vek ceo
Čuvali tako nešto. To su zvali
„Uspomenom” (zbiljski, ili tek u šali,
Ne znam tačno). To je, eto, kao slama.

Čudnovato, je li?

— The, budiboksnama!

Šta li je ovo?

— Slika, bolje: karta.

Tu su razna parčad zemlje ucrtana,
A svako su zvali otadžbinom. Na nju
Mislili su često, i noću i danju,
K'o mi na sebe. To je prošlost rana!
Ginuli su za nju. A ruka je vešta
Slikala tu parčad zemlje.

— Sve kojèšta!

— Ovo je kip takozvanog kaludera.
To je čovek kome cilj bejaše „vera“.
Takav nije jeo, ni pio, ni znao
Za ženu. Često bi u „ekstazu“ pao,
To jest u ludilo, misleći na Boga
I spasenje duše.

— Zar je bilo toga?

— I mnogo još čega. Trebalo bi znati
Čitav jedan rečnik! Roditelji, mati,
Prijateljstvo, vernost, braća, žrtva, drága,
Otađžbina, narod, samilost, poštenje —
Sve reči koje su otišle bez traga.
Pa kult mrtvih, onih o kojim se sanja!...
U njima je bilo neko čudno vrenje;
To su oni zvali svetom osećanja...

Ko od nas mari za te prošle stvari!
Mi ćemo sad opet, brzo i visoko,
Na naš novi motor. Za naše su oko
Putevi na zemlji samo razne crte.
I videćeš, kad se malo budeš nagla,
Da ničega nema. Proleće i cveće,
I boje, i miris — ništa nego magla!
Brzina sve ništi. Neka bude veća!

— A šta je to što su nekad zvali sreća?

Sima Pandurović
(1883 -1960)

Једни с очима упртим у прошлост
Виде оно што не виде; други, уперивши
Исте очиу у будућност,
Виде оно што се не може видети.

Зашто постављати тако далеко оно што је близу-
Пуздање наше?
Ово је дан,
Ово је сат, ово је трен, то је то
Што јесмо, а то је све.

Вечито протиче бескрајни сат
Што нас проглашава за ништавне.
У истом даху
И живомо и мремо.
Убери дан,
Јер тај дан си ти.

Фернандо Песоа

(1888 -1935)

Песме изабрала: **др Светлана
Торњански Брашњовић**

Infinitiv - centar za učenje stranih jezika

**Kursevi engleskog i slovenačkog
za decu, tinejdžere i odrasle!**

**Đorđa Stanojevića 9a,
Belville, Novi Beograd**

**064/02 444 23
www.infinitiv.rs**

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ТЕМА II

3. БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ КРАТКА ПРИЧА

Јасмина Јокић: *Стара босанска чесма*

Средња школа примијењених умјетности Сарајево

Ментор: проф. Борис Чистопољски

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ИРИС

Прва наџрада 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Суморно градско јутро. Уснуле зграде, обгрљене праменовима магле, још увијек мирно почивају. Понегдје свијетли покоји прозор. У даљини промичу силуете ранојутарњих радника што се тихо шуњају улицама, најављујући надолazeћу плиму народа. А на пијаци ириси, исти као они давни под мојим прозорима, напуклим окнима мога дјетињства. Нико их није посебно узгајао, сами су се изборили за свој комадић простора у запуштеном врту сивог предграђа.

Модри ириси... Од њих стане вријеме. Исте такве латице покушавале су спојити крхотине једног мајушног свијета, поглед на њих упорно је настојао да ублажи бол модрих пруга, урезаних по мојим ребрима. Онда прасак празне боце, до краја искапљене тог јутра, што је расипала стаклена сјечива по мојој коси. Моја „симфонија” јутра, моји „дијаманти росе”. Очи су ми тада постајале очи уличног псића, ухваћеног у клопци стрводера, срце ми је тукло хиљадама марширајућих армија, хтио сам бјежати, хтио сам викати, али сам само стајао укочен... и стајао... и стајао... Једино су латице под прозором шапутале да можда постоји другачији свијет, да ово није све, да има једно Сутра...

Чујем пуцање стакла, звонку спону кожног каиша, закључавање врата. Мрак. Чујем тутњаву кише, осјећам њену хладноћу за вратом, под кровом који прокишњава. Чујем церекање, ругање моме медвједићу од дроњака. Јецаји. Гледам цвијет. На небу изнад града полако се указује блиједа свјетлост, стидљиво мигељи иза облака... „Шта радиш ту? Зашто тако ледаш? Како то стојиш?” Плас! ... У њежној круници саливена је и описана сва моја крхкост, све нијеме патње беспомоћних бића пјева овај цвијет. Али његова чврста стабљика и горде оштрице листова поручују да и ја вриједим, да негдје има Излаз ... Можда би само мама тако могла тјешити, али...

Кад сањам – гушим се. Моји снови никад нису били од шећерне вуне, већ тмурна гомила мора и привиђења што се клупчају у тами. Годинама касније, будио сам се на мокром јастуку и плакао дуго, жалећи малог себе, немоћан. Сјећао сам се сваке ноћи када сам гасио лампу и навлачио ћебе – и тако док нас сунце не растави. Од несрећног дјетињства не може се побјећи, бразде на леђима и

ОГЛЕДАЛО

души остају. Дјеца су можда мали људи, али су њихове муке велике и чисте. Какви све кукавичлуци, несреће и ужаси натјерају одрасле да распарчају дјечији чисти свијет? Сад знам да смо сва тројица под тим трошним кровом били несрећни, укључујући и медвједића од дроњака. Како да из таквог дјетињства израстеш, а да те не прати у стопу смрад загушљиве собе или језиво сновиђење? Гдје је ирис, гдје дуга, мост према другачијем и ведријем? Зар су модри-касти одсјаји у напуклом окну били само варка?

Плакао сам тако дуго, дуго, све док на крају за тим дјечаком нисам исплакао све туге овог свијета, готово читав свој живот.

- Изволите? – изненади ме питањем старији продавац цвијећа.
- Један ирис – одговорих.
- Само један?
- Не бисте вјеровали шта све стане у тај један цвијет...

Душка Киса

Гимназија „Јован Дучић” Требиње
Ментор: мр Веселинка Кулаш

ДВА, НУЛА, ЧЕТИРИ, СЕДАМ, ТРИ, ДВА

Друџа наџрада 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Чувши куцање на вратима своје канцеларије, директор градске болнице прво погледа на златни сат на својој помало грубој руци, и када је утврдио да је десет часова ујутро, сркнуо је оно мало кафе што је остало на столу, па рече: „Напријед!” На вратима се појави Марина, млађа кћерка његовог рођеног брата, иначе административни радник болнице.

„Стигао је Лука“, рече млада Марина.

„Одлично, не касни... Реци му да уђе па ћеш касније доћи да провјериш један број и назовеш централу“, нимало изненадним тоном и без усхићења, као да је деја ву, рече директор Марини.

У међувремену улази младић који једва да има више од двадесет пет година.

„Добро јутро, како сте?“, упита Лука.

„Ооо, па, добро јутро!“, узврати директор, не скидајући осмијех са лица, па дода: „Сједај, сједај!...“, показавши му руком на столицу која је стајала наспрам његовог радног стола.

„Како си, Лука, шта има? Хоћеш ли попит' нешто?“

„А, ево, био јутрос у странци, па у банци, па ево дођох и до Вас... читаво сам јутро на ногама.“

„Не рече ми, болан, шта ћеш попити...“

„Ма нема шансе, не могу ништа, хвала Вам.“

„Понио си све што треба? Чуо си се са Марином?“

„Стигла ми је у сриједу диплома, па сам позвао ову Вашу секретарицу. Она ми рече да дођем данас у десет. Понио сам ове папире што ми је казала, јавили су из банке да је легла уплата на рачун, ево и признаница“, помало стидним тоном рече Лука и дрхтавом руком извади из торбе диплому, признаницу и страначку чланску картицу, те је стави на сто пред директора.

„Чекај, зар није требало пола износа уплатити на мој рачун, пола на шефов?“, забринуто упита директор.

„Не знам, мени су дали само тај рачун у странци кад сам јутрос био.“

„Нема везе, ријешити ја то са њима. Важно је да је уплаћено, за остало ћемо лако“, као да се повећа број бора на лицу носиоца ове одговорне функције.

„Мени су тако рекли... ја се извињавам ако је до мене, ако сам ја погријешо. Чини ми се да је исти рачун био и за диплому прије десетак дана.“

„Јесте, то је тај рачун, али не бери бриге...“ Рекавши ово, директор дубоко удахну: „Е, па, колега, честитам, само ми прочитај број са те картице, морам то да забиљежим, слабо видим без наочара, па да их не стављам сада.“

Лука поче читати број по број: „Два, нула, четири, седам, три, два“.

Директор пружи руку, Лука се задовољно осмијехну, те стисну директорову песницу. Помало грубу – као што је већ речено.

Директор притисну један од тастера свог факса, након чега се јави Марина.

„Марина, молим те, покажи новом колеги гдје стоје мантили и поведи га мало кроз ходнике, упознај га са колегама касније на паузи. Ми се, Лука, видимо сутра од осам сати, па ако Бог да – до пензије“, кроз осмијех ће директор.

„Пуно Вам хвала и довиђења“, рече Лука, држећи већ кваку десном руком.

* * *

Прошло је већ неколико мјесеци откако је Лука нови доктор у градској болници. Све вријеме радио је као асистент старијим колегама. Да ли због тога што је нов или што старије колеге нису вјеровале дипломи овог младог доктора, нећемо никада сазнати. Можда је зато и добијао најдуже одморе и боловања – или што је био добар са директором.

Међутим, те ноћи остао је сам у смјени. Његов колега, који је тада требало да буде дежурни, није се појавио на послу због штрајка радника. Он је био један од оних који нису задовољни директором и смањењем плата запослених у болници. Лука, као ни неколико нових колега, није био од оних којима је овај директор био мрзак. То вече било је пресудно у његовој каријери.

Не надајући се, добио је првог пацијента. Након позива који је услиједио на телефон хитне медицинске помоћи, Лука је сазнао да је у питању била тешка саобраћајна несрећа.

Возило хитне медицинске помоћи под јаким звучним сигнаlima и ротацијама улази кроз капију градске болнице. На носилима, скоро трчећим кораком уносе мушкарца педесетих година. Сваки

ОГЛЕДАЛО

секунд овом младом доктору чини се као да је баш онај судњи. Док Лука у операционој сали уз молитву и дрхтај руку чека пацијента, на вратима се појављује уплакана секретарица Марина.

„Стрико...“, Марина једва изговори кроз плач.

Ђорђе Вучинић

Гимназија „Јован Дучић“, Требиње

Ментор: мр Веселинка Кулаш

„ЈЕР СВЕ ШТО ЉУБИМО, СТВОРИЛИ СМО САМИ”

Трећа наирада 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

... **И**у мени још стоји та рана величине једног динара, баш као хиљаде и хиљаде малих жаока. Јер, мислио сам да сам волео оно што мене мрзи. Јер, волео сам оно што каже.

Увек сам се питао да ли је кукавичлук или злоба некога волети, а то му не исказати. Увек сам говорио. Остављао сам себе као какво јагње, пуштао сам да ме узму. Уверавао себе да ја волим, да она воли мене, да се волимо.

Постоји нешто толико прљаво у чистој љубави. Нешто старо, древно, омађијано, неко би рекао – и искварено. То је оно што те оставља рањивим, отвореним и чистим. Људи воле ствари зато што им је неко тако рекао. Зато што је популарно волети. Онда се та емоција изгуби у васиони недовршених реченица, неостварених идеја и жеља. Тада људи схвате да живе због љубави и да ће, кад све друго нестане, кад више не буде било шума и птица, када на оном камену буде стајало једно куцајуће срце у тегли, осетити у ваздуху мирис двоје људи у љубави. Осетиће њихове испреплетане косе, додире топлих усана, меке руке, помешане парфеме, видеће како заједно гледају летње небо са хиљаду звезда падалица.

Дали су се једно другом. Створили су вечну звер која хара сновима других. Постали су део универзума и уклесали своје трагове у путеве горуће галаксије. И он јој је купио звезду, јер је волела небо, а она њему оловку, јер је волео да пише. Он ју је створио од пепела који је нашао поред своје куће оне зимске ноћи. И волео ју је као што отац воли своју прву кћер, а она је рекла: „И ја тебе.” И већ ту је знао да је крај. Видео је њене хладне очи и бледе образе, и како јој је рука задрхтала. Знао је да лаже. Знао је да говори то чисто онако. Да ли да му удовољи или или зато што није знала другачије, то није могао да закључи.

Онда се сломила, као стаклена фигура. И ветар ју је однео. Мада, како је он мислио, њено срце је као лав и само га бич може укроти-

ОГЛЕДАЛО

ти. Отров њених змијских зуба сада заувек тече његовим крвотоком. Био је тужан, љут, разболео се. Али, све прође, па и бол.

И другу је створио од блата и песка. Обликовао ју је као вечну фигуру богиње Афродите, надајући се да ће га волети. И волела га је, али он није волео њу. Јер, после прве, то више није могао.

Богдан Плавшић

Гимназија Чачак

Ментор: проф. Александра Мишић

OGRADE

Treća nagrada 3. BEOGRADSKOG OGLEDANJA

Meko tkivo dječjih prstića i grubo željezo. Vibracije i tanki dodir od kojeg sve hrapavo zadrhti. Baklava ograda i dijete koje prati svoje mame korak. Pratim to dvoje sugovornika već drugu ulicu. Sjena pet godina stara vodi glavnu riječ, dugo i neumorno priča. Sputavan čitavim putem od mame i svih drugih, on pokušava da dotakne svaku ogradu i očisti je od smeđeg hrđavog snijega. Slušam riječi spontane što rastu mu iz utrobe i zaslade svakoga ko ih sluša.

„Čija je ono kuća sa velikim prozorima?“

Slijedi kratki i nervozni odgovor: „Muhareмова.“

„A ona prekoputa?“

„Od Markovog djeda Ante.“

Dragocjene trenutke tišine ubrzo gura sa ceste i počinje ponovo.

„Vidiš one strašne balkone sa rupama? E, ko u tom stanu živi?“

„Muharem, sine, nemoj me više ispitivati.“

Malo nepažnje i ubrzo rijetki dječiji bijes dolazi.

„Pa kako Muharem, on je u onoj kući sa velikim prozorima?! Svaki put izmišljaš imena, pa nisam beba da ne skontam!“

„Ako nisi beba, što me stalno ispituješ?“

Šutnja i brza promjena pogleda na svijet. Kuće više nisu bitne. Sada se trudi da hoda samo po crvenim pločnicima. Nije to dječije skakanje po ulici, to je pomno biranje koraka i misli. Crveni pločnici su spasonosni otoci, sivi pločnici neumorna mora. On ne želi smočiti noge i utonuti u morske dubine. Prste još uvijek prebire po žicama. I radost mu ne napušta dušu.

„Opet si isprljao rukave, skloni više ruke sa ograde!“

„Ali očistio sam ogradu.“

„Dobro je, dosta više.“

Iznova se vraća staroj nezamljenjivoj disciplini ispitivanja.

„Mama, zašto je ovdje put crn?“

„Jer je tek napravljen.“

„Pa znam to, ali kada prestane biti crn?“

„Kada puno ljudi i auta prođe putem.“

„Onda od sada u školu idem ovim putem dok ne posivi.“

I po ko zna koji put, taj razgovor ostaje monolog. Vjerovatno njegova mama ne mari za njegovim raspravama zbog svojih briga koje su po

svim ljudskim sudovima važnije nego što je dodirnuti svaku ogradu.

„Eno Murge, on je iš'o s tatom u školu.“

Osrednje visok čovjek dolazi raspoložen i miluje dječaka po kosi. Među rijetkima je koji misle da neće ništa izgubiti ako dječaku pokloni deset minuta bezbrižnog razgovora. Šetaju se zajedno, a ja ih pratim.

„Muško sam, al' ću ti napraviti pitu da je jedeš mami s glave, najveći si u kući.“

„Za sedmicu od kad si me zadnji put vidio, nisam mogao ništa narasti. Tata nisam ni do ramena. Ne moraš se ulizivat, ići ćemo opet na pecanje.“

„Valjda nisi smotan kao brat.“

„A što?“

„Kad smo ga doveli na rijeku, on mislio da je to more, i još nam sve crve pogubio.“

„Jo, jesi zaboravan, pa to sam bio ja!“

„Ne ljutiš se?“

„Ja se nikad ne ljutim, ali znaj da ću ti opet sve crve sakrit.“

Brižni ribar odlazi, a mi nastavljamo hodati. Da skratim vrijeme počeo sam hodati po otocima, po crvenim pločnicima. Neki par pored mene prolazi i čudno gleda moj hod. Nečkaju se hoće li pozdraviti prijatelje, mamu i dječaka. Mutno muško lice pravi kiseli smiješak. A dječak ipak uzvraća svojom vedrinom poput modela pred slikarom. Dva poteza kistom i lica su jasna i sjajna. Hvale ga kako je odrastao, možda sa malo manje humora, ali opet ugodno. Na kraju, da ne bi nestao stari običaj u Bosni, pobrinula se dječakova mama.

„Pa, dugo vas nije bilo.“

„Mi smo bili skoro kod vas, vaša je reda.“

„Tako bude svaki put, dođite nam.“

„Doći ćemo, dođite i vi.“

Kiša počinje i brižno tijelo zaklanja malu sjenu. Stavlja mu kapu i odlaze u drugu ulicu. Majke su tu uvijek kada pada kiša. Ponio sam kišobran i ostavljam ih da odu sami kući. Nema nikoga i sada ja dodirujem ograde. Hodam gradom i zapanjen sam koliko ima avlija i njihovih ograda. Svaka avlija ja sam, i svi smo avlije. I imamo ograde, zahrđale. I psa koji je čuva. A zašto ne smijemo dirati jedni drugima ograde? Kažu: imat ćemo žuljeve, isprljat ćemo ruke i rukave. I pored toga kažu: dočekat će nas pas, prepasti. Lajavac. Srce – uplašeno uvijek, jer svi koji su dolazili, krali su nešto. Prvo smo djeca, čista, i mislimo da smo pametni, vjerujemo da je drugačije i onda nas razotkriju, razuvjere i zavijek isprljaju. Krug se zatvara. I mi s njim. Murgo i čovjek kojem nisam čuo ime isti su u očima dječaka. U mojim nisu, okruženje je meni već postavilo sudce. Ima ih, nažalost, puno i zajedno sudimo. Rekao sam sve o tom krugu zatvorenom.

Otvorim se i izbacim sudce. Progledam i vidim da će svi oni kojima očistim ograde, čistiti ih drugima i jednom će doći do mene. Čist sam.

OGLEDALO

Još jednom pogledam i vidim svog lajavca, i shvatim ono ključno – ja postajem hrabar. Prođem pored tuđih srca i svi psi se promijene zajedno sa mojim. Srca refleksivno pružaju njušku pred ruku da ih nježno pomiluju. Dječak je jako hrabar. Ja sam hrabar samo u ovoj priči, teško da ću takav biti u životu. Neka mlada sjena, junak priče, ostane isti, bit će ako ja i vi pokušamo biti kao on.

Ograda je očišćena, pas je spasen i krug je otvoren.

Petar Lučić

Gimnazija Živinice

Mentor: prof. Alma Šahbegović

SVAKO JE NEGDJE STRANAC

Pohvala 3. BEOGRADSKOG OGLEDANJA

V ečeras gledam u zvijezde i sjećam se tebe. Prijatelja. Posebnjaka. Pravednika.

Pamtim kako te posmatram dok sjedimo u školskoj klupi a tvoja crna nemirna kosa pada ti po čelu i dodiruje guste trepavice pod kojima se krije jedan pogled – tužan, dalek i zaronjen u nešto iza vidljivog.

Uvijek sam se pitala o čemu tada razmišljaš. Pretpostavljala sam da misliš o zvijezdama, koje si, znam, najviše volio, jer ništa drugo, najmanje ljude, nisi gledao zaneseno kao njih. Pitala sam se da li to zvijezde na svom nemuštom jeziku uspijevaju da ti objasne tajne života ili se možda ogledaš u njima pronalazeći sebe? Nisam znala, ali bila sam sigurna da su predstavljale neki tvoj čudan način poimanja i oblikovanja svijeta.

Sjećam se, sukcesivno, i onog dječaka. Bio je novi učenik u našem razredu.

Doselio se iz Vojvodine – ravnog i pitomog kraja – ovdje među namrgođena bosanska brda.

Osamljen i šutljiv kao zatvorena kutija u kojoj se kriju uspomene koje ne želimo probuditi, podsjećao me je na tebe. Vjerovatno si i ti prepoznao sličnost jer tog dana nisi mogao ostati nijemi svjedok ismijavanja njegovog razvučenog govora koji se nikako nije uklapao u oštra sječiva riječi surovih razrednih kolovođa. Oni su koristili priliku da uvredljivo istaknu dječakovu različitost, a ti si iskoristio priliku da staneš na njegovu stranu.

Rječitiji nego ikada, spreman i na obračun, suprotstavio si se nasilnicima neobjašnjivom snagom koja se nije mogla nazvati odsutnošću straha, nego više ubjeđenjem da je otpor nasilju i obezvređivanju jednog ljudskog bića važniji od samog straha. Znao si da se samo tako može razbiti iluzija nasilnika o posjedovanju žrtve. Iluzija kontrole. Iluzija nadmoći.

Bila sam ponosna jer si pokazao da si heroj u tijelu šutljivog sanjara, ali sam istovremeno znala da ne postoje heroji bez rana koje znaju nositi sa ponosom. Zato su heroji.

Tog dana ostala sam duže u školi razgovarajući sa našim novim prijateljem Vojvođaninom – Lalošom – ne znam je li tebi stigao ispričati

da se ljudi u Vojvodini zovu Laloši. Pričali smo i o tebi i o tome kako si govorio da ljepota različitosti umire u trenutku kada pokušamo biti neko drugi, a ljepota čovječnosti kada ubijamo različitost. Znali smo da te nasilnici nisu razumjeli, oni ne znaju da postoje ljudi koji ništa tako tačno ne spoznaju i ne osjećaju kao nepravdu i koji nikada prema njoj ne mogu ostati ravnodušni.

Razmišljajući o tome, na izlazu iz škole primijetismo dvije pognute sjenke, te začusmo glasan smijeh i tupe zvukove. Sjenke su bile nadvijene nad nečim skupčanim na podu, po čemu su sijevale salve nasilničkih pesnica. Glas me izdao, ali vrisnula sam u sebi. Znala sam da si ti.

„Pustite ga!“, uzviknuo je dječak pored mene kojeg si ti ranije tog dana spasio. Vođen že-ljom da zahvalnost iskaže vraćanjem istom mje-rom, nasrnuo je na njih.

Napadači se skloniše, ali skupčano tijelo i ne zadrhta. Jasno pamtim tvoje tamno oko kako viri ispod raščupanih crnih uvojaka. Ugašeno za nas, ali živo za sebe, sa odsjajem zvijezda koje negdje, znam, napokon izbliza gledaš.

Dječak i ja pogledasmo se kao dva vojnika tek izašla iz teške bitke.

U tom trenutku razumjeli smo šta je otuđenost, a šta herojstvo. Shva-tili smo da se svako negdje osjeća kao stranac i da je najteži onaj stranac u nama, ono nepoznato sa čime se borimo i šta nastojimo pobijediti. A tada smo sve troje bili stranci: razdvojeni, izgubljeni i razapeti između onoga što smo željeli ostvariti i krutih socijalnih okvira koji to nisu do-zvoljavali.

Ali ti si to uspio. Znao si da je moć nad drugima u stvari najobičnija slabost prurušena u silu i ništa te nije sprječavalo da pratiš glas svog srca koje nikada ne bira lakši put.

Ja to shvatam tek sada, kada se, zbog tebe, više ne osjećam kao stranac.

Zapamtila sam jedan stih Mike Antića koji si volio: „U samoći smo ljudi. U čovječanstvu smo metež“. Danas mi se zbog tog stiha u sjećanje javljaš kao osamljena zvijezda obasjana sjajem pravednosti što visoko na nebu gori žarom zlatnog oreola koji zamišljam da nosiš i svjedoči da ljudi poput tebe prolaze ovim svijetom, sanjaju i ostavljaju svoje tragove. Tada sam sigurna da si sretan jer znam: pravednicima su zvijezde uvijek bile bliže nego ljudi...

Haruna Bandić

Prva gimnazija Sarajevo

Mentor: Damir Šabotić, prof.

РАТЛУК ОД РУЖЕ

Похвала 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Било је тешко држати очи приковане за пут, а не бацати брзе погледе ка плавосивка-стом небу Француске. Поред Предрага седела је драга Јелена, замишљена са путном торбом у крилу, а на задњем седишту њихова уснула кћер.

„Хоћемо ли мало да предахнемо?“, упита он Јелену, нашта она само питомо климну главом. На чистини зелене пољане јели су ратлук од руже: кћер Весна је грицкала ружичасту послатицу у мајчином наручју, Јелена га је појела у једном залагају, док га је Предраг густирао како би се уверио да заиста осећа ратлук под својим језиком. Посматрао је небо. Облаци француског неба струјали су као брзи бродови небеским морем, а са њима и његова храброст.

Током првих, најтежих дана, Јелена се будила рано како би посвршавала већину кућних послова до скромног доручка у оскудном стану, чија је највећа просторија служи-ла за стециште њихове наде – за кројачку радионицу. Свакојаке материјале добављали су из кројачке радње, где су им спуштали цене, знајући колико им треба и колико мало имају. Берберин за псе преко пута мамио им је муштерије. Но, посао је текао споро као мед, али су Предраг и Јелена шили у тишини поклоника упорности. Током првих, најтежих дана, Предраг је био фасциниран облацима који су пловили небом готово сваког дана, и не само небом, већ и његовим очима, док га Јелена не би почастила ратлуком и погледом подршке и молбе. Скривао се у сети кад га ни шетње са породицом и вечери под стаблом јоргована у дворишту зграде нису могле одржати.

Ти дани су сада били далеко иза њих, али са прозора њиховог стана и даље је треперила светлост заједно са звездама на небу изнад градића Le Lilah. Све поруцбине беху готове, таман кад су Јеленини прсти, који су најпре пролазили кроз тканину као зуби чешља кроз глатку косу, успоравали свој ток. Овога пута није морао умилно да је замоли да одспава. Отворивши климава врата, Јелена је застала на трен, цокнула и одмахнула главом. Иако је Предрагу била окренута леђима, знао је да је њено одмахивање главом било пропраћено осмехом. Чим се Јелена измакла у страну и ишчезла у мрачан ходник, Предраг на вратима угледа Весну, која му брзо дотрча са металном чинијом испуњеном сада његовом омиљеном послатицом.

„Хвала Весна, али требало је да си већ увелико у кревету. Не љути ме.”

„Знам тата, али имам добар разлог. Данас сам те цео дан посматрала и зачудила сам се како си непрестано гледао у небо. Исто сам приметила да мама не изгледа срећно због тога, па сам се сетила да ти је давала ратлук од руже и ти би одмах престао да посматраш небо.”

Извадила је један ратлук из чинијице и метнула му га у руке.

„Овако ћеш се осећати боље, зато ти га мама и даје, зар не?”

Предраг ју је сместио у своје крило, па тек онда расцепио ратлук напола зубима. Упутио је својој милој девојчици благ осмех и захвалио се.

„Ти ми понекад делујеш јако тужно, тата. Разумем те, и ја сам понекад тужна, па не знам шта ћу са собом.” Помиловао ју је по глави.

„Шта ти радиш кад си тужна, Веки?”

„Мислим о нечему што ће ме натерати да се покренем.” Лице јој се наједаред озари.

„Причај ми о ратлуку, тата!”

„Ратлук се прави на високим температурама, тако високим да ти помуте ум и одвоје те од свега осталог. Прође доста времена док се не спреми, али вреди посути га на крају шећером, спаковати и поставити га на витрину. Укуси су разноврсни, међу њима срцу ми је драг ратлук од руже. Благот је укуса, који је преко потребан души... мама и ја желимо да у њему уживаш што више можеш. Запамти то.”

Одећа, књиге, касете и остале потрепштине биле су спаковане у кофер, већ утоварен у воз. Међу пртљагом нашле су се и њене балетске хаљине, оне које је највише волео да шије иако су му задавале и бол. Куцнуо је час да се врате у Србију, али најпре само Весна. Околности живота никад нису постојане, закон се променио, стога су Предраг и Јелена испраћали кћер на железничкој станици; после ће се вратити у стан и чекати две године на своју пензију.

„Не бринем се, мама и тата. Само је потребно доста времена, али ће вредети. И тата, нећу заборавити.”

Светло је треперило заједно са звездама док су двоје већ старих људи туговали због раздвојености од своје кћери и трпели горе муке од претходних кад год би јој послали писмо јер морају још чекати. Молили су се за њене дане без много мука у Србији и одахнули би при пристиглом одговору да је она добро. Далеко од њих, млада девојка је налазила да је све теже уживати у ратлуку од руже, суочавала се с бројним губицима, самоћом, и давала себи обећања да ће издржати и да никако неће рећи родитељима да чезне да се врати у Француску, јер су били тако близу повратку. Кад је време најзад престало да их мучи, Предраг и Јелена су се вратили у своју отаџбину, спремни да одахну и осете благи укус. Весна их је доче-

ОГЛЕДАЛО

кала на капији куће своје тетке која се лепо бринула о њој. Видевши је још с краја улице, Предраг јој је потрчао у сусрет. Најзад јој је опет био близу, али се убрзо уверио да их је у писмима мила Весна лагала.

Земља га је узела у наручје и он никад није сазнао за Веснине муке, јер их није хтела испричати. Вечно је склопио очи не опростивши себи умор у кћериним очима и држању. Две светле тачке његовог живота остале су саме поред гроба, од којих је прва стајала у тишини, немоћна да се помери, а друга се сагла да спусти металну чинијицу испуњену ратлуком од руже, баш као пре толико година.

„Дајем ти га, мили тата, да не будеш тужан тамо горе, да знаш колико и мени значи. Нисмо ни ти, ни ја, ни мама они који живе надајући се да ће нам на крају ратлук увек бити надхват руке, већ живимо уз помоћ њега, као подсетник да није увек ту само мрачан ходник. То сам одувек знала и никад нећу заборавити.”

Након тога су кренуле кући. Наједном је задувао ветар и заковитлао шећер са ратлука од руже високо у облаке мирног тока.

Тамара Аралица

XII београдска гимназија Београд

Ментор: проф. Ружица Медаковић

VOZ

Pohvala 3. BEOGRADSKOG OGLEDANJA

Znam da sam sjela u voz onog dana, iskreno pomislivši da će to biti Zmoja posljednja vožnja. Bila mi je poput brazde urezana u dušu ova pruga, a pluća su već poznavala svaku promjenu klime i svaki pritisak. Teret koji bi se spustio na njih poput oblaka, gušio ih je do iznemoglosti, sve dok opijena prazninom ne bih odlutala pogledom i dušom u pejzaže planina, rijeka i drveća koje smo prolazili. To golo drveće, znalo je već sve, poznavalo me i primijetilo koliko me je samo mamio svojom okrutnošću. Mamio me je spokojem, mamio me užasavajuće nabujali Lim. Sanjala sam besramno kako mi se usta pune vodom, kako postajem njen kamen, hrana za ribe, veličanstveno kao da ne postoji na svijetu ništa ljepše od umiranja i rađanja, ništa tako čudesno kao promjena oblika. Nekakva ogromna nesreća ustanila se u mene i vrištala, a on je sjedio predamnom sa očima pomirenja. Da, to su bile staračke oči nekoga ko je, nakon toliko decenija na Zemlji, sveo svoje račune, pa miruje i čeka, a ja sam očajnički trebala Mir. Pogled više nije bio ni skriven. Zurila sam u njega, proučavala ga kao biljku... Kao biljku, kažem, jer je bio biljka, samo u ljudskom obliku i sa najblažim osmijehom. Bio je drvo, možda jasen...

Poželjela sam poput djeteta kad drhti, da se mogu samo ogrnuti njegovom radošću i snagom duha kojom je upkros starosti zračio. Mene je izjedao nemir, mučili nesanica i odvratan bol u želucu. Tako srećan, tako divan, kako mi je izgledao, imao je plaćne oči. Da li zbog mog selektivnog primjećivanja ili nečeg drugog, ne sjećam se da sam ikoga u kupeu zaista pogledala osim njega. To što mi je tajnim pismom govorilo lice starca bilo je zanimljivije od trivijalnosti drugih saputnika. Jedna riječ, nevinija od djeteta, igrala mu se i sijala na čelu. Htjela sam da povjerujem da je i on bio nečije utočište. Sjećam se da sam se nasmijala jednom, možda, ali toj osobi moj osmijeh vjerovatno nije uzličio na tako nešto. Ipak, nasmijala sam se. Uz svo ogorčenje i prazninu koje sam svakog trenu priželjkivala da izbljujem na prvog ko bi me ma kakvom riječju dotakao, javila se u meni potreba da svaki svoj damar prepustim utješnoj misli o tome da oduvijek postoji kraj.

Kad sam se probudila, već smo bili stigli. Badem, veliki badem čije je cvjetanje najavljivalo proljeće u njenoj avliji, prva je slika mog sjećanja na djetinjstvo. Činilo mi se da sam ga još u vozu namirisala, ali na stanicu me je mjesto druga ili brata dočekao vonj nekakvog ustajalog jada.

Krenula sam s glavom preteškom za moja ramena i koferom malim, taman tolikim da stanu roba i potrepštine za dva dana, pa polako, uz kaldrmu gdje me je u onoj kući sa plavim prozorima čekala ona. Nešto strašno, kao krivica, prevrnulo mi se u stomaku kad pokucah na vrata, a ona se ne otvoriše. I sve dok sam se pela strmim drvenim basamacima ka njenoj sobi, taj me je osjećaj proždirao kao teška boljka kojoj se ne zna ni imena ni lijeka. Kroz prozor njene zamračene sobe mogao si vidjeti cijelu kasabu, taj bivši grad čije uske ulice tako dobro znam, čije stanovnike tako mrzim i volim, minare, i u prvom redu onog pekara Edina. Bože, kako sam sada mrzjela sve te uspomene! Sve te ljude, onu djecu sa kojom sam se igrala, ono dijete koje sam bila, Edinove simite, period Ramazana i džamiju, miris mog naselja, miris njenih modrih ruku i šamiju. Jer svako to sjećanje sabiralo se i prizivalo ono jedno jedino koje se moralo zaboraviti. Nikada neću sebi oprostiti ogorčenje sa kojim sam joj prišla u postelji samrtnika, zgađena kao da je na svijetu bila jedino smrtno biće. Ne, to nisi ti, govorila sam u sebi nateklom tijelu u postelji. Kako da te volim, kad si mi ukrala nju? Ubila si je i sad se izležavaš u njenom tijelu kao parazit. Ti si bolest koja ju je isprašila! A ona je spavala i nije vidjela da plačem zgađena pred onim što vidim, slomljena i uvjerena da je moja nana, davno prije nego što sam stigla, umrla. Ona je spavala, mislila sam, zaštićena od ovozemaljskog zla, dok ne vidjeh: jedna teška suza okvasila joj je obraz, njen obraz veći od neba. Nisam mogla ni da pogledam, ali sam znala da je ona ipak tu i da čuje svaku moju misao. Žena koja ju je čuvala, stara Zejna, Edinova žena, prepoznala me je čim je ušla u sobu. Kako se samo uplašila vidjevši mi nekad lijepe i bistre oči natekle od plakanja, dok stežem ruke svoje nane poput djeteta uplašenog da će se izgubiti! Izgledala sam kao ludak, prazno i slomljeno. Kao ludaka Zejna me je podigla i pomazila po kosi.

"Uvijek je bila kao svila, je li tako, princezo?" Htjela me je utješiti valjda, ali me je dotuklo to što je izgovorila, probivši gvozdenu branu mojih sjećanja. Tu svilu ona je milovala, ta princeza bila sam ja. Shvatila je istog trena i Zejna, da će teško moći sa mnom. Pretvorila sam se u ptiče koje joj je svakog trena moglo ispasti i uginuti. Svaka riječ je mogla biti kobna, slika me je mogla rasparčati snagom stijene. Gledala sam u pod izbjegavajući svaku sitnicu u toj kući što me je surovim pogledom mogla uhvatiti, sve dok me nije odvela u dvorište, na vazduh. Dobra Zejna, kod nje je nana pila kafu skoro svakoga dana kad bi se vratila sa pijace ili iz naših dugih šetnji, kada bi me ostavila da se igram na ulici sa drugom djecom. Kafu je posluživala u fildžanima sa lokumima ili kockom, a s jeseni, kada na ulici nije bilo nikoga, stavila bi i meni jednu i dosula mlijeka. Zejna je, upravo, prije dvadeset i sedam godina porodila moju majku i obrisala joj čelo, pred posljednji uzdah. Plašeci se da ne osjetim kakvu krivicu, uvijek je kao usput govorila da nikada takvu radost nije

vidjela kao što bješe ne majčinom licu kad je začula djetinji plač. „Mnogo sam“, kaže, „plakala“, kao da sam znala da je umrla i da me nikada neće podojiti. „Onaj pasji sin od tvoga oca“, govorila je, „prevario ju je i pobjegao!“ Do dana današnjeg nisam saznala ni ko je ni šta je bio taj moj otac. Nana je svetački ćutala o svemu, a nije me ni interesovalo. Imala sam dedu Adema i to je bilo dovoljno da se nikad ne osjetim usamljeno i odbačeno. Čak ni onda kad me je Sahret, sin Ibrahima stolara, na ulici prozvao srpskim kopilem, pa je Vezira, majka mu, popila batine napaćenog stolara koji je namjanje vremena provodio na svjetlosti dana i sa porodicom, radeći od jutra do mraka u svojoj stolarskoj radionici. Nanu Aminu i Adema svi su duboko poštovali, a to što ih je zadesilo i način na koji su se sa sudbinom suočili, služilo je kao primjer dobrote jednih iskrenih vjernika. Ipak, poneki hajvan, kako ih je Adem nazivao, morao se porugati. Vezira je za to, valjda, imala svoje razloge. Godinama nakon toga niko nije pominjao moje čudno porijeklo.

U premalom gradu svaka riječ i svaki postupak se mjere strogim pravilima opšteg morala njegovih građana. U mom gradu najteži prekršaj morala bio je mješoviti brak. Ljubav koja bi se tako često rodila između pripadnika različitih vjeroispovjesti bila je osuđivana kao težak grijeh, pa su je izbjegavali koliko su mogli. Iako su se poštovali pravoslavci i muslimani tog grada, nisu mogli podnijeti ono što se neminovno moralo dogodati – miješanje. Bila sam srednjoškolka, lišena takvog „razuma“. Sanjala sam kao svaka mezimaca da će mi se život u najljepšem ruhu prikazivati zauvijek, da ću zauvijek biti princeza kakva sam bila svojoj nani, svom dedi, svima koji su me voljeli, a voljeli su me svi. Voljeli su me i previše, nesvjesno stvorivši u meni iluziju koju ću vječno nositi. Bila sam princeza i njihovo pile, koje nije dotaklo ništa što bi moglo da boli. Od tada pa nadalje, svako suočavanje sa nekom grubošću, sa ružnom realnošću, mene je boljelo više nego normalnog čovjeka. Bila je to neka iracionalna doza emotivnosti koju sam uglavnom nosila kao svoj štiti, ali koja bi me slomila svaki put kada bih nekoga pustila da proдре u to. I tako, učinilo mi se, a ko zna da li je i to bila istina, da je najteže snositi eterizovanu ljubav, onu koja nije imala ili nije dobila dovoljno šansi da se ostvari. Takva ljubav bila mi je kao natepirana bomba, lavina koja mi se svake sekunde mogla obrušiti na psihu i zdravlje. Toliku sam joj opasnost pripisala kao da je rizična trudnoća, poput trudnoće moje majke, koja će možda donijeti radost, a vjerovatnije smrt. Bila sam zaljubljena i voljela sam potpuno iracionalno jer ni za šta drugo u tom slučaju nisam bila sposobna. Nakon toga, sve je bilo podnošljivo. Sve je čak nosilo sa sobom izvjestan mir, sve je izgledalo suviše jednostavno i suviše normalno, ali ja nisam bila. Ja nisam dozvolila svom životu da uplovi u brazdu smiraja kakvom se obično prepuste svi, nego sam ga, radeći samo i jedino protiv sebe, komplikovala i onda kada za to nije bilo ni najmanje potrebe. Nažalost, moje su želje bile teško dostižne, a

da li je upravo magija nedosežnog učinila svoje u tom slučaju, ne znam. Ipak, u meni se nagomilala snaga i skamenila volja nastavivši da drobi sve pred sobom, da lupa i ubija.

Odveo me je u šetnju do jedne uzvišice sa koje se cijeli grad mogao vidjeti i rekao: „Da... Naš život mogao bi biti veći nego ovaj grad.” Htjela sam mu reći da je on postao moj život, da ne mogu biti slabija nego što jesam od onog trena kad ode do onog u kom mi se vrati. Svaki moj uzdah bio je bolan i teži od olova. Pitam se da li je ikada osjetio moju bol i ono što me je ubijalo. Ako me ne želi, mislila sam, nema me i ne postojim. Ali nije bilo tako, zar ne? Oni su je našli, oni je odabrali, savršeno glupu, mirnu i pažljivu, od savršenog roda koji je slavio časnu slavu i ložio badnjake svakog januara. Brisao mi je suze dok je i sam plakao, učutkivao moje jecaje. Cvilela sam poput štenadi udavljenih. I zaista, neko je u meni davio tek rođeno dijete – ono koje sam pobacila tog dana vrišteći u sebi da niko ne čuje koliko se cijepam. A on je samo govorio da me ne zaslužuje, da ne treba voljeti takvog skota, da je tako bolje i da ću biti srećnija bez njega. Naravno, morala sam pobjeći. Daleko od tog grada, od njega, njegove porodice i roditelja koji bi me grlili i žalili. Da sam samo drugačije rođena, bila bih savršena. Ovako su žalili moju ludost. Prihvatili bi me, samo da mi djeca budu njihova, samo da se odreknem imena pa ću biti savršena i voljeće me kao svoje čedo, kao što su i do sada. Nana i dedo plakali su danima. Istorija se ponovila, valjda, a genetika učinila svoje. Učinili su svi da se osjetim postićeno, da pomislim kako sam ih izdala, ali niko nije digao ruku. Sami su znali, dovoljno je zabolio pogled.

Ni ja više nisam bila ja. Oni nisu poznavali ono što sam postala. Patili su i plakali za onom koja bješe davno umrla, a ja sam se svakog dana sve više udaljavala od one koju su voljeli. Ako ne bih bila u sobi zaključana, lutala sam i skrivala se po mjestima na kojima me niko ne bi ni tražio, sve dok se škola nije završila i stiglo vrijeme da odem na fakultet. Od tada više nisam mislila i svaki moj korak bio je bijeg. Dolazila sam rijetko i rijeđe, još rijeđe. Oni su se počeli truditi da omekšaju moje zahladnjelo srce u koje ništa više nije moglo prodrijeti. Ostala sam negdje daleko od njih. Daleko od njih, ja sam se gradila, ne razmišljajući više ni o čemu, ni o kome, hraneći ego zadovoljstvima hladnog srca kakva mi je samo jedan veliki grad mogao pružiti. Činilo mi se ponekad da su me u životu varali svi, ako bih definisala vjernost kao pseću odanost koju sam trebala i zahtijevala, a nikada zaista dobila. Mislila sam – ako im dozvoliš, oni će uvijek uzeti mnogo više nego što zaslužuju, a ljubav je cijela bila u tom jednostavnom činu predaje. Da li smiješ pred nekime da budeš ranjiv i vjeruješ da te baš taj neko neće povrijediti i da, ma koliko dugo zuriš u bezdan drugih lica, nijedno nije kao to i svako je baš isto to? Kad duboko u sebe zaroniš, da nađeš samo jedan jedini lik i ništa više. Onaj koji daje ipak je u prednosti, ali i on ponekad ponizan

OGLEDALO

kleči pred vratima svojih želja. Smiješno je zvučalo uvjeravanje da onaj koji zaista voli može ugušiti sopstvene želje.

I ništa... Šta se promijenilo mojim povratkom? Plakala sam u Zejnom krilu sluđena, sluđena. A ni ta žena, pomislih, nije više ona Zejna koju sam pamtila. Nisam ni ja ona princeza. Nije ni on tog dana kad sam ga vidjela bio onaj iz mog djetinjstva, ona moja velika ljubav, već tuđi muž i otac. Čak nije više ni boljelo. Taj pogled tako stran i zagrljaj hladniji od ruske šume, nekad tako poznat i siguran. Samo je osmjeh na mom licu bio blažen i siguran kao pomirenje i oproštaj, kao kraj konačan.

Hana Rastoder

Gimnazija „Slobodan Škerović“ Podgorica

Mentor: prof. Violeta Zečević

2/5 глинорез

Александра Милутиновић 2017

Александра Милутиновић: Мој кућни љубимец

Уметничка школа Ниш

Ментор: проф. Ивана Станковић

НА ПЕРОНУ

Причао ми је мој добар пријатељ о њему, те ноћи када је он требало да буде ту, није га било. Она је чекала, чекала и чекала а возови су безумно тутњали.

Каже мени тај мој добар пријатељ да је била лијепа жена. Имала је модроплаве очи, ситне пјеге око прћастог носића и сњегнобијелу кожу. Није јој видео косу, каже, прекрила је марамом.

Стоји она тако, стисла неки замотуљак па га грчевито припија уз груди. Чека, чека и чека, али њега нема. Каже тај мој добар пријатељ да зна да мушку особу чека јер само кад мушкарца чека, жени тако играју очи. Али овога баш нема и мрак се почео спуштати а она непомично стоји. И возови су стали. Све је мирно. Све је утихнуло.

А овај мој пријатељ често проводи вријеме на жељезничким станицама јер он је свјетски човјек. Прикупља интересантне приче и мени их доставља. Ја их уобличим, направим од њих мистерије, а онда наставимо трагати за још бољим, луђим и успјешнијим.

Снијег јој пада на свилене трепавице и румене образе али она га не брише већ се од тоpline њезина тијела топе и попримају изглед суза. И руке јој попримају плаву боју, а кољена лагано задрхте сваких неколико секунди.

– Бојим се, заледила се – каже тај мој пријатељ.

Не помјера се, не види се више ни пара из њених танких уста. Да ли дише? Само тако стоји и дрхти. Али није њој хладно, стоји тек нека три сата, њу су сустигле туга и чежња. Мора да се нешто лоше десило кад је одлучила тако дуго остати и чекати.

Када се и последњи отправник повукао у своју канцеларију и када је ту на клупи остала још само једна посве небитна особа, мој пријатељ, она клекну и врховима прстију дотакну хладан бетон. Пољуби тихо онај замотуљак и положи га на земљу.

Отежаним корацима се окренула и отишла. Није се освртала. А оном мом пријатељу проради радозналост па када се увјерио да га нико не гледа, похита да види шта је то она оставила.

На смогуљку мањем од просјечне женске песнице писало је „11:11“. Он погледа, посве несвјесно, на свој сат кад оно заиста би „11:11“. Шта би то требало да значи, шта се догодило у то вријеме – никада нећемо сазнати, али да је било изузетно важно, било је.

Тамара Петрушић

Економска школа Бањалука
Ментор: проф. Биљана Гагић Јевђовић

КОКОШИЊАЦ

Зора. Први пијетлови чисте своје гласнице кукурикањем. Кокошији солитер од не-колико спратова полако се разбуђује. Коке пакују зрно кукуруза у школске торбе својих пилића. Меке пахуље лелујаво падају на залеђене цесте. Мали и жути пилићи гегају се на путу до школе, док фебруарски вјетар носи њихово перје на све стране. У колони школа-раца налази се једно пиле, ништа другачије од осталих, и размишља о окрутности пилећег живота. Одједном, оно прекину свој депресивни ток мисли и сјети се прекора напорних кокошака, како је њима овдје дивно, а афрички пилићи немају ни довољно пшенице, а ка-моли црвића. Међутим, ово мало пернато створење нису занимали афрички пилићи, него свијет из блиске средине који свакодневно виђа, као што су сиромашне, окрутне кокошке, и они које никад не виђа – умјетници.

У школи је пролазио час за часом, док не дође и тај посљедњи – час одјељенске пи-леће заједнице на којем разговараху о претходно гледаној представи у пилећем позо-ришту. Та жалосна представа била је по свој прилици прављена за гуске. То је била огро-мна срамота за кокошији род, нарочито за пилиће из онако угледне школе. Текст као да су написали тек рођени пилићи, реализација жалосна, а хумор изједначен са вулгарним јер данашњи „умјетници“ нису способни да напишу нешто боље, а „глумци“ да нешто боље прикажу. Ипак, једна кокошка помисли да је прикладно изјавити да све пилиће то исто чека у животу и да је управо то њихова свијетла будућност. Тада сви пилићи, ученици ове веома угледна школе, образоваше својим младим кљуновима једно запањено О, и док једним крилом лупаху о сто смијући се, другим брисаху горке сузе потекле из сјајних пилећих очију. Трагикомедија – права трагикомедија. Оно наше пиле није могло да се не запита шта један умјетник, ако уопште постоји, мисли о чињеници да се онаква пропаст игра у позоришту, а нека његова узвишена драма није наишла на одобрење пијетлова јер није довољно комерцијална, питка и заглупљујућа. Сигурно бесни, плаче и куне овај свијет, а можда му гњев доноси инспирацију. Пиле то заиста није знало.

Оно је одавно престало да чита. Трудило се заиста, али дошло је то вријеме када се користило изговором да нема кад, одбијајући истину да нема шта паметно да се прочита. Најпознатија пилећа књижара, иронично названа „Култура“, продаје на хиљаде љубавних романа, заглупљујућих колико и она представа, и ниједан не оставља утисак на било којег читаоца који је за живота прочитао

више од двије књиге. Једино што може да се чита јесу класици, који се, наравно, најмање купују. Прави умјетници, писци и пјесници, сигурно се преврћу у својим гробовима, стомаcima или гдје су већ завршили. Пиле је замишљено пролазило поред улаза у иронично названу „Културу“, тјешећи се да, ако ништа друго, бар разликује добро дјело од лошег. Није могло да се не запита како се један савремени умје-тник осјећа када се његово ремек-дјело, писано годинама и још толико усавршавано, нашло на полицама одмах поред „Педесет нијанси жуте“. Сигурно га то боли, разара његову крхку умјетничку душу израђавану окрутностима живота, а овим сазнањем до-крајену. Можда он сада цијепа листове и уништава пилеће писаће машине, можда још један велики потенцијал управо одустаје од свог талента и умјетности. Пиле то заиста није могло да зна.

Након што је одустало од прозе, одлучило је дати шансу америчким пилићима који се међусобно називају пјесници. Чинило му се да је свака пјесма слична, а порука иста – волим своје четири килограма тешке батаке. Није могло да их не сажаљева јер ће те дебеле батаке убрзо глодати људи, а потом их бацити псима. Жалило је необјављене пјесме које се баве неком дубљом тематиком и несхваћене пјеснике које овај кокошињац слама. Можда утапају своју бескрајну тугу алкохолом, можда своју инспирацију закључавају дубоко у своје пилеће срце, далеко од површних пијетлова који то никада неће разумјети. Пиле то заиста није знало.

Схватило је да живи у ери слободе, гдје свако изражава своје мишљење, а свака мисао назива се умјетност. Божанствено је што за сваку необичну мисао кокошја црква не шаље народ „у супу“, или што би људи рекли, на инквизицију, али то је довело до општег хаоса. Сада свака кокошка мисли да лети кроз облаке, а сваки пијетао се упорно кити пауновим перјем које му никако не припада. Музика се одавно свела на кокодакање; пастирска фрула се више не чује. Бити умјетник, боем, несхваћена душа постало је популарно, али је одбило оне праве умјетнике који свој дар носе у себи, испод перја и коже. Они се не могу пробити поред кокошака које офарбају перје у љубичасто, ставе беретку на главу, умоче ноге у тинту, па ходају по платну. Чак имају храброст да се називају сликарима и да сопствене трагове продају као умјетничка дјела. Пиле је замишљало како један уплакани умјетник гута цијанидно зрно, док се њихова унутрашња искра гаси, потопљена бујицом самопрокламованих сликара. Можда ће се његов сјај видјети кад буде касно, можда на нечијој трпези. Пиле то заиста није могло да зна.

Ноћ. Мјесечине као да нема. У мрклом мраку безбрижно дишу „умјетници“. Скоро свих петнаест „умјетника“, колико овај солитер има становника, сновићу слатке снове о црвићима. Само једно пиле гледа у мрак. Изгледа да ће умјетникова судбина заувјек

ОГЛЕДАЛО

бити трагична, а живот тежак као ова дуга хладна зима. Биће да прави умјетник никада није био крив за сопствену несрећу. Прави кривац је кокошињац у којем живимо, али кокошке ће заувјек становати у кокошињцу. Можда је требало да питате умјетника о његовом поло-жају и судбини, наравно, ако га икада пронађете, јер ово пиле о томе заиста не може да зна.

Миа Жабић

Гимназија Бања Лука

Ментор: мр Бранка Љубојевић

НИЈЕ ПРВА КОЈА СЕ УДАЛА

Запутио сам се црвеним тепихом, све од вина уфлексаним, на неко славље незнано, чисто да тугу угасим. Чекај, брате, где ме овај тепих води? Је л' то црква, или већ шта је? Ено крста и олтара, па то црква мора бити. Свештеник дели круне. Пре тога, млада вео скиде. Гледали ме људи чудно, рекох да сам са младине стране. Те очи се не заборављају лако, давно су на срцу уклесане. Како то да више не гледају у мене? Ништа ми није јасно. Рекла је да ће да ме чека.

Фешта се запутила даље, док је калдрма весело одзвањала. Сватови наручују песме, куму сви хоће да угоде, ал' тамбураши слушају мене, јер моју тугу виде. Рупу на срцу крпим вином, задњи грош у трубу стављам, остаје ми само магаре и дедин шешир на врх тавана. Када песма утихне, сватови се разиђу, Цигани се опаре, ја на дну остајем. Мој верни другар ушати, моје мало магаре, слуша најбоље. Не разуме много, ал' све зна. Цео живот је теглио ствари, а сад и ја терет осећам.

Изигран сам, збачен са седла, преварена варалица. Срце сломљено, душа проклета, туга ми друштво прави. Враг ме по рамену тапше. Пусту снови, ал' не бива лакше. Није прва која се удала.

Лука Лукић

Гимназија Младеновац

Ментор: проф. Бранислава Каран

Геа Лукшић: *Шпиље и мора*

Гимназија „Андрије Мохоровчић” Ријека

Ментор: проф. Давид Карасман

Dok su se prvi bledonarandžasti sunčevi zraci pospano dodirivali sa prozorom moje sobe i uporno se sudarali sa zavesama boje tamnog ćilibara, iz kuhinje se već osećao primamljiv miris kukuruzne kaše sa đumbirom i crnim trešnjama koju je vredna domaćica kuće Đovanina pripre-mila rano, u svitanje. Probudio sam se, a u ušima mi je još uvek odzvanjao prijatan zvuk madri-gala koji sam juče slušao na koncertu priređenom u papinim svečanim odajama. Sa Luidijem i Tomazom pre podne sam proveo u šumi gde smo lovili ptice. Posle nekoliko sati dve jarebice i tri fazana virili su iz naših lovačkih torbi, spremni da nam narednih dana obrađuju nepca kao ukusno i slasno pečenje. Tokom ručka uživao sam u toploj čorbi od koprive, a zatim, sit i zadovoljan dobrim ulovom, opustio sam se sedeći na svojoj omiljenoj stolici kraj prozora, pušio duvan i prelistavao knjige Dantea, Petrarke, Tibula i Ovidija. Tu ležernu usporenost vremena zadržao sam još malo sa zadovoljstvom čitajući odlomke iz Bokačovog Dekameronu. Potom sam išao u krčmu Kod napuklog bokala, gde bokali jesu bili stari, okrnjeni i napukli, ali je vino bilo dobro i posle nekoliko čaša tog groždanog nektara u krčmi je vladala harmonija žagora i smeha. Uz partiju karata i dama, upustio sam se u žive razgovore sa ljudima, raspitivao se o događajima i novostima. Slušajući ljude, opet sam shvatio da se, kao i u knjigama, i u životu uvek jasno raspoznaju raznorodni ukusi i ljudske različitosti. Posle ovog okrepljujućeg odmora otišao sam u svoju umetničku radionicu, gde me je već čekalo pedesetak pomoćnika i učenika da zajedno stvaramo jestiva za naše duše. Đulio i Frančesko su uveliko isušivali lanena i orahova ulja za nove slike koje su nam poručili, a ja sam seo za sto i slobodno

pustio ruku da po sećanju nacрта likove Lede i labuda koji su me pre neki dan oduševili kad sam ih video na Leonardovoj slici. Nakon toga sam se sa pomoćnicima uputio u Vatikan jer je trebalo nastaviti dugotrajan posao koji nam je papa poverio — da oslikamo zidove soba za audijenciju. Danas sam konačno završio svoju veliku sliku u prvoj od tri sobe. Pored likova Platona, Aristotela, Sokrata, Pitagore, Zaratustre i još dvadesetak drugih koje sam slikao proteklih godinu dana, danas sam u donjem desnom uglu završio slikanje i poslednjeg lika, meni najpoznatijeg — svog. Svi drugi likovi su uglavnom u pokretu, ali sebe sam naslikao tako da gledam u gledaoca. Sad ću baš uvek biti prisutan. Oči u oči sa gledaocem. Dok god slika bude ostala na ovom zidu, gledaću kao svedok one koji je budu posmatrali. Nem. Sjevremen. Umorno, usporeno, ali spokojno, zadovoljno, na kraju ovog dana odložio sam četkice i boje, obrisao boju s ruku, udaljio se od zida i još jednom značajno pogledao sliku od skoro osam metara. Eto — pomislio sam — veliki idealisti i materijalisti na istom mestu. Duša i razum neraskidivo spojeni u umetnosti. Pa, kao i u životu. Suprotnosti koje se privlače. Dva dela jedne celine. Atinska škola u renesansi. – Dok sam tako razmišljao, začuo sam duboko usporeno disanje iza sebe i okrenuo se. Na vratima sobe ugledao sam smeđokosog i dugobradog čoveka. Izoštrivši već pospani pogled, prepoznah krupnookog, ćutljivog i uvek ozbiljnog Mikelandela. I on je već mesecima, usamljen i svojom voljom naj-češće skriven iza velikih paravana, u tajnosti slikao u drugom zdanju. Znalo se da je uvek takav, tajnovit i nedokučiv. Neprimetno sam zaustavio dah od treme i straha, jer je baš on bio prvi gledalac moje tek završene slike. A onda sam ponovo polako udahnuo, videvši kako se, lagano ali prodorno, širom otvaraju njegove inače velike oči, a usne blago razvlače u dugačku crtu na licu koje, zakleo bih se, kao da je poprimilo neku nenadanu vedrinu. Gotovo neprimetno, počeo je da klima glavom i dugo netremice posmatrao zid koji sam upravo oslikao. Onda je, podižući ruku prema vratima sobe, ozbiljno rekao: „Rafaele, dođi sad ti da vidiš šta sam ja naslikao na svodu kapele”. Pod zvezdanim okriljem vedre prolećne noći koju je osvetljavao veliki mlad mesec, tiho i mirno, s prećutnim uzbuđenjem, uputili smo se prema Sikstini. Pre nego što sam ušao u kapelu, zastao sam ispred vrata, na trenutak zadržao dah i, osetivši blagu tremu, zakoračio unutra pogleda podignutog prema svodu. Ono što sam video zaslužuje potpuno novu stranicu u mom dnevniku.

Ivan Filip Kovačević

Savremena gimnazija Beograd
Mentor: prof. Zorana Putniković

KASNI GOST

U jednoj kući u centru grada postoji kancelarija puna naslaganih papira, polunapisanih pismama i svezaka ispunjenih starim idejama. Jedino što se u njoj čuje jesu zvuk olovke o papir, sat što otkucava sekunde do sledećeg minuta i kiša koja udara o prozor. Povremeno se čuje i pucketanje vatre iz kamina dok obasjava sobu narandžastim svetlima i stvara senke koje plešu po zidovima.

Odjednom, odnekud su se izmigoljili novi zvukovi. Oni narušavaju ovaj mir – zvuk kopita što lako i ritmično udaraju po popločanoj ulici i zvuk točkova koji odskaču po tim pločnicima. Čovek koji sedi za velikim stolom prestaje da piše i ustaje polako iz kožne stolice. Njegovi koraci su nečujni dok prilazi prozoru i povlači zavese gledajući u upravo pristigle kočije ispred njegove kuće. Kako izlazi iz njih, putnik širi kišobran, sakrivajući svoje lice, lagano se penje uz nekoliko stepenika do ulaza da bi pozvonio na vrata. Zvuk zvona odjekuje kroz celu kuću. Čovek stoji nepomično u svojoj kancelariji posmatrajući vrata dok na njima ne začuje tiho kucanje. Otvara vrata i u sobu pušta gosta srednjih godina koji skida svoj šešir i rukavice.

– Prijatelju, oprosti što te ometam u ovako kasnim satima. Nadam se da te nisam prekinuo u nečemu bitnom.

– Nikako! Uvek si dobrodošao!

Dva čoveka se pozdravljaju i smeše jedan drugome.

– Molim te, sedi.

– Hvala.

Vrata su opet zatvorena i koraci obojice su nečujni dok se šetaju po sobi.

– Mogu li te ponuditi pićem?

– Bilo bi divno.

Sobu odjednom ispunjava zvuk tečnosti koja udara o čašu i iznenađujuće rezak miris viskija.

– Reci mi, prijatelju, zašto si došao?

– Moram priznati da nisam siguran...

– Svakako mi je drago što te vidim. Prošlo jedosta vremena.

– Da, zaista...

Nakon jednog gutljaja, čovek ustaje i odlazi do police sa knjigama, radoznalo čitajući naslove i imena pisaca.

- Znaš, oduvek sam bio zadivljen tvojom bibliotekom.
- Po mom mišljenju, to je najbolja kolekcija koja može da se ima.
- Slažem se. Knjige sadrže znanje. I lako možeš da se izgubiš u njima.
- Ne samo da se izgubiš... Reči imaju moć da nas promene. Ne možeš reći da si ostao ista osoba nakon čitanja dobre knjige.

I upravo su to one knjige koje ostanu sa nama do kraja života. One čiji nas uticaj prati poput senke, bili mi toga svesni ili ne.

- Samo se za takve pisce može reći da su dobri.

- Slažem se. Hajde da nazdravimo!

Čovek ponovo seda ispred kamina preko puta svog prijatelja.

- Za dobre pisce!

- Za dobre pisce.

Zvuk udara čaša jedne o drugu odjekuje kroz sobu dok ne iščezne i postane zamenjen otkucajem sata, udaranjem kiše o prozor i povremenim pucketanjem vatre.

- Znaš li, prijatelju, šta su napisali o tebi?

Čovek posmatra svog prijatelja kako iz džepa kaputa vadi umotane novine, zatim ih lista, dok ne nađe stranicu koju traži i čita negde od sredine teksta:

- Zadivljujuća knjiga koja će vas potpuno očarati i promeniti vaš pogled na svet.

- Jake reči.

- U pravu su.

- Gluposti! Zar moja knjiga može promeniti način na koji neko posmatra svet?

- Ne u potpunosti, ali moram reći da je svaka reč u ovom članku istinita. Bio sam oduševljen tvojom novom knjigom. I mislim da nisam ostao ista osoba nakon što sam je pročitao.

- Tvoj kompliment mi mnogo više znači od bilo kog članka. Hvala, prijatelju.

Kasnije, pošto su više puta dosipali viski i ispijali ga, pošto je kiša prestala i vatra postala žar, pošto je sutra postalo danas, oba čoveka su ponovo stajala pred vratima sobe, pozdravljajući se.

- Zaista mi je drago što si došao.

- I meni. Oprosti što sam banuo.

- Nije problem, uvek mi je drago kad te vidim.

Nakon kratke tišine, čovek iz svog kaputa ponovo vadi novine.

- Zadrži ih. Pročitaj ceo članak. Svideće ti se.

- Hvala ti.

- Pozdravljam te, prijatelju.

- Vidimo se uskoro!

Čovek, sada sam u svojoj kancelariji, neko vreme stoji posmatrajući prazno reči u novinama. Nakon toga se novine pridružuju jednoj od gomila papira, polunapisanih pisama i svezaka ispunjenih starim idejama.

OGLEDALO

Njegovi koraci ponovo su nečujni dok prilazi stolu. Jedino što se može čuti je zvuk olovke o papir usklađen sa satom koji otkucava sekunde do sledećeg minuta...

Darja Devedžić

Šesta beogradska gimnazija Beograd

Mentor: prof. Olgica Rajić

НЕДОХВАТНО

Промешала је четкицом за ликовно јутарњу кафу и погледала кроз прозор. Сетила се како је поцепала сву наду у њему, као свеже априлске зумбуле. Простакуша једна. Говорио је да када је пурпурно небо, анђели праве колаче, а она је знала да ће доћи ветрови и удаљити их. Није умела наивно да верује. Сваког дана јој је пружао ново корито пуно зрака сунца док су се молили Мразу и трчали у мрак. Сретали су звери са шљаштећим очима попут оних флуоресцентних бомбона са вашара. Те старудије су је подсећале на родни крај. Често би тамо ишли, док она није схватила да је завичај место из којег одеш, у које се можда вратиш. Тамо сретнеш оно што тражиш у целом белом свету, а оно је у ствари ушушкано дубоко у теби.

На гробље је често желела да оде, али се он плашио црвених кандила и пластичног цвећа које је она забадала у оштру земљу. Оштру од суше. У том равничарском крају није кишило већ месец и по дана, кажу стари. И мртви нам чак дехидрираше. Гледамо их на старим сликама, или они нас посматрају хладнокрвно, као да им није жао што су отишли са овог света.

Кучићи са стомачићима набреклим од млека цвиле на улазу у двориште; још једна грана кајсије се одломила. Младост и старост воде вечиту битку. Кучићи каткад зацвиле да је пробуде из кошмара, таман толико да се окрене на другу страну. Али ти снови никако да оду. Онда изађе на терасу, ишуња се на прстима, нечујно. Гледа у ведро небо, тада баш наиђе Св. Илија или Перун, исти су они, само је један имао више храбрости да се први појави. Засветле небеса на тренутак и прогорми читавим селом. Довољно да се згрчиш у кревету и стегнеш постељу.

У равници су све роде биле на свом месту. Они одоше на море. Сакупљали су шкољке, а одмах при повратку ју је водио да саде шкољке по шуми. Шкољке по шуми. Чуј то. Девојци на мору израстоше шкрге. Одувек је знала да припада неком другом свету. Знала је да поред овог обичног копна живи и негде другде, у неком другом облику. Почело је десно око да јој прокишњава, најављује јесен ваљда. Желела је да се врати у воду, да провери да ли тамо припада. То је значило — растанак. Он је завијао успомене у колачарски папир како би га се девојка што слађе сећала, потом је стављао све то у рерну, на топло, и тако их заштитио. Одушевљена

ОГЛЕДАЛО

дубинама, оставила је успомене предуго у пећи, изгореле су, постале пепео. Поцепала је његова очекивања као оне зумбуле. Све његове наде су пале у воду заједно са њом. Одвукла их је до дубина, везивала их је оловом и остављала на дну. Била је већ одрасла, а одрасли при недостатку играчака почну да се играју осећањима.

Александра Петров

Српска теоретска гимназија
„Доситеј Обрадовић” Темишвар
Ментор: проф. Биљана Пирвулеску

УСКРШЊА АВАНТУРА

На други дан православног Ускрса три дечака измакла су пажњи родитеља. Носећи у рукама ускршња јаја, кренули су преко пропланка ка шуми. Годинама су слушали приче о њеној опасности и суровости, а никада о њеној лепоти. Одлазак у шуму за њих је представљао авантуру. Сматрали су да су довољно одрасли да се сами увере у истинитост тих прича.

Сам поглед на улаз у шуму озарио им је лица. Младе, тек олиста-ле гране буковог дрвећа благо је њихао пролећни поветарац. Боровнице, дивље јагоде, гљиве, папрати... раздвајали су листопадна од четинарских стабала. Четинари, украшени свежим зеленим иглицама, поносили су се својом висином. Из гнезда обасјаних пролећним сунцем чуо се пој птица.

Незвани гости нису били тихи. Да ли од страха или радозналости, причали су гласно. На трен би се утишали када би нагазили на неку суву гранчицу, јер је тај изненадни звук у њима изазивао страх. Спокојство природе би за трен било нарушено њиховим вриштањем. Храбрили су се међусобно, причајући о херојству њихових предака. Дан је одмицао и у шуми је било све хладније. Таман облак је за трен прекрио сунчеве зраке. Почела је киша. Муња и гром се поиграше, а уплашени дечаци потрчаше кроз шуму. Један од дечака се саплео о грану и пао. У том часу из крошње четинара спустила се веверица. Ко се од кога у том тренутку више уплашио — не зна се — али веверица оде на једну, а уплашени дечак, вриштећи, одјурџи на другу страну. Другови су га једва стигли, оставши готово без даха. Испред себе угледаше пећину.

За тренутак су били у дилеми да ли да уђу. Плашили су се да је унутра некаква звер. Песма грома, која је одзвањала небом, помогла им је да брзо одлуче. Држећи се за руке, утрчали су у пећину. Из далеке дубине као да је избијала нека светлост. Ноге су им дрхтале, али су ипак кренули ка њој. Светлост је била све јача кад иза себе зачуше бат корака. Окренуше се ка излазу и потрчаше колико их ноге носе. Кад тамо...

Деда Гаврило је у рукама држао полусуво грање. Храбра дружина се постидела свог поступка. Деда је обећао да ће их вратити кући чим стане киша. Наравно, родитељима ће рећи да их је он

ОГЛЕДАЛО

одвео у шуму да му помогну у сакупљању боровница и дивљих јагода. Дечаци су морали да обећају да никада више неће сами отићи у шуму. Поред ватре, слушајући декине приче из младости, дечаци су на необичан начин прослављали Ускрс. Једнога дана и они ће причати некоме о својој ускршњој авантури.

Ђорђе Шапоњић

Ментор: проф. Кристина Тришић
ЕТШ „Раде Кончар“ Београд

KUVERTA

To jutro Marko je kroz prozor ugledao činovnika koščatog lica u smeđem samtenom odijelu kako stoji pred vatima. „Znači, konačno», pomislio je i ustao s fotelje pošavši prema vratima. Stavio je ruku na vrata, ali je onda zastao. U njemu je zaigrao posljednji tračak nade – možda činovnik uopće ne stoji pred vratima, samo mu se pričinilo. Uzmaknuo je par koraka, natrag prema dnevnoj sobi. Tada se začulo zvono. Duboko je udahnuo i bez mnogo promišljanja otvorio vrata. Čovjek koji je pred njim stajao mogao je imati četrdeset godina ili trideset ili pedeset. Njegovo kruto birokratsko lice nije odavalo takva trivijalna, isuviše ljudska obilježja poput dobi. Kosa mu je bila sasvim uredno podrezana i zalizana, a s ramena mu je visjela teška kožnata torba jednake bezlične smeđe boje poput njegova odijela, čiju je monotoniju tek neznatno kvarila blago otisnuta crvena šahovnica tik iznad kopče. Iz nje su virili bijeli rubovi kuverata na kojima se dalo vidjeti to isto obilježje. Jedna takva kuverta nalazila se i u činovnikovoj ruci, koju je ovaj upravo ispružio prema Marku.

– Marko Lazarević ? – upita suhim glasom. Marku je trebao trenutak da se sabere, da skupi snagu za bilo kakav odgovor. – Da – konačno protisne tupo i primi pismo. – Javite se na vojni odsjek – reče činovnik žustro popravljajući pramen kose što mu ga je pomrsio jutarnji povjetarac.

Marko tek kimne i stupi natrag u kuću, zalupivši vratima gotovo ravno u činovnikov nos. Učinilo mu se kako s druge strane čuje gundanje: –... majku nekulturnu. – Već je u sljedećem trenutku nespretno teturao prema dnevnom boravku. Tu je na drvenom stoliću stajala još jedna kuverta, smeđa, ispod sasvim tankog sloja prašine. Ova nije nosila nikakva obilježja, jedino masnim slovima otisnut naslov. JUGOSLAVENSKA NARODNA ARMIJA : SLUŽBENI POZIV. Marko sjedne na fotelju i položi novu kuvertu pored stare te je namjesti tako da je razmak između dviju kuverata svom duljinom jednak. Frknuo je frustrirano – nova kuverta bila je značajno uža od stare, možda čak i četiri centimetra ! Prebacio je novu kuvertu ispod stare i pokušao ih uskladiti. Nije odgovarala, nova je kuverta bila i kraća. Naposljetku je položio novu kuvertu poverh stare, točno na sredinu, tako da razlika sa svih strana bude jednaka. Konačno zadovoljan, zavalio se u fotelju. Sjedio je u tišini neko vrijeme, ne misleći ni na što, ne osjećajući ništa. Sjedio je tako možda desetak minuta kada ga je nešto omelo, nešto na rubu uma. Odjednom je začuo kucanje: tika-taka, tika-taka. Bio je to trošni zidni sat što je visio na zidu

iznad vrata, jedan od onih oblikovanih poput kućice za ptice, iz kojega bi svaki puni sat izljetala ptičica i na sav glas stala drečati. Marku je ona još otkad je došao u Zagreb bila nekako mrska i iritantna; taman kada bi čovjek uzeo nešto raditi, eto nje da uzme kreštati te ga omete. Više puta bio je već pomislio da je ukloni ili barem premjesti na neko manje prometno mjesto, ali nikada nije našao volje ni vremena da to i provede u djelo. Ali evo sada, sa svim kucanjem i škljocanjem i pomicanjem kazaljki baš je pobudila u njemu nekakvu nelagodu, pa čak i tjeskobu. Pet do deset. Odlučio je kako ne treba više odgađati te je ustao i u nekoliko koraka i poteza skinuo sat sa zida. Okrenuo ga je i stao petljati po sili vijaka što se nalazila s druge strane, u namjeri da nekako onespособi sat i tako prekine njegovo neumoljivo kucanje, ali bezuspješno. Naposljetku je prekoračao dnevnu sobu do starog ormara od hrastovine u kojemu su visjela stara stričeva odijela iz službe, otvorio ga i u njega strpao sat. Upravo na vrijeme, jer je s druge strane drvenih vrata stala dopirati huka i buka one ptičurine. Ponovno je sjeo u fotelju. Pred njim su ležala dva pisma. Najednom mu je došlo da zapali kuću. Utonuo je dublje u fotelju i pokušao očistiti glavu od teških misli, misliti na nešto lijepo.

Sjetio se davnih dana, svježih jutara u Zagori, slobodnih od smoga koji je u svako doba obavijao Zagreb, makije i kamenjara, stare kuće od kamena. U dvorištu igraju se on i njegova braća, zbijaju djetinje nepodopštine dok su roditelji u vinogradu... Uljem su namazali prag, tako da se stric, koji je bio u posjetu, posklizne kad bude izlazio iz kuće. Svi su tog dana dobili batine, osim Milana koji se sakrio u kokošinjac. Sljedeća je dva tjedna imao uši, a roditelji su valjda zaključili da mu je to dostatna kazna. Pitao se što je u ova vremena postalo od njih, još od ljeta nije dobio ni jedno pismo, nije ni mogao, Zagora je bila blokirana još od balvan revolucije. Nije teško zamisliti se na bojnopolju, negdje kod Knina, kako poluautomatskom puškom rešeta mladiće zabludjelih uvjerenja i beznadne oportuniste koji traže slavu u ratu, a među njima je, na bilo kojoj strani, njegov otac ili stric, netko od njegove braće ili rođaka ili tek poznanika iz sela. Kao iz daljine, čuo se prigušeni kreštaj drvene ptice.

Adam Marić

Prva sušačka hrvatska gimnazija Rijeka
Mentorica: Gordana Bogdanović, prof.

У ОВОЈ НОЋИ БЕЗ ЈУТРА, КО ЈЕ ТА СВЕТИЉКА СА УГЛА?

Синоћ се много алкохола попило. Док лебди по води, Месец се сподмукло смеје... Суботње јутро. Сунчан, диван дан. Типично за средину јула. Срели смо се у парку, неколико нас, у нади да ћемо успешно испланирати вече. За један обичан сусрет лепо смо се провели, заиста. Смејали смо се као идиоти, а онда разишли на неколико сати. Дан пролази по плану. Све је лепо, град, људи, околина. Лежим на трави, покушавам да искулирам, али је тешко. Погледам у сунце и видим како ми маше, како ме милује. Негде на небу стоји црна тачка. Није у једној истој позицији. Шета, лети. Више не знам шта ми је. Тотални колапс. Никад већи хаос у глави. Кад ли ће више ноћ, та чувена ноћ? Не могу више. Готово је. Сан је био још шаренији од дана. Телефон звони, нисам одмах реаговао. Друштво зове, траже ме. Увелико је мрак. Очи имам, али као да немам. Само чујем гласове другара и њихово смејање. Смејао бих се и ја, али немам снаге у телу. Осећам како ме полако издаје. Нека вода ме запљускује, полако ме и прекрива. Почео сам да сањам. Сија неко чудно светло, делује ми познато. Заправо и јесте. Исто је као испред моје куће. Добио сам нагли прилив емоција. Трчао сам, али је растојање остајало исто.

Пробудих се ујутру у болници са доручком на тацни и причом лекара да нисам нормалан.

Лазар Жиковић

Гимназија Чачак

Ментор: проф. Александра Мишић

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ТЕМА III

3. БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ ЕСЕЈ

3/15 мидеј

Павле Ј 17

Павле Јакшић: Бесконечност
Уметничка школа Ниш
Ментор: проф. Ивана Станковић

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

НАУЧНА ПИСМЕНОСТ И ЗАШТО ЈЕ ВАЖНА

Прва наџрада 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Као неко чији је сан да оствари каријеру у области астрономије, често се сусрећем са захтевима мојих пријатеља и породице да им протумачим њихове дневне хороскопе или чак направим наталне карте. Неколико минута након тога, када завршим са излагањем својих аргумента зашто је астрологија (не астрономија) обична превара, само ми климну главом из пристојности и враћају се истраживању у којој се кући тренутно налази Меркур.

На први поглед, тих пар минута које изгубите дневно на читање хороскопа у новинама или на друштвеним мрежама не делује толико штетно. Но, прави проблем се крије у том климању главе иза којег стоји разумевање науке на нивоу средњег века.

Научна (не)писменост није тема која се често помиње у нашем друштву, али ја верујем да је далеко битнија од чињеничног знања које добијамо од нашег образовног система. Да ли је битно савладати цео уџбеник из биологије напамет, ако касније тог дана читамо и верујемо чланцима које пишу дилетанти, који тврде да ће нам све што има 0% масти помоћи да изгубимо сав вишак килограма за недељу дана.

Пре неколико дана сам прочитала чланак који је написао претходни министар просвете и науке Републике Србије, Срђан Вербић, на тему значаја научне писмености. Нажалост, упркос неким сјајним аргументима које је изнео, оно што ми је запало за око био је први коментар. Парафразирајући, дотични званичник је изјавио да нема никакву намеру да прочита тако дугачак чланак и да тај посао оставља за „племениту и узвишену господу од науке“. Ово није први пут да сам чула овакво мишљење, што чини проблем научне неписмености још већим. Разумевање научних концепата не значи да морамо имати знање за решавање Шредингерове једначине или да разумемо Ајнштајнову Општу теорију релативности. Важна је способност да разликујемо ирелевантно од битног, субјективно од објективног, и обмањиво од професионалног.

По мом мишљењу, највећа опасност, не само човеку, него свим живим бићима убедљиво јесте глобално загревање. И упркос чиње-

ници да сваки прави научни експеримент који је био изведен у последњих неколико деценија тврди да је глобално загревање реална и супстенцијална опасност, многи људи, укључујући и неке докторе у областима блиским овој теми, одбијају да је признају. Због монопола великих компанија, „уметност“ псеудонауке цвета из дана у дан. Теорије које се представљају „широкој народној маси“ веома су далеко од правих научних метода: не узимају се у обзир чињенице, пристрасне су, и вршени експерименти нису поновљиви. Лично сам присуствовала предавању професора, веома поштованог на Универзитету, који тврди да промене температуре на Земљи немају никакве везе са људским делањем. Да ствар учини још гором, публика је била сачињена од цењених експерата, у областима које немају никаквих додирних тачака са климатским променама. На овакав начин се псеудонаука шири кроз друштво, које је незаинтересовано за читање било каквог правог научног рада.

Док сам писала овај есеј, у нашој земљи проглашена је епидемија морбили вируса. Помислили бисмо да, с обзиром на то да је наука створила вакцине које стварају имунитет против ове болести, скоро немогуће да дође и до ендемије, али управо овде се враћамо опасностима научне неписмености. Покрет против вакцинације је више изражен у мање развијеним државама у коју категорију бисмо могли сместити Србију. Пропаганда да ММР вакцине изазивају аутизам код деце је присутна годинама, а често подстакнута од најцењенијих доктора, за које се испоставља да су квази-експерти.

У овом есеју сам поменула само два примера како научна неписменост шкоди нашем друштву, али свака научна теорија долази са „анти-теоријом“, без икаквог доказа или поштовања научног метода (анти-дарвинизам, модел Земље као равне плоче, итд.). Овај проблем је дубоко укоренен, и покушаји да се широка народна маса едукује о основама научне писмености су до сада били неуспешни. Ја не видим решење у организовању месечних трибина, него у промени нашег школског система који би био више отворен за дискусију о томе шта наука стварно јесте и шта представља. На овај начин можемо променити будућност нашег друштва и сачувати нама тренутно једини дом – Земљу.

Јелена Шпегар

Математичка гимназија, Београд

Ментор: проф. Мирјана Савић-Обрадовић

SCIENTIFIC LITERACY & WHY DOES IT MATTER?

As someone whose dream is to pursue a career in astronomy, I frequently get requests from my peers and relatives to analyze their daily horoscopes or even create their astrology natal charts. After a few minutes of listening to my arguments why astrology is just a fraud, they nod their heads and get back to inspecting in which house Mercury is at the moment.

At a glance, taking a few minutes of your day to look at your horoscope in the newspapers or social media does not seem that harmful. Except, the real harm is hidden in the head nodding, while continuing to have an understanding of science as people did in the medieval times.

Scientific (il)literacy is not a topic mentioned often in our society, but I believe it is more important than the factual knowledge we gain through our educational system. Does it matter if we memorize the whole biology book, if we later that day read and believe articles written by dilettantes telling us eating anything „non-fat“ will make us lose all excess weight in just a week?

A few days ago I have read an article written by Serbia's previous Minister of Education on the topic of importance of scientific literacy. Unfortunately, despite the great points he made in the essay, what caught my eye was the first comment. Paraphrasing, the author acknowledged that he had no intent to read such a long text and that he was going to leave it to the „divine elitist people of science“. It is not the first time that I have heard an opinion similar to that, which makes the problem of scientific illiteracy even bigger. Understanding scientific concepts does mean we have to have the knowledge to solve the Schrodinger equation or understand Einstein's Theory of General Relativity. The important ability is to differentiate important from irrelevant, objective from subjective and professional from fraudulent.

In my opinion, the current biggest threat, not only to human kind, but to all living beings is certainly global warming. And despite that every real conducted research in the last few decades that states it is a real and substantial danger, plenty of people, including some who have obtained their PhD in related areas of science, deny it. Due to monopoly of large companies the „art“ of pseudoscience is blooming from day to day. The theories they present to the large public are very far from actual scientific

MIRROR

methods: they are indifferent to the facts, biased and the researches are non-reproducible. I have personally attended a speech made by a reputable University professor who claimed that the changes in Earth's temperature had nothing to do with human behavior. To make the matter worse, the audience was composed of prominent experts in areas that have none at all connections to any of the sciences concerning climate change. This is the way that pseudoscience spreads through the general public, who are uninterested in reading any real scientific papers.

While writing this essay, the epidemic of Morbillivirus was proclaimed in our country. One would assume that since science has developed vaccines to induce immunity against this disease it is almost impossible for even an outbreak to happen, but this is where we come back to the dangers of scientific illiteracy. The movement against vaccination is especially prominent in less developed countries which we may consider Serbia to be. Propaganda that the MMR vaccines induce autism in children is present for years, often encouraged by the most appreciated doctors, who turn out to be quasi-experts.

I have only mentioned two instances of how scientific illiteracy harms our society, but every theory comes with a made up counter-theory which lacks any kind of proof or scientific method (the faked Moon landing theories, anti-Darwinism, flat Earth models, etc.). This problem is deeply rooted and the attempts to educate the general public about the basics of scientific literacy have been unsuccessful so far. I see the solution not in monthly organised speeches, but in changing our educational system to be more open for discussions about what science actually is and represents. This way we can change the future of our society and save our only home currently – the Earth.

Student: Jelena Špegar

School: Mathematical Grammar School
English teacher: Mirjana Savić Obradović

КО ИЗБЕГАВА КРИТИКУ, У СТВАРИ, НЕ ЖЕЛИ ДА ЗНА

Друџа наџрада 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

У људској природи је тежња ка савршенству, ка нечем узвише- нијем и бољем. Желимо да будемо успешни, срећни, верујемо да смо баш ми предодређени за велике ствари. Мада нам амбиција и жеља не недостаје, често нисмо свесни да на том путу морамо да се мењамо, усавршавамо и прилагођавамо.

Не видимо даље од своје сујете. Пркосно ћемо бранити своје поступке, глуви за сугестије. Сви ти савети ће нам звучати праз- но, безначајно и, као да смо отупели, понављаћемо оно у шта смо убеђени да се толико разумемо. Нисмо свесни колико на тај на- чин спутавамо сами себе. И док сви чезнемо за својим циљем, не можемо га остварити, неспремни смо за оно што успех истински подразумева. Да не нашкодимо свом крхком егу, бесрамно ћемо игнорисати оне мудрије, искусније, вештије. Зар не увиђате пара- докс? Ми, заправо, не желимо савет, ми желимо – похвалу. Жели- мо хвалоспеве о себи, који ће учинити да се осећамо супериорно. Одбрамбени механизми нам тако функционишу – склони смо да неуспех доживљавамо као неправду и да мислимо да смо нечим оштећени. И тако ћете пре срести огорченог човека који окривљује друге за своје недостатке него оног који преиспитује себе. Спортис- ти се жале на судије, ученици сматрају да нису добили оцену коју заслужују, старији људи не прихватају да млади могу бити памет- нији. Није ни чудо што, ухваћени у коштац са истеривањем правде, губимо из вида праве вредности. Ту негде, у измаштаној, идеалној слици коју смо створили о себи, појам знање губи значење за нас.

Превидимо културу, науку и уметност као непресушну мотива- цију која је одувек покретала велике људе. Заборављамо да цело- купно зло овог света произилази из незнања, ког треба да се кло-

нимо. И сам Ајнштајн је тврдио да што је веће знање, то је его мањи. Толико је тога неистраженог, неиспитаног, а ми у фокус стављамо себе. То је таква штета. Што се не бисмо вратили основној, једноставној суштини сваког људског бића? Потреби да разумемо свет око себе до најтањих нити. Жељи да овладамо неком вештином, да обгрлимо и продубимо знање.

Не треба да се стидимо својих недостатака, живећи у ирационалном страху од грешке. Треба да будемо отвореног ума, флексибилни. Треба да прихватимо промене као позитивне, неопходне чиниоце. Да сваку критику узмемо са резервом, али размотримо је и запитамо се шта можемо да урадимо да учинимо себе и овај свет бољим. Можда је то мукотрпан и исцрпљујући процес, али истрајаћемо уколико нам подстрек буде радозналост. Потрага за истином је невероватно путовање, које храни сва наша чула и чини нас живахним и испуњеним. Будимо попут малог, неисквареног детета и не дозволимо да нас пажњу одвуче оно материјално. Нек нам инспирација буде наша средина, људи око нас, ми сами и да дозволимо себи да нас непознато интригира и стимулише да истражујемо.

Као што је рекао Хокинг: „Највећи непријатељ знања није игнорисање, већ илузија о знању“. Не треба да се задовољимо просечним, површним. Будимо боља верзија себе и посветимо се ономе што радимо довољно да критике не буду обесхрабрење. Напротив. Нека буду ветар у леђа да останемо истрајни и не дозволимо да наша знатижеља икад згасне. Док она тиња у нама, ништа није недостижно и немогуће.

Маша Тиосављевић и Лука Вуловић

Математичка гимназија, Београд

Ментор: проф. Радивоје Благојевић

ТИШИНА

Трећа наџрада 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Она долази као кораци у мраку, попут загрцнућа је приметим. Она је стални гост или чак супротно, о томе не знам пуно јер једва да се разумемо. Збуњује ме изнова и изнова, док у ноћима, сличним овој, киша пере улице и пси дрхте од хладноће. Она опомиње и слуги на све оно што је престало бити очигледно када смо разум предали на једном од мрачних шалтера, чекајући бег од самих себе. Она је све што ја не желим бити, а јесам, грешна. Она дрхти у мојим грудима, чини да дишем теже.

А ја – ја само учим да је слушам и разумем њено мумлање. Да ли смо ово желели када смо осмислили какве маске ћемо навлачити свакодневно? На путевима пред нама речи и емоција биће у изобиљу, питање је само ко ће их зграбити и себично отуђити, заувек. Она је понекад моја савест јер бука не уме чути шапутање, није налик овој дубини у мени. Она ме чека и ноћас, плашим се – мало ње, а највише себе.

Није ово страно никоме од вас, само ретки су они који могу привратити болну истину. Дубље гледано, свако од вас носи део кривице, па изнова чините исте грешке, али пре поправног истрошите себе за ту двојку. Заобиђете онај завршни испит када све добија смисао. Очај увек дође по своје, испљуне вас цмиздраве тамо где сте давно почели. Злоупотребити сте сами себе, проклели се оног дана када сте ето баш морали, и ето баш сте свом снагом морали да дотакнете оно што нисте смели. И сви ви исто волите, болите, молите, радите, кукате и чекате награду, а где сте онда када наступити тишина, ви макова зрна?

Знам да се плашим ње, мрачне и огромне, богиње правде у овом простом животу. Сигурна сам да, ако оштрице које кријем у себи научим користити на прави начин, кроз ту простоту нећу проћи само као мало, јефтино и поткупљиво биће. Са тишином моја савест ће победити ту буку која прекрива њено шапутање.

Размислите. Бирате ли да се намажете тешким лажима? Користите ли ту методу: обој се крвљу у црвено, нек „слути на радост“? Или се препуштате вихору који доноси пепео палог анђела, ваше богиње правде? Јесте, мрачно је овде и среће нема ако ти заиста не треба. Шта ако то и јесте смисао свега? Проћи кроз таму, тишину

ОГЛЕДАЛО

учинити својим пријатељем, а срећу држати на самој граници непријатељства. Шта ако тако научите да залечите отворене преломе којима се машта тетура безданом попут вас?

Некад ће она бити чаробница, некада вештица. Некоме лек, а некоме отров. Ни добра, ни лоша, некад је ту да вас смири, некад да учини нервозу неиздрживом. Али, научиће вас једно, то је сигурно. Нади. Али, не нади као анђелу који вас чува и чини да одјекујете у вечности. Већ да је она ватра над ватрама. Бурнија од најбурнијих морских олуја. Хладнија од најхладнијих зимских ноћи. То је само болна жудња којој се сваки човек препустио.

Томе ме учи тишина. Да оно што је прошло више не постоји. Да оно што ће доћи још није дошло. Да се налазимо на граници између успомена и неостварених снова. Да су нам се прошлост и садашњост толико стопиле у сећањима, да их више не разликујемо. Подсећа ме да смо попут папира који је превише пута савијан и размотаван. Каже да наша срца морају да буду сломљена јер је то једини начин да се отворе. Онда има смисла што вам је срце било сломљено, зар не?

Нађа Лукић

Шабачка гимназија, Шабац
Ментор: проф. Катарина Бугарчић

ЧОВЕК ПРЕД ВРАТИМА ЗАКОНА

Похвала 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

После читања „Процеса” читалац остаје или збуњен или пун сасећања према Јозефу К. , или огорчен, не схватајући зашто је наш јунак мирно прихватио апсурд који му је наметнут. И поставља се питање: да ли је Јозеф заиста толико немоћан пред законом? Уколико дословно схатимо Кафку, Јозеф К. заиста стоји огољен пред том нескладном машинеријом која процеди у све што јој се испречи. Судски систем Кафкиног света делује нефункционално и потпуно аматерски. Судница је кућа која се граничи са кокошињцем, књиге из области права заменила је еротска литература, сами правници не познају закон и неморални су. Зашто један добростојећи банкар допушта овај вид тортуре и неправде?

Важно је схватити ко је Јозеф К. Да ли је он матафора, као и сам „Процес“, свако од нас, тј. нико од нас, деперсонализована особа, homo sacer. У римском праву homo sacer означава особу протерану из државе, коју свако може да убије, али не и да је жртвује боговима. Дакле, Јозеф. К. може бити убијен, али никако не са сврхом, неким одређеним циљем, његово убиство мора бити апсурдно. Зашто бисмо било кога убили, поготово уколико не испитујемо његову кривицу? Није ли то израз Кафкиног суочавања са невољом постојања супер-ега, над-ја, са законом који доживљава као непријатељски и са којим не може изаћи на крај? Одговоре на сва ова питања не можемо наћи у самом роману, можда се кључ налази у делима Ничеа, Шопенхауера, Кјеркегора... Свети Павле, његова обраћања у Новом завету упућују на подељеност човека. Човек је подељен између свете покорности закону и жеље за кршењем. Ситуација је апсурдна и Свети Павле налази да сама забрана производи кршење. Љубав је „с ону страну закона“. И још једно питање, да ли је онда Кафкин „Процес“ љубавни роман?

Схватити Кафку, то није могуће. Ипак, могуће је нешто друго, прихватити апсурд његовог „Процеса“. Није реч само о обичном

ОГЛЕДАЛО

суђењу недужном човеку, него је реч о апсурдној кривици. Баш зато што је невин, човек је пред законом крив. Из Кафкиног дела није могуће извести поуздан закључак, нити је могуће дефинисати апсурд, али је могуће разграничити две врсте људи. Оне који живе с бесмислом и оне који се свакодневно боре са њим.

Софија Дамњановић

Карловачка гимназија, Сремски Карловци
Ментор: проф. Љиљана Малетин-Војводић

О УМЕТНОСТИ И СТВАРАЊУ

Похвала 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Откуда је света и века, човек је имао потребу да ствара и та га је потреба, насушна и непресушна, пратила кроз епохе и столећа верно као сенка за петама свога господара. И никада га, до дана данашњег, није напустила. У тренуцима највећег безнађа, кад посвуда беше тама густа и непроходна, кад се прст пред носом није видео, а под ногама горело као да се сам пакао на месту отворио; у временима кад су се проливале сузе очаја, страха и немоћи, кад су се војевале битке, примали ударци, пекле ране, онда када је ваљало остати и опстати, не предати се и не одустати и изнад свега, бити човек, управо је прапотреба за стварањем била оно што још давно Мојсију беше стуб ватре у потрази за Обећаном Земљом. Она је била чувена Нада с дна Кутије. Попут звезде-водиље, осветљавала је човека по вијугавој стази коју називамо живот.

И човек је стварао. Стварао је као да му је живот од тога зависио, што збиља и беше случај.

За историју кажу да је непрекидни ток збивања која се међусобно прожимају и преплићу, а у одређеној мери и понављају. И заиста, то је једна од највећих истина икада изречених људским језиком, који је пак кроз векове вишеструко дао примера сопствене лажљивости и поганости. Да, историја се понавља, јер се човек не мења. Мења се клима, мењају се околности, силе и прилике, нижу се сати, дани, године, али човек је на њих неосетљив. Он остаје исти, ништа даљи од почетка, ништа ближи циљу, вечито несавршено биће са једном једином савршеном, божанском способношћу – да ствара.

И шта је онда уметник? Ништа друго до стваралац. А уметност – вештина стварања. Човек ствара, тиме је обдарен и то га диференцира од свих осталих бића. Али да би се био уметник, стварању се мора бити вичан. И уметник јесте стваралац, али није сваки стваралац уметник. Заједничко им је једно – обојица стварају да би опстали, али уметника у томе води духовни порив.

Од уметника никада није постојао, не постоји данас, и засигур-

ОГЛЕДАЛО

но никада неће постојати нико моћнији. Нема на свету тог оружја, тако бритке сабље или танке стреле, нема громкијег гласа, нема лепше и снажније емоције, нема ничега што може да се мери с моћи коју поседује онај ко је обдарен умећем стварања. Јер уметник мења свет, врши утицај, он може да овлада и манипулише, може да помери умове, узбурка срца, да проникне дубоко, да дотакне душу. Потезом свога пера, своје кичице, својом речју, гласом, игром, својим покретом, бојом и обликом, својом мисли и емоцијом уметник је кадар да чини оно о чему многи само сањају. И њему се с правом може позавидети, јер је управо он оно недостижно, неухватљиво, оно што човек одувек тако страсно прижељкује – он је бесмртан. Својом уметношћу он удара бразде на камену вечности које ту остају за век векова, за све душе и времена која тек долазе. У тим браздама остаје вечито заробљен његов лик и дело, и баш као мит – уметник не умире.

А сврха уметности и јесте да остави траг. Јер вечност је непролазна, а човек као индивидуа је у том непрегледном пространству као зрно песка – готово ништаван. Ако не остави трага о себи, он пада у заборав...

...А када снови постану стварности, победио си време. И све што је било некада давно још увек траје. И смрт више није крај живота. Нема краја... (филм „Монтевидео, бој те видео!“)

Ана Ефендић

IX гимназија „Михаило Петровић Алас“, Београд
Ментор: проф. Наташа Марковић-Атар

KADA BIH SE SVAKO JUTRO BUDIO U DRUGOM TIJELU – DEJVID LEVITAN

Pohvala 3. BEOGRADSKOG OGLEDANJA

Pogledaj u ogledalo, šta vidiš? Upečatljive plave oči poput vedrog neba ili ipak tamne i zagasite; krhko, snažno ili vitko tijelo. Ali, odjednom pojavljuju se nepravilnosti, pokušavaš ih sakriti, ali bezuspješno i dalje su tu. I dalje su dio tebe... Bitno ti je kako izgledaš i da li bi zaista govorio istinu kada bi to poricao. Tužno je koliko nam je presudna spoljašnost, ljuska koja skriva nježan pupoljak. Uprkos oluji i buri i dalje preživljava, iskra koja i dalje gori i svojom svjetlošću zasjenjuje kavez u kom je zarobljena. Obraćamo pažnju na nešto što sa godinama izblijedi poput stare fotografije u albumu. Volimo bez obzira na sve... A da li je zaista tako? Da li možeš iskreno voljeti nekoga bez obzira na njegov izgled? Ne postoji dovoljno velika i teška prepreka koja bi nas odvratila sa puta. Ali nešto tako sitno i prolazno kao fizički izgled čini se kao nesavladiv zid obrastao trnjem. I tako... skoro nesvjesno ste izgubili put, i koliko god se trudili da ga ponovo nađete to je sada prosto nemoguće. Izgled privlači, postaje presudan i primaran. Oči ne vide ništa drugo, kao da su pod čarima. Ali magija nestaje, budite se iz sna i shvatate da je čovjek mnogo više od svoje spoljašnosti. Nevjerovatan, neshvatljiv i kompleksan, a nikako jednostavan i prosječan. Mnogo više od etikete kojom ga oslovljavamo. Voljeti – znači prihvatiti sve ono što čini određenu osobu. Svaka mana, nepravilnost, bez želje da ga oblikujete po svojoj volji i shvatanju. Srce voli bezuslovno i čisto, bez pretvaranja i obmane, i njemu nije značajan vaš odraz u ogledalu.

Anastasija Rudan

Gimnazija „Jovan Dučić“, Trebinje

Mentor: prof. Jelena Madrapa

ЈЕВТИН МОРАЛ И ЈЕВТИНА ЕСТЕТИКА, У БИТИ, СУ ВРЕЋАЊЕ ПРАВОГ МОРАЛА

Похвала 3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Кроз историју, у свим друштвима, увек су своје место налазиле неке лажне вредности, управо тај јефтин морал и јефтина естетика које у том друштву, као паразит који се качи за свог домаћина изједајући га изнутра, налазе своју циљну групу и ту се шире.

Данас, услед масовних медија и услед стања у ком су друштвене групе распоређене хаотичније него икад, у смислу најразличитијег спектра екстремних и полуетремих доктрина о којима је тешко формирати конкретно мишљење, лакше је него икада раније пласирати, како се то каже „широким јавним масама“, јефтину представу морала и естетике која би, наводно, требала да им помогне да се снађу у хаотичном свету.

Те лажне норме нарочито су јаке у временима тешким за народ, који измучен „купује“ те јефтине идеје које су му пласиране, од стране оних који из те ситуације желе да извуку што више.

Међутим, људи који посматрају друштво често не виде да овај процес ради и у другом, још опаснијем, смеру. Управо од магле лажне доброте и ниских моралних и естетских норми човек не може да препозна, а друштво да издвоји и потпомогне оне који гаје истински добре вредности и који би то друштво повукли напред. Тако да није само да човека тежак пут гура у благо, већ га то благо спречава да изађе на лакши пут и да се морално уздигне.

Иако је ово данас очигледно, не треба одговорност свалити само на данашње генерације. Лакоћу с којом се људи приклоне јефтином моралу и подлост с којом им моћни људи, профитери и они који их слепо прате, продају те вредности, приметили су бројни филозофи кроз историју у различитим епохама. Кроз историју генерација је предавала штафету наредној генерацији са врло мало измењеном

представом превараната и преварених. Ти филозофи су због тога обично држали презирљив став према народу, као према „стаду” или „маси“, а и према њиховим поганим чобанима.

Али док су, тако, разни писци, филозофи и социолози гледали разочарано, и чак са великим страхом, на људску подложност утицају, било је оних који су у тој слабости видели одличне прилике. Тако су у Америци, крајем двадесетих година прошлог века, дуванске компаније промовисале цигарете као „бакље слободе” међу женама које су се бориле за своја права, инспиришући их да купују дуван као симбол њихове независности, успевајући да, прикривајући се иза племенитог циља, приграбе себи што више профита. Истим методама су се користиле, и даље се користе, бројне компаније и политички режими, који помоћу свог манипулативног маркетинга, који увек учауре и прикрију у спектру светлих идеала, успевају да постигну своје финансијске или политичке циљеве остављајући „обичне људе” у њиховом блату.

Али, уколико човек жели да се бори против тих увреда правог морала и уколико жели да уздигне људе из блата у којем их држе, речи неће бити довољне. Човек се мора борити против тог система методама које захтевају политичку препреденост и подлост већу и од њихових противника, а они који би одлучили да га прате, нажалост, могу само да се надају да ће у души остати веран правим идеалима.

На крају, свака метода борбе против јефтиног морала и естетике делује сувише несигурно, али, у сваком случају, грешка је одустати од борбе и само слагати додатни терет на будуће генерације. Оно што треба учинити јесте појачати и други смер борбе и уместо само сузбијања лажних вредности треба се фокусирати и на то да се уздигну оне добре и да се ојачају истински добри људи, омогућити им да промовишу истински добре идеје.

Овај процес јесте тежак, али не треба губити веру у људе, као што је рекао Достојевски: „Кома је срце бар једном куцало због народних патњи, он ће знати опростити сво блато у које народ упада и умеће у том блату препознати брилијанте“.

Лазар Златић и Витомир Здравковић

Математичка гимназија, Београд

Ментор: проф. Радивоје Благојевић

Итана Самарџић: Црногорац
Средња ликовна школа „Петар Лубарда“ Цетиње
Ментор: проф. Миодраг Вукчевић

ПОЛОЖАЈ И СУДБИНА УМЕТНИКА У ДАНАШЊЕМ СВЕТУ

Art /a:t/ noun: „The expression or application of human creative skill and imagination, typically in a visual form such as painting or sculpture, producing works to be appreciated primarily for their beauty or emotional power.” Emotional power.

Да ли вам је икада дошло да одете на неко место ван домаћаја нормалног, туробног света, негде заиста, заиста далеко? Толико далеко, да вас нико неће моћи наћи, ни када бисте им тачно рекли где се налазите? Да ли вам се икада десило, да желите отићи баш на то место, чак иако је све у вашем животу у реду? Да одете тамо, и да вриштите из свег гласа, и да вриштите тако сатима и данима, док вам грло не прокрвари? Чак и када је све у реду, људска сета и неспокој ће увек наћи начин да направе проблем из нечега. Асоцијативна зона мозга чини 90% површине Telencephalon-а, то јест, предњег мозга човека. Та зона обухвата чеони, слепоочни и потиљачни режањ, и заслужна је за све напредне мождане функције као што су говор, сан и учење. Лимбички систем. Емоције. Оно што нас одваја од животиња.

Замислите да сте били онај мали атом водоника у време стварања свемира, из кога су потекле планете, па и планета Земља, и да сте се, принципом случајности, сплета трилиона нуклеотида, ДНК, РНК, родили баш Ви?

Већ вековима људи лупају главу о зид око сврхе нашег живота. Неко се досетио да објасни све то постојањем једног брадатог чижице тамо горе на неком облаку назвавши га Бог. Бог је све, Бог је свуда, Бог те је створио, и ако не поштујеш Бога, идеш да гориш у Пакао! Буууу... Слатко је то, и цакано, како нечији ум не досеже довољан ниво интелигенције да конципира разлог свог зачећа, па измисли читаву халабуку и назове је религијом. Онда дође тај исти ум, и онда те „у име Оца, Сина и Светога Духа” потчињава својим прелатима, краде ти новац из џепа („црквени десетак“), а онда те комшија оптужи за witchcraft и бум! – Инквизиција ти је на врати-ма. Живела Католичка Црква!

Оно што желим да кажем је како је људски ум, о фамозни људски ум! –толико напреднији од животињског, пао толико ниско када је разлог свог постанка стрпао у Стари Завет. И ту није крај. Пример из уџбеника из Логике за 3. разред општег смера, лекција Аналогија. Као пример за аналогију дата је анегдота између Франческа Сичија и Галилеа, где Сичи покушава Галилеу (!) објаснити како свемир функционише. „Ако човек има 7 отвора на свом лицу, и ако има 7 хемијских елемената (тада познатих), онда има и 7 планета!” Генијално!

Међутим, онда дођоше нова времена. Беше телескоп, беху опсерваторије. Беше Доплер, када оно, свемир се шири. Црне рупе. Црвоточине. Акцелератор честица. Замислите да живите у Швајцарској, а испод вашег кревета зује честице водоника које фрљају брзином 99. 9% брзине светлости. Данас је све другачије. Религија дефинитивно губи свој значај путем научних проналазака, све што је Библија досад тврдила је потиснуто ЧИЊЕНИЦАМА. И опет, разлог нашег постојања остаје нејасан. Чињеница је да што си интелигентнији, то си неспокојнији. Имаш осећај као да је твој ум у ствари рој мисли који никада да утихне. Што си интелигентнији, то си свеснији, а када једном постанеш свестан универзума, требаће ти пуно среће да успеш да заспиш ноћу. Из тог разлога сам престала да преиспитујем свој живот. Сигурно, горе има нешто, али ван домашаја моје концепције. Објашњење које ми се заиста свиђа је да, баш као што дводимензионална „бића” не могу да кондибирају трећу димензију, тако ни ми не можемо више димензије. Можда смо ми само ликови исцртани на папиру од стране неког уметника из четвородимензионалног света? Дефинитивно. Оно што се вековима и миленијумима није променило је људска чежња за лепим. Сигурно, идеали лепоте се мењају из дана у дан, месеца у месец, али људском оку прија лепо.

Стварање лепог није толико једноставно. Бити уметник, по Тониу Крегеру, не значи само звати се уметником. Бити уметник није ништа за похвалу. Оно што сам од почетка хтела да кажем је да, баш као што је људска памет, тј. свест, и проклетство и благослов, тако је и са уметницима. Уметници су проклетци да буду живи. То су те душе које никада нису спокојне. То су те душе које желе да оду на оно место, да вриште, и вриште, и вриште... Уметници функционишу по принципу „Turn your pain into art“. Бол, ала фрустрација, манифестује се на различите начине. Психологија баш то проучава, то јест, механизме одбране. Постоје помицање, идентификација, репресија... такозвано venting. Издување. Морамо да се вентамо на различите начине. Најгоре што особа под стресом може да уради јесте да задржи тај стрес у себи. Тада долази до декаденција, и сав тај бол исплива на површину, евентуално.

Бавим се уметношћу готово читав свој живот. Све је почело веома рано, откад сам први пут узела оловку у руку. Другарица из

разреда је тада ишла на „Врапчиће“, са лакоћом ме наговоривши да јој се придружим. Ићи на „Врапчиће“ са 7 година је мање певање, а више путовање тамо-вамо. Другарица коју сам тамо упознала се бавила плесом. Углавном, сада сам била у плесном клубу. Утицај вршњака у тој доби је био веома интензиван, па сам отишла у плесне воде због другарице, али када је она престала плесати, ја сам ипак наставила. Моја љубав према плесу је превагнула. Нажалост, моји плесни дани буде само лоша сећања. Не због тога што плес не ваља, већ због социјалног аспекта мог живота који је чинио све неподношљивим. Ви можете да радите оно што волите, али ако окружење у којем дејствујете чини читав ужитак стреснијим, онда у принципу, нема ужитка. Престала сам плесати јер је стрес превагнуо над ужитком. Константно је била присутна та компетитивност, такмичење. Потреба за побољшањем. Испуњавање очекивања. То је оно што уништава чар уметности. Селф-импосед стресс. С друге стране, цртање је одувек било присутно у мом животу, али тек од 4. разреда основне. Све је почело од цртаних филмова који су се пуштали на локалној телевизији, и досађивања на часу. Гледајући свој стил цртања како се побољшава кроз године, заиста буди неку врсту поноса у мени. Када ме питају како сам научила да цртам, а ја кажем: „Самоука сам...” Дошло је до те мере где је оловка постала мој најбољи пријатељ, у свему. И кројењу речи, у везењу линија. Потом дође и кист. Сликање је можда најпоузданија слика нечије унутарње душе. Расположење уметника се може просудити по палети и сплету боја које користи да би скројио своју слику. Сlike се, додуше, разликују од цртежа за једну светлосну годину, јер за слику је потребно много више скупљег материјала, па, самим тим, мора бити и посебна. Хвала богу, па живимо у данашњем свету, где се таленат може индустријализовати и служити као извор новца. Побогу, па постоје хиљаде и хиљаде графичких дизајнера, илустратора, креатора. Како године пролазе, и како све више почињем да мрзим свет, тако се све више проналазим у водама оног посла који ми заиста паше. Онда дође мој отац, и каже: „Нема ти од уметности 'леба. Боље ти је иди студирај науку будућности, као што је информатика“. Замислите да сво поверење које сте акумулисали са вашим дететом у току 17 година тек тако баците у воду! Боже. Тако су и мом оцу његови паметни старци рекли: „Иди студирај геодезију, то ти је сада будућност“. Шта мој отац ради сада? Не геодезију. Него оно што воли. Када сам рекла да је уметност клетва, подразумева се да се та клетва манифестује током година и година присуства. За то је додуше крива и људска концепција света. Када сте веома млади, и када почнете да цртате, посматрате то као игру. Као ужитак. Онда растете, и растете, и учите, и сазнајете... Сазнање које убија креативност у човеку. Које убија наду. Како човек да се нада бољој будућности, у окружењу у каквом живимо? Потребни су челични

живци и јака воља да подесите своје окружење тако да задржите барем трачак хуманости у себи. За почетак, не читати жуту штампу и таблоиде, хвала лепо. Воља. Воља је оно што дефинише нечији успех или пропаст. Тешко је нормалној особи објаснити како је то када над вама ЗАИСТА надвлада дефетизам. Када изгубите вољу за све. Немате воље да устанете из кревета ујутру. Немате вољу да креирате. Немате вољу да волите. Немате воље да конзумирате храну. Евентуално, завршите на инфузији, јер су ваше емоције надвладале над вашом вољом. Инспирацију је заиста тешко наћи. Стресем се од страха када помислим да ће мој посао у будућности увелико зависити од инспирације, или да је тако изгледао живот уметника досада у историји човечанства.

Побогу, па да ми сада откину леву руку којом пишем, цртам, креирам; или да ослепим, или да добијем Паркинсонову болест, па не би ми гинула омча око врата. Понекад, током дугих возњи аутобусом размишљам о томе „шта ако” се нешто деси, и већ у својој глави могу да чујем јецање и плакање које би уследило у случају да се догоде неке горе наведене ствари. Не дај боже! С друге стране, а то је само касно у ноћ, добијем неки луди налет инспирације који се не може написати речима. Као организам који има свој сопствени биоритам, тако функционише моје надахнуће. Најпажљивије линије исцртане су управо у два ујутру. Понекад имам жељу да се извијем докле год моја кичма допушта, да поцепам кожу са својих груди, да распарам свој грудни кош у парам-парчад и да пустим сав бол, у облику лептира најразличитијих нијанси пастелних боја, да исцури напоље.

Док стојим у мору боје плавога неба и жилетом режем своје вене, из њих не цури крв, већ боја... Она се прелива, разлива, меша и раствара у хладњикавој води која досеже до мојих голих чланака, а затим из њих ничу лотуси који се расцветавају под ужареном врућином идеалног летњег, сунчаног дана... а из њих се шири опојан мирис нежности, љубави и мекоће.

И док стискам вреле и мокре латице међу својим прстима умрљаним стврднутом акрилном бојом, гледам у дубоко плаветнило неба, и захваљујем судбини, што ми је дала моћ и снагу, да у сивилу неба видим само плаво, плаво и плаво.

Што ми је дала моћ, да својим очима видим оне најлепше боје, да својим ушима чујем најлепшу музику, да својом кожом опипам сечиво живота.

Ars longa, vita brevis.

Теодора Спасојевић

Гимназија Бања Лука

Ментор: мр Бранка Љубојевић

POGLED UPEREN KA ZVIJEZDAMA

Na zvijezde sam kao mala uvijek gledala kao na rupe na nebu kroz koje se nazire raj. Često sam se osjećala zarobljenom u mračnoj, staklenoj kugli u koju je tek kroz zvijezde prodirala svjetlost raja. Svjetlost je prodirala do mene, dodirivala me... Nikada nisam bila tako blizu raju, a tako daleko.

A opet, još i danas se, ponekad, osjećam zarobljenom. Zarobljenom u vlastitom tijelu, u duši; u ogromnoj, mračnoj, zastrašujućoj, staklenoj kugli stvarnosti; u svemu što me ograničavalo. No, na tu stvarnost ja nikada nisam obraćala neku veliku pažnju. Moj je pogled uvijek bio usmjeren prema zvijezdama, prema raju, prema svjetlosti, prema nedostižnom, prema nečemu višem. Uvijek sam željela nešto više... Ljudi oko mene su život često upoređivali sa klavirom. „Život je kao klavir. Ako želiš muziku moraš svirati i po crnim tipkama kao i po bijelim.“ „Kada ti život da limune, uzmi ih i napravi limunadu“. Ja to nikada nisam prihvatila. Željela sam nešto više od onoga što mi život da... Mnogo više. Željela sam zvijezde. Drugi su mi govorili da to što ja želim ne postoji i da uzmem ono što mogu. Ali meni se to činilo kao da nosim broj obuće 39 i dođem u butik kupiti nove cipele tražeći svoj broj, ali prodavač mi kaže da moj broj ne postoji, te mi da broj 37 i kaže da uzmem ono što mi se pruži i da ne dramim previše. Ali ja nisam od onih koji se pokušavaju ugurati u broj 37, jer je on ostalima dovoljan. Nisam od onih koje sputava bilo kakav broj ili ograničenja većine. Ja nosim broj 39, mrzim limunadu i nikad ne sviram po crnim tipkama. Igram na sve ili ništa. Ja sviram po bijelim tipkama. Ili ne sviram nikako... Nikada nisam potklekla pod shvatanjima drugih. U mojim očima još se nazirao neki dječiji žar, ambicija, želja... U mojim očima ogledale su se zvijezde. Ljudi oko mene zadovoljavali su se dobrim. Ali ja sam uvijek željela nešto više. Željela sam savršenstvo. I više... Ja sam imala neke svoje snove, svoj svijet, svoj asteroid B-612... Udaljen daleko od ogromne, staklene kugle stvarnosti. A opet, taj moj svijet se činio daleko stvarnijim od onoga koji me okruživao. U nekom mom svijetu, daleko gore, među zvijezdama, oživljavali su svi moji snovi, neizrečene misli, pjesme, želje i neka moja stvarnost. A u rijetkim trenucima, dok sam gledala dole, gledala sam kako sve to umire u ljudima. Gledala sam ljude kako nestaju, kako se gubi nešto iskonsko u njima, kako ih svijet oblikuje po svome

OGLEDALO

i kako postaju dio mase, kako umiru. Sve više postajemo ono što nam svijet govori da trebamo biti. Prilagođavamo se crnim tipkama klavira i zvijezde u našim očima blijede. Svi mi izigravamo Petra Pana pokušavajući se oduprijeti uklapanju u neki tačno određeni, ograničeni kalup u koji nas pokušavaju ugurati. I zarobiti. Zauvijek... Tako da na svijet više ne možemo gledati svojim očima. Tako da smo zarobljeni u kalup koji, kao oklop, naše glave drži vječno pognute ka dole i ne dozvoljava nam da vidimo zvijezde. Svi mi negdje gore, među zvijezdama tražimo svoju Nedodiju. I često, tako, ostanemo izgubljeni između neke svoje Nedodije, asteroida B-612, nekog svog svijeta i mračne kugle stvarnosti. Ostanemo zaglavljani negdje na pola puta... Ni gore, među zvijezdama, ni dole gdje se vrijednost čovjeka ogleda u ljepoti maske koju nosi, gdje se ljudi gube i snovi nestaju... Dole, gdje nas tako žarko žele ugurati u neki svoj broj gdje nema mjesta za snove, da postepenim ugurivanjem i uklapanjem snovi i želje nekako iscure iz kalupa, i naša životom nametnuta maska postaje jedino što nam je ostalo. I jednom, kada tako ukalupljeni, postanemo dio mase i kada zaboravimo posjećivati svoj asteroid B-612, nakon mnogo godina, vidjeti ćemo zvijezde u oku nekog djeteta i sjetiti ćemo se šta smo bili prije nego što nam je svijet rekao šta treba da budemo.

Ali, ipak, negdje duboko u nama, još se nalazimo oni mi bez ikakvih kalupa ili ograničenja, slobodni da sanjamo. I bez obzira koliko je vremena prošlo, ili koliko je kratak bio trenutak u kome je naš pogled bio uperen ka zvijezdama, mi ćemo uvijek biti oni mi u čijim su se očima ogledale zvijezde. Naši snovi, prve pjesme, ljubavi i ambicije zauvijek će ostati ispisani na zvijezdama.

Alma Međedović

Gimnazija „Meša Selimović“, Tuzla

Mentor: prof. Mirha Dervišefendić

„I U OVO DOBA TREBA NAM SVETLOST“

Zar si sumnjao da ćemo se danas okupiti i slediti tvoje tragove ? Sveti Savo, prosvetitelju naš, hvala ti na ovom iskušenju i na veri koji imaš u nas, tvoje učenike. Hvala ti jer si znao bolje nego i mi sami da nećemo ugasiti plamen ljubavi koji sjevremenski tinja u svetlu dobra i dozvoliti našem srcu da zaboravi jednog od najvažnijih pojedinaca, stub srpske kulturne i moralne svesti.

U ovoj školi, Sveti Savo, uče me da u mraku osluškujem i mudročću tražim svetlost, a da na svetlosti dana govorim jasno i glasno. Učim da budem svetlost svetlu. Uče me šapati istorije iz ovih zidova da ne prezam od senki, već uočim stvarni lik svega i verujem. U mojoj Gimnaziji, Svetitelju naš, uče me ljubavi i praštanju, ljudskosti i milosti. Pamtim kako se kroz život ide širom otvorenih očiju i slobodnim srcem.

Vetar nosi pepeo, ali ostavlja žar. Živimo zato što je vatra u nama jača od one oko nas. Odatle i potiče svetlost. Svetlost za sve naše usklike, molitve, želje. Svetlost koju si nam, Sveti Savo, ostavio u večni amanet.

I Platon je govorio da je prirodno polazište svakog ljudskog života slepilo. U tom mraku postalo je i suviše zagušljivo. Na trenutak! Da, na trenutak samo! Jer, dragi Sveti Savo, kako si nas naučio, ne postoji količina mraka koja može ugasiti plamičak sveće znanja i vere. Danas smo ovde, opet ponosni i jaki pred tobom, ne zaboravljajući na svetlost koja se širila iz Rasa, preko Svete Gore, a koja danas čini oreol srpske duhovnosti. Jer kao što si govorio, i u ovo doba nam treba svetlost.

I sam znaš da nema nevidljivog, ima samo nemoćnih očiju. Ali, životni učitelju, uspeli smo da razdvojimo svetlost od tame, istinu od privida, da stvorimo smisao lepote življenja kroz najvažniju lekciju života. U dobru i u zlu. U vremenu i nevremenu; znanje ne gori! Znanje je vatra koja ne guta, već oplemenjuje. Znanje je glad koja guši rušilački plamen, a rađa iskre žudnje za novim saznanjima.

Hvala ti jer ti nisi sumnjao da ćemo i danas biti uz tebe!

Napomena: *Obraćanje svetitelju na dan školske slave, nedugo nakon podmetnutog požara u jednoj od najstarijih srpskih gimnazija.*

Maša Marković

Prva kragujevačka gimnazija Kragujevac

Mentor: prof. Mario Badjuk

КАРЛ МАРКС – ФИЛОСОФ КОЈИ ЈЕ ОДБИЈАО ДА БУДЕ ФИЛОСОФ

*Поводом 200 година од рођења Карла Маркса
(1818-1883)*

Маркс је био философ. Као Хегелов ученик, спадао је у младо-хегеловце, окупљене око тзв. „Доктор-клуба“, коме су припадали млади интелектуалци, пре свега доктори философије. Управо под њиховим утицајем Маркс је напустио студије права и посветио се философији. Његова докторска дисертација, „Разлика између Демокритове и Епикурове философије природе“ и звање доктора философије, свакако сведоче о његовом изузетном разумевању философских проблема. Ако додамо и то да је преводио са старогрчког и латинског (Аристотелову „Реторику“, римског историчара, правника и ретора Тацита, као и римског песника Овидија), да је поред свог матерњег немачког језика, знао италијански и енглески, онда свакако пред собом имамо једног од најдаровитијих философа XIX века.

С друге стране, он није наставио традицију својих претходника у немачкој философији од Канта до Хегела који су углавном били универзитетски професори, већ је започео да се бави друштвено ангажованим новинарством (као уредник „Рајнских новина“), да би затим свој политички ангажман остварио као један од вођа међународног радничког покрета, оснивајући са својим пријатељима „Прву интернационалу“. Због тога нам Маркс и није оставио философска дела у правом смислу речи. Зато о његовој философији сазнајемо из осталих његових дела („Рани радови“, „Економско-философски рукописи“, „Тезе о Фојербаху“) које је штампао његов пријатељ Фридрих Енгелс.

Читајући их, чини се да је главна Марксдова преокупација у философији углавном била – обрачун са традиционалном философијом. У том смислу, он се може сместити међу философе чији је значај управо у томе што су критички разматрали своје философске претходнике. Није чудо што су му дела Френсис Бекона била омиљено штиво. Бекон, највеће име ренесансне философије, желео

је да изврши велику обнову свих наука, како је требало и да гласи наслов његовог дела – *Magna instauratio*. Међутим, као ни Маркс ни Бекон није довршио своје философско дело. Написао је само два поглавља, која су објављена под насловима „Нова Атлантида” и „Нови Органон”. Из наслова се може запазити да је Бекон био добар познавалац Антике, пре свега Платона и Аристотела. Уједно, његов предмет критике била је античка и средњовековна, односно схоластичка философија и наука. За Бекона, оне су биле обично цепидлачење доконих људи, вођено аристотеловим схватањем да философија и наука требају да буду „знање ради самог знања”, чији је циљ оплемењивање и уздизање људске душе онога ко се њима бави. Насупрот томе, Бекон сматра да философија и наука треба да буду вођене максимом „Знање је моћ” (engl: *knowledge is power*; lat: *scientia potentia est*). Та моћ треба да буде моћ овладавања природом. Управо због тога, стару аристотеловску дедуктивну логику (од општег ка посебном) треба заменити индуктивном логиком (од посебног ка општем). То је значило развитак нове, научне, индуктивне, емпиријске или експерименталне методе.

Тако је и Маркс, у својој чувеној једанаестој тези о Фојербаху („Философи су свет само различито тумачили, али ради се о томе да се он измени”) без изузетка, све дотадашње философе окарактерисао као тумаче, неспособне да промене тадашњи свет и да остваре некакво ново „људско друштво” или „подруштвљено човечанство”, како је он то назвао у десетој тези о Фојербаху („Становиште старог материјализма је „грађанско” друштво; становиште новог је људско друштво или подруштвљено човечанство”).

Али, оно што је Маркс замерао философима, да су само тумачи или интерпретатори, у ствари је једна од основних философских метода – херменеутичка метода или метода интерпретације. Шта у ствари Маркс очекује од философије? Одговор на то питање дао је Марксов пријатељ и сарадник, Енгелс, у делу „Лудвиг Фојербах и крај класичне немачке философије”, у којој су штампане и Марксове „Тезе о Фојербаху”. У том делу, написаном после Марксове смрти, Енгелс каже да га је објавио како би објаснио свој и Марксов однос према Хегеловој философији („од које су полазили и са којом су се растали”), јер то њих двојица никада раније нису чинили, бар не „опширно и систематски”. Фојербах је само спона између Хегеловог панлогизма (схватања да је читав свет и све што се у њему дешава само резултат развоја светског духа, логоса или идеје, што је изражено у Хегеловој реченици: „Све што је стварно, умно је и све што је умно, стварно је”) и Марковог и Енгелсовог материјалистичког схватања историје (заснованог пре свега на законитостима економског развоја). То схватање је у ствари оно чувено изокретање Хегела на ноге, јер Хегелова философија – идеализам – наводно стоји на глави (идеја), а не на ногама (материја). Задржавајући Хегелов дија-

лектички метод (теза – анти-теза – синтеза), Маркс и Енгелс то дијалектичко само-кретање идеје, тумаче и као процес развоја људског друштва проласком кроз различите друштвено-економске формације (робовласиштво, феудализам, капитализам). У сваком од тих друштвено-економских формација (теза) рађа се и узрок њене пропасти (антитеза), а онда се из пепела старог рађа нова друштвено-економска формација (синтеза). Нпр. као што су власници капитала, (буржоазија), помоћу индустрије, конкуренције и светског тржишта, разорили феудални поредак, то исто очекује, према Марксу и Енгелсу, и сам капитализам. Та нова снага која ће срушити капиталистичке односе требало би да буде пролетеријат, радничка класа, којој за то треба да послужи управо нова материјалистичка философија или „дијалектички материјализам“, како су касније говорили њихови настављачи – марксисти – од којих су се често и њих двојица ограђивали, тврдећи да они сами нису марксисти.

Марксу свакако треба одати признање за његове анализе грађанског друштва и капиталистичких односа. Међутим, његова мисао садржи и значајан утопијски моменат. То су делови у којима се он бави футурологијом, предвиђајући стварање бескласног друштва – комунизма – у коме ће сви „радити према властитим могућностима, а зарађивати колико им је потребно“, а што је за собом повлачило и идеолошку и политичку употребу, чак и злоупотребу те утопије. Од 1917. постојале су и постоје државе у којима је та Марксова утопија важила као званична државна идеологија. Требало би на крају изнети и Енгелсово мишљење о томе, управо из дела „Лудвиг Фојербах и крај класичне немачке философије“: „Савршено друштво, савршена држава – то су ствари које могу постојати само у машти. Напротив, сви историјски пореци који се рађају један за другим само су пролазни ступњевы у бескрајном току развоја људског друштва од нижег ка вишем“. Код Маркса и Енгелса се свакако осећа велики утицај идеје прогреса, развијене у делима философа позитивизма, Огист Конта и Херберт Спенсера, али пре свега Хегелове философије. Ако Хегел можда и није, како каже Енгелс, изложио на тај „материјалистички“ начин процес развоја људских друштава, ипак је то нужан закључак из његовог дијалектичког метода. Ако је тако, онда су и Маркс и Енгелс заправо применили стари херменеутички принцип да је аутора неког текста могуће разумети, тумачити или интерпретирати боље него што је он сам себе могао да разуме. Тако су се и њих двојица прикључили свим оним философима, које је Маркс критиковао, а који су свет само различито интерпретирали или тумачили.

Невена Јаћимовић

Гимназија, Врњачка Бања
Ментор: мр Драгослав Ђуровић

ПИСМО

Шта је срећа? Осмијех, загрљај, сунце, природа, или можда небо пуно звијезда гдје свака припада некоме? Шта је срећа, питам се?

Мене срећним чине мале ствари. Једноставне, ситне ствари које су за мене тако битне и велике. Такав је био онај момент када сам те угледао. Стајао си на улазу са дугачком огрлицом у рукама и позвао ме. Позвао ме милим гласом и дао ми до знања да си ти мој нови газда, а ја твој нови љубимац. Било је то дивно сазнање које ме је натјерало да потрчим и станем покрај свог новог власника. Да станем покрај тебе, добри човјече. Не могу ти описати колико сам био срећан када сам дошао твојој кући, када сам ушао у свој будући, топли дом.

Није требало много времена да се навикнем на нову кућу, другојачији и бољи живот, али и на тебе, добри човјече. Научио сам када треба да те пустим на миру и одем у свој кутак, а када треба да дођем и сједнем крај тебе. Схватио сам да волиш да будем добар, миран и послушан пас. Питаш се зашто себе називам псом кад ме ти ниси никад тако звао. Добри мој човјече, немој мислити да је мени живот био бајан и лијеп као што је био са тобом. Мој је живот био мрачан попут свих оних улица којима сам тумарао и неуморно тражио мало хране, тек толико да не умрем од глади. Онда си ти дошао као свјетлост у тами и помогао ми. Због тога желим да ти се захвалим.

Хвала ти за све. Од момента када сам те угледао, знао сам да ћемо се лијепо слагати. Захваљујем ти и за пажњу коју си ми пружио за све ове године које су тако брзо прохујале уз твоју бескрајну љубав. Мислиш да не знам колико си тужан био када сам се разболио? Мислиш да је било теже теби него мени што сагледао твоје сузне очи што посматрају док ми превијају рану на леђима? Вараш се, добри човјече. Не знаш колико сам патио када си ти био на послу и када би ме оставио самог у стану. У том стану који је био празан, тужан и мрачан без тебе. Мислиш ли да нисам примијетио да би ти понекад било досадно и напорно да ме изведеш у шетњу, да ме помазиш или четкаш? Јесам, примијетио сам. Ја сам ту равнодушност приписивао твом расположењу. Знао да ћеш покушати да мени, или пак себи, објасниш зашто је било тако. Не мучи се, добри мој газда. Ја ћу тебе увијек вољети и за мене ћеш увијек бити један једини на свијету.

ОГЛЕДАЛО

Јеси ли свјестан колико задовољство ми је причињавао разговор са тобом? Вјероватно мислиш да те ништа нијесам разумио. Гријешеш, добри човјече. Сваку твоју ријеч сам понављао у себи. Понекад би ми било жао што не могу да говорим. Тада сам схватио да је права вриједност у слушању и ћутању. Ћутању које је било гласније од свега.

Сјећаш ли се када сам први пут ставио шапу на твоју руку? Било је то једне зимске вечери када си плакао. Не знам зашто, али ти си био толико тужан да ми се срце стегло. Нијесам знао шта да урадим. Тада сам се сјетио једног филма у коме човјек потапше по раменима оног уплаканог и све буде добро. Помислио сам да ће и с тобом бити исти случај, иако ја у тијелу нијесам човјек, али у души можда јесам. Упркос томе што нијесам могао пружити шапу до твојих рамена, нијесам одустао. Ставио сам је на твоју руку и видео да си се осмијехнуо. Био је то један искрени осмијех који ме је учинио бескрајно срећним. Толико срећним да сам, чини ми, се могао скочити до неба и узети једну сјајну звијездицу само за тебе. За тебе, племенити човјече.

Колико је већ времена прошло откад не ходамо истим стазама? Дан, мјесец или година? Ти се вјероватно сјећаш јер живиш у свијету у коме влада вријеме. Ја се не сјећам, јер сам живио у свијету у ком постојиш само ти. Назвао сам те срећа јер за друго име нијесам знао. И тако ће увијек бити.

Најда Бучан

Гимназија „Слободан Шкеровић“, Подгорица
Ментор: проф. Марко Спаић

ZAVIČAJU, ŽELIM DA TI KAŽEM...

Tog dana kad sam rođen, poklonio si mi prvi dah i zauvek postao moj. Kako sam rastao, rasla je i moja ljubav prema tebi. U mom oku nastanilo se plavetnilo tvog neba i zelenilo brda. Zar nisam tvoj sin, zavičaju moj?

Ponekad od starijih slušam priču o tebi. Kažu mi da si u početku bio krasan i malen grad. Da su se svi ljudi između sebe poznavali i da su vladali sloga i mir. Tebe krase najljepši cvetovi, to su devojačke dimije i šamije naših nana. Vredne ruke naših mladih, ali i starijih zanatlija sve više ukrašavaju naš šeber. Naučio sam kako se brani i čuva svoje. Ono što čuva tvoju snagu i nepokornost je dobrota tvojih ljudi. Ovde ostajemo i tu trajemo. Otkrio sam da je svet velik i da ima gradova, možda lepših od tebe. Ali šta vredi ta lepota, kad nije moja. Gde može kao ovde zamirisati beli bagrem i plavi jorgovan? Zar ima slađeg zalagaja od zalagaja žita kojeg rađa moja zemlja. Zato se meni od tebe ne rastaje! Mogu otići daleko i ostati dugo. Sve dok te ne poželim. A onda upitam svoje srce: „Srce moje, jesi li se pozelelo svog rodnog mesta?” Srce tad zaigra jer se seti tog zemaljskog kutka, gde vode pevaju kad huče, gde ptice pričaju s oblacima iznad njega i pozdravljaju svaki livadski cvetić. I tada požurim svom divu! Ne znam ko od nas dvojice više raširi svoje ruke. Onda ga pogledom zagrlim, a znam da i on grli mene.

Zavičaju moj, želim ti nešto reći i otkriti skriveno mesto gde te čuvam. To će biti naša tajna. Proviri u moje srce i saznaćeš da si u njemu večiti gost.

Emin Biševac

Gimnazija, Novi Pazar

Mentor: prof. Esma Nuhović

ŽIVOT

Koliko god da smo mladi, neiskusni, možda naivni po mišljenju starijih, ipak je naše poimanje života mnogo složenije nego što se to njima čini.

Ponekad mi se učini da je sve nepravedno, da su ljudi zli i da je mnogo toga što se dešava usmjereno protiv mene. U takvim trenucima pomislim na neke loše stvari i situacije koje su mi se desile u životu. Tada sam ljuta, tužna i usamljena. Mnogo osjećanja se sabijaju u jedno i pucam u sebi, a da nikome ne zatražim pomoć i ruku spasa. I tada sam nesigurna u sebe. I muči me jedno pitanje: Šta je život? Postavljala sam isto pitanje odraslima, ali mi ni oni nijesu dali potpuni odgovor.

Neki ljudi misle da živimo da bismo na kraju umrli, neki misle da je život dar i da od nas zavisi kakav će biti. Neki da je život igra i samo ako ga tako shvatimo možemo srećno da ga proživimo. Neki da je život scena i da smo mi glumci na njoj. Svi su na neki način u pravu, ali ono što misle je samo donekle tačno, jer niko ne zna što je prava istina.

Život je put stalne borbe, sazrijevanja, traganja, staza puna iskušenja, padanja i ustajanja. Jedno od tih iskušenja je ljubav i prijateljstvo, zatim novac i moć, borba i opstanak i još mnogo toga.

Nemaju samo odrasli probleme. Imamo ih i mi. Samo ne znamo kako se suočiti i izboriti sa njima, jednostavno bježimo od njih i od svega što nas okružuje. Ali kad tad nas sve stigne... Onda mislimo da je to najteže što nam se u životu dogodilo i da rješenje ne postoji.

Ali ima rješenja za sve, jer sve se u životu dešava iz nekog razloga. Na našu sreću, sve te muke ne traju dugo, jer imamo porodicu koja je tu i pruža nam svu radost ovoga svijeta.

Tada shvatim da sam izuzetno srećna i zadovoljna i da je čovjek srećan onoliko koliko on zeli da bude.

Ja se radujem životu i živim ga u skladu sa svojim godinama. Možda bi moglo bolje i više, ali mi moje godine nijesu tijesne, niti mi smetaju da budem jedno veoma srećno dijete.

Anđela Miljenović

Srednja stručna škola Cetinje
Mentor: prof. Ivana Mitrović

„НИЈЕДАН ЧОВЈЕК НИЈЕ ДОВОЉНО ПАМЕТАН” (МЕША СЕЛИМОВИЋ)

Сунце је увијек било драже човјеку јер тјера таму и открива нам све оно невидљиво и тајновито. Разоткрива стварност и брише границе незнања, дајући човјеку увид у реалну слику. Али, сунце не открива баш све. Душа, мисли, емоције, снови... сви они остају скривени дубоко у једном људском бићу.

Људски живот, вез оивичен наљепшим нитима седефастог конца, испуњен је доживљајима, успонима и падовима. Уникатна и јединствена прича коју тка сваки човјек. Често се деси да нам то није довољно и залазимо у мрачна мјеста гдје наше сунце не сија и одлазимо у туђе приче надајући се да ћемо тамо наћи оно за чим трагамо, а заборављамо да се то налази у нама самима. Бавимо се туђим животима, слијепи и несвјесни свих околности које су ту особу довеле баш на ту животну страницу и правимо се паметни, као да знамо сва претходна поглавља. Али ипак, то нас и чини људима - смјена ноћи и дана, среће и туге, осмијеха и суза. Нико од нас није довољно паметан да зна све тајне живота, ничија секара знања није препуна да се закључати не може и на путу поплочаном успјесима, срећом, задовољством наиђемо и на тугу, огријешимо се о дјетелину с четири листа, нехотично ју повриједивши... и идемо, корачамо, хрлимо. Али гдје? Лутајући, у вртлогу живота често тражимо сами себе, одлутамо и на путеве којима други кроче, све с циљем да схватимо да се истинска љепота и срећа налази у нама самима. Ту су и наше грешке, погрешне и лоше одлуке, али и њих треба узимати само као поуку која ће уобличити наш живот у причу са сретним крајем.

Тежимо да се прво позабавимо властитом душом, својим грешкама и одлукама, својом памећу. Испричајмо своју причу, стварајући свој властити свијет, прије него што закорачимо у непознато поглавље туђег живота у којем мислимо да је кључ. Паметном инсану не треба много...

Ламија Алић

Гимназија „Исмет Мујезиновић“, Тузла
Ментор: проф. Мајда Шврака

СЛОВО ЉУБВЕ У 21. ВЕКУ

Часни српски народе,

Обраћам Ти се као поносни носилац имена Твога и као син Твој. У мени крв тече синова Твојих. Све часнији до часнијег, те себи за право дајем да Ти се обратим у часу привременог спокојства. У свом обраћању нисам сам. Иза мене стоје нације, очеви и кроз моју руку и мастило се обраћају чеду свом.

Народе, српски роде, сећаш ли се рођења свог? У старог века колевци си одрастао. Од старих народа си се животу учио. Буди им захвалан и сећај их се! Немој заборавити ромејски народ из земље православне. Он Ти је показао пут ка Богу и научио Те православљу. Немој заборавити културу ни обичаје паганске. Они су Те до времена Сеобе сачували. Битан ли Ти је први отац? Отац нације? Ако јесте, слави га! А династија најпознатија – Немањићи? Чувај и њу и задужбине њине. Опет Те питам, сећаш ли се прве несрећне погибије српске властеле, племства, а и обичног народа? Да... Марицу не смеш заборавити. Грехота је.

Осврнимо се на модеран српски народ. На Србина данашњег века. Види ли он праву вредност своју? Види ли слогу, братство и љубав која је настала тешком прошлошћу? Заборавило се да ми имамо оно што други народи немају. Ми смо ближи срцем, душом, страдалима и међусобним дугом једни другима но други народи. Свети цар Лазар поред мене стаде и прстом ми на хартију показује. Вели: „Подсети децу моју на речи које сам на свети српски дан – Видовдан поручио душманину, али и њима“. Лазар је рекао: „Твој је пораз у томе, Бајазите, што не видиш у чему је наша победа“. Нема потребе да питам. Сећаш се Ти зулума добро. Пао си под ропство чизме османлијске. Друге сорте народа (замисли, и они се људи зову) прихвате судбину вечитог роба. Знаш и сам да ниси један од њих. На челу си оних који су кости оставили за овоземаљску слободу. О њој се једино и бринеш, јер нам је Лазар обезбедио ону небеску. Лио си мора и океане крви за слободу. Велики вожд Карађорђе извлачи свечано сабљу из корица и каже мени: „Боље умрети него носити окове ропства, без надежде икада ослободити их се“. Ево, пишем Ти и то.

Успео си се окова ропства ослободити, свргнуо си душманина, али слобода Те је много коштала. Колико је само поносних синова Твојих дало животе за слободу Твоју! Ти си народ који цео свет препознаје по вечној црнини. Алфонс де Ламартин, још један од многих нације српске очева, када је видео Ћеле-кулу, рече: „Нека Срби сачувају овај споменик! Он ће научити њихову децу шта вреди независност једног народа, показујући им по какву су их цену платили њихови очеви“. Интересантно како неки странци могу бити већи Срби но ми сами. Ту се, иза леђа мојих, загрлише војвода Синђелић и Ламартин.

Обилазиш ли, српски брате, гробље јуначко које се Зејтинлик зове? Тамо леже они, нације чувари, дедови модерног Србина. Мариш ли, унуче њихово, за мошти њихове? Тамо стоје и речи Војислава Илића Млађег:

*Благо поштомсџву шћо за њима жали,
Јер они беху: њонос своје роду.
Благо и њима јер су славно њали
За Отаџбину, Краља и Слободу.*

Душан Васиљев је знао што и они. Оно што су снивали... у сну и на јави. Рекао је шта је најслађи српски сан: „Домовина, то су сви наши снови“. Унуче заборавно, да ли ћеш земљи помоћи? Земљи у којој леже преци твоји. Они спавају и чврсто сањају. А знаш ли кога? Тебе у слободи. „Наша је земља безнадежан случај“, кажеш? Строги отац твој, Мишић Живојин се зове, командује: „Ко сме, тај може, ко не зна за страх тај иде напред“. Нећеш ти, Србине садашњи, да послушаш. Фини те отац, Алекса Шантић му је име, подсећа да и мајку имаш... мајку Отаџбину:

*Не дајте сузи да јој с ока легне,
Врагине се њојзи у наручју света,
Живите зајо да можете мријети
На њеном њољу гдје вас слава срећа.*

Чика Пашић чињеницу пуну прекора износи и поздраве ти шаље: „Срби јесу мали народ, али већег између Беча и Цариграда немамо“. Највећи те Србин, отац нације српске, др Рудолф Арчибалд Рајс критикује, у нади да ћеш бити вредан палих ти дедова. Треба да се клониш западњачког идеала на који те Рајс упозорава: „Савремени младић сматра да није његово да обезбеђује живот држави, него да је држава дужна да њему прибави све како би он могао да води што је могуће пријатнији живот. За њега је држава права крава музара“. Извлачи се, сине мој, из те западњачке реке, док још ниси у њу дубоко заронио.

ОГЛЕДАЛО

Часни народе, српски роде, породицо моја. Очеви моји, мила мати моја, Отаџбином звана, стрпљиво сачекавши да до речи дође, руски патријарх Алексеј II ме за руку узе и рече ми да ја, тј. народ српски, не може опстати без осећања које се патриотизмом зове. Пише он, уместо мене, као Божији изасланик: „Патриотизам је осећање које чини народ и сваког појединца одговорним за живот земље. Ако ја не мислим о свом народу, ја немам дом, немам породицу, немам корене“.

Вељко Сворцан

Гимназија „Исидора Секулић“ Нови Сад
Ментор: др Светлана Торњански-Брашњовић

ОТУЂЕЊЕ НИЈЕ ПАКАО, НЕГО ШАНСА

Други је другом увек непријатељ, верује Маркс. У модерном друштву одређени смо економским односима и својом класном припадношћу. Уз ризик да ову мисао банализујем, морам признати да је не прихватам у целости. Ближе ми је Фојербахово схватање, други човек није само непријатељ, него и наше друго ја. Други није наш апсолутни приоритет, прво или једноставно Ја, али је ипак далеко од непријатеља.

На пример, када дођемо у ситуацију у којој треба одлучити да ли одређену особу треба укључити у наш живот, битно је утврдити да ли она задовољава одређене критеријуме. Ти критеријуми су базирани на нашим потребама или, боље рећи, интересима. Тако да се једна наизглед тако чиста и искрена сцена, као на пример испијање кафе са девојком или момком на првом састанку, лако може протумачити као обострани разговор за посао. Можда на први поглед не изгледа, али када размислимо, природно је да та девојка, скривена иза шоље коју држи у висини лица, док се осмехује потенцијалном будућем партнеру, свесно или несвесно у глави чекира квалитете које тражи, као и назнаке мана које може или не може да поднесе. Све нас покрећу интереси, који морају бити сопствени. И када је интерес неке особе садржан у добробити неке друге, он је и даље интерес те прве особе.

Није отуђење настало у модерном друштву, нити су индустријализација и убрзање живота главни актери тог процеса. Отуђење је процветало чим су племена почела полако да расту у више стадијуме друштва, што се завршило настанком градова. У моменту када човек више није потпуно потиснут колективном свешћу и када почиње да размишља о себи као појединцу, он добија и сопствене потребе, жеље, интересе који су увек мање или више себични, самим тим што су лични.

На пример, индијске касте видим као истински отуђен систем. Друштво у коме одређени положај, класа, новчани статус, дакле ствари које нису у суштини људског бића, имају апсолутни приоритет, називамо алијенираним или отуђеним. Уговорени бракови су можда отуђенији од виртуалне везе, па када је и она заснована на лажима. Тада, баш као и сада, живот појединца натопљен је

ОГЛЕДАЛО

отуђењем. Родимо се, мало касније плачемо за играчкама, које су рекламе усадиле у наше дечије мозгове, а онда се упутимо у другачку авантуру школовања. Научило смо да учимо за бројеве на листовима папира, да би их у одраслом добу имали што више, овога пута у бојама новчаница. Бити себично жедан новца – данас сматрамо за једини вид отуђења. Религију ретко ко препознаје као отуђење, што има смисла обзиром на то да је толико дубоко усађена у нашу бит. Фојербах и Маркса верују да Бог није ништа до персонификације човека. Њему смо приписали три наша основна квалитета: разум, вољу и емоције. Ово одрицање свега што је човек јесте, представља истински темељ отуђења. Али то се, као и све, дешава са разлогом. Да човек сам себе није одредио да буде отуђен, он то једноставно не би ни био.

Бесмислено је мењати систем због добробити људи када схватимо да једини творац система морају бити људи сами. Људи то морају сами учинити. Алијенацију сматрам не само неопходном и природном, него чак и корисном. Бело не би имало своју снагу без црног, па исто тако искрени поступци са добром намером, жртвовање зарад помоћи другима и истински морални поступци добијају своју тежину баш постављени пред позадину безличног капиталистичког света лишеног размишљања о другима. Како знати шта су истински морални поступци? Заборавити на отуђење, значи одбацити онај део себе без кога не можемо ни сазнати овај свет, нити деловати у њему. Отуђење, није само пакао, него и шанса.

Емилија Узелац

Карловачка гимназија, Сремски Карловци

Ментор: др Срђан Дамњановић

УЧЕНИЦИ - АУТОРИ

3. БЕОГРАДСКОГ

ОГЛЕДАЊА

1. Ламија Алић	33. Емил Зенуни
2. Милица Аљетић	34. Лазар Златић
3. Тамара Аралица	35. Лидија Ивановић
4. Џемила Бадић	36. Ана Ивановић
5. Харуна Бандић	37. Јелена Илић
6. Јована Бањанин	38. Зорана Илић
7. Емин Бишевац	39. Невена Јаћимовић
8. Теодора Брајовић	40. Амела Јахић
9. Хелена Будимир	41. Амина Јахић
10. Лазар Букумировић	42. Бојана Јокић
11. Најда Бучан	43. Мустафа Јусуф
12. Димитрије Вељовић	44. Димитрије Карафиловић
13. Алекса Вилић	45. Санида Кашовић
14. Марија Врањеш	46. Душка Киса
15. Вељко Вујић	47. Ана Костић
16. Лука Вуловић	48. Катарина Кривокућа
17. Ђорђе Вучинић	49. Елизабета Лисовенко
18. Натали Грујић	50. Нађа Лукић
19. Софија Дамњановић	51. Лука Лукић
20. Лазар Дашић	52. Петар Лучић
21. Дарја Девеџић	53. Павле Љујућ
22. Николина Дикић	54. Миа Мајерле
23. Анђела Диљевић	55. Александар Марковић
24. Анђела Драгојевић	56. Маша Марковић
25. Душан Драшковић	57. Матеја Мартиновић
26. Ела Дураковић	58. Адам Мартић
27. Душан Ђорић	59. Анастасија Медић
28. Јелена Ђурковић	60. Алма Међедовић
29. Ана Ефендић	61. Елма Мемагић
30. Миа Жабић	62. Асја Мешић
31. Лазар Жиковић	63. Дуња Милановић
32. Витомир Здравковић	64. Тања Милетић
-

ОГЛЕДАЛО

65. Ирина Милетић	95. Милица Спајић
66. Катарина Миловић	96. Теодора Спасојевић
67. Софија Миљатовић	97. Ена Стамболија
68. Анђела Миљеновић	98. Иване Станковић
69. Вељко Недељко Тановић	99. Татјана Старчевић
70. Оливера Ненадовић	100. Михаела Таракчија
71. Мина Николић	101. Маша Тиосављевић
72. Ристо Нинковић	102. Маша Томић
73. Александра Остојић	103. Матеј Трифковић
74. Јована Пантовић	104. Балша Ђеранић
75. Николија Петковић	105. Лејла Ђехић
76. Александра Петров	106. Анђелка Ђосић
77. Александра Петровић	107. Емилија Узелац
78. Даница Петровић	108. Уна Укејновић
79. Тамара Петрушић	109. Иван Филип Ковачевић
80. Богдан Плавшић	110. Нихад Хабибовић
81. Мерјем Плунцевић	111. Лејла Хаџибрахимовић
82. Мирослав Поповић	112. Милица Хрвач
83. Мирјана Радојевић	113. Марин Цапан
84. Маша Радуловић	114. Милана Цвијановић Кајкут
85. Сања Ракановић	115. Лидија Црвенковић
86. Хана Растодер	116. Аднан Црнкић
87. Илма Рашљанин	117. Мина Чеперковић
88. Анђела Риђешић	118. Аделиса Чичкушић
89. Анастасија Рудан	119. Дијана Чуде
90. Тодор Ружић	120. Ђорђе Шапоњић
91. Ана Руњевац	121. Фарук Шахат
92. Вељко Сворцан	122. Марија Шормаз
93. Фахрудин Селимовић	123. Јелена Шпегар
94. Ана Сивић	

ПРОФЕСОРИ - МЕНТОРИ

1. Цехва Ашчић	36. Ружица Медаковић
2. Марио Бадјук	37. Бојана Меловић
3. Елма Бећиревић	38. Мирела Милошевић
4. Радивоје Благојевић	39. Ивана Митровић
5. Гордана Богдановић	40. Ана Михајловић
6. Весна Брала	41. Александра Мишић
7. мр Бранка Љубојевић	42. Јелена Нововић
8. Катарина Брђовић	43. Есма Нуховић
9. Катарина Бугарчић	44. Нина Петровић
10. мр Веселинка Кулаш	45. Биљана Пирвулеску
11. Биљана Вучуровић	46. Зорана Путниковић
12. Биљана Гагић Јевђовић	47. Олгица Рајић
13. Мирјана Гашић	48. Наташа Распоповић
14. Сања Гемаљевић	49. Јелена Ратков
15. Мирха Дервишефендић	50. Миланка Ршумовић
16. мр Драгослав Ђуровић	51. Мирјана Савић Обрадовић
17. Сања Дробњаковић	52. Итана Самарџић
18. Бојана Ербез	53. др Светлана Торњански
19. Јасмина Жујовић	54. Џенана Селимовић
20. Виолета Зечевић	55. Марко Спајић
21. Татјана Илић	56. др Срђан Дамњановић
22. Зорана Јанковић	57. Марија Станичић Михајловић
23. Рада Јовановић	58. Ивана Стељић
24. Бранислава Каран	59. Драгана Стјепановић
25. Марко Кузмановић	60. Кристина Тришић
26. Јелена Мандрапа	61. Милијана Ћосовић
27. др Маја Стокин	62. Душица Урошевић
28. Љиљана Малетин Војводић	63. Марија Црвенко
29. мр Маријана	64. Ениса Џурић
30. Радмила Марић	65. Ана Чакаревић
31. Јелена Марјановић	66. Дамир Шаботић
32. Наташа Марковић Атар	67. Соња Шаковић
33. Александар Марковић	68. Алма Шахбеговић
34. Лана Матијевић	69. Мајда Шврака
35. Ален Матошевић	

ШКОЛЕ

3. БЕОГРАДСКОГ

ОГЛЕДАЊА

1. Шабачка гимназија Шабац
 2. Гимназија Чачак
 3. Гимназија „Милош Савковић” Аранђеловац
 4. Економско трговинска школа Сопот
 5. Гимназије Младеновац
 6. Гимназија Врњачка Бања
 7. Гимназија Нови Пазар
 8. Медреса „Гази Иса- бег” Нови Пазар
 9. Гимназија „Пиво Караматијевић” Нови Варош
 10. Пријепољска гимназија Пријепоље
 11. Прва крагујевачка гимназија Крагујевац
 12. Гимназија „Светозар Марковић” Ниш
 13. Медицинска школа Крушевац
 14. Карловачка гимназија Сремски Карловци
 15. Гимназија „Исидора Секулић” Нови Сад
 16. Гимназије „Вељко Петровић” Сомбор
 17. Економска школа Бања Лука
 18. Гимназија Бањал Лука
 19. Медицинска школа Добој
 20. Гимназија „Филип Вишњић” Бијељина
 21. Гимназија „Јован Дучић” Требиње
 22. Гимназија Бихаћ
 23. Прва гимназија Сарајево
 24. Друга гимназија Сарајево
 25. Гимназија Живинице
 26. Католички школски центар „Свети Фрањо” -
- Опћа гимназија Тузла
 27. Гимназија „Меша Селимовић” Тузла
 28. Гимназија „Исмет Мујезиновић” Тузла
 29. Средња економско трговинска школа Тузла
 30. Мјешовита средња рударска школа Тузла
 31. Српска теоретска гимназија „Доситеј Обрадовић” Темишвар
-

ОГЛЕДАЛО

32. Прва сушачка хрватска гимназија Ријека
33. Гимназија „Андрије Мохоровчић” Ријека
34. Гимназија „Слободан Шкеровић”, Подгорица
35. Средња стручна школа Цетиње
36. Средња ликовна школа „Петар Лубарда” Цетиње
37. Медицинска школа Звездара Београд
38. Школа за дизајн Београд
39. ЕТШ „Раде Кончар” Београд
40. Савремена гимназија Београд
41. III београдска гимназија Београд
42. VI београдска гимназија Београд
43. IX гимназија „Михаило Петровић Алас” Београд
44. XII београдска гимназија Београд
45. XIII београдска гимназија Београд
46. XIV београдска гимназија Београд
47. Математичка гимназија Београд

ЖИРИ

3. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

За поезију:

- Др Светлана Торњански Брашњовић
професорка српског језика и књижевности, Нови Сад
- Весна Којовић
професорка српског језика и књижевности, Београд
- Олгица Рајић
професорка српског језика и књижевности, Београд

За кратку причу:

- Душица Антанасковић
професорка српског језика и књижевности, Београд
- Наташа Марковић Атар
библиотекар, професорка српског језика, Београд
- Драго Тодоровић
новионар и публициста, Фоча

За есеј:

- Милица Шаренац
професорка српског језика и књижевности, Београд
- Давид Карасман
професор филозофије, Ријека
- Жарко Јањић
новионар и публициста, Љубиње

ОГЛЕДАЛО

ЧАСОПИС УЧЕНИКА И ПРОФЕСОРА
СРЕДЊИХ ШКОЛА
из Београда

3. БЕЛЛИСТ

БЕОГРАДСКО ЛИСТАЊЕ
СРЕДЊОШКОЛСКИХ ЛИСТОВА 2017/20178

Конкурс за штампани средњошколски лист-новине и електронску верзију

Србије и региона

На конкурс могу учествовати школе из земаља региона (Црна Гора, Босна и Херцеговина, Република Српска, Хрватска...)

По два примерка издата у школској 2017/2018 новина - листа послати најкасније **до 20. јуна 2018. године** на адресу Радивоје Благојевић, Редакција ОГЛЕДАЛО, Јурија Гагарина 166А/97, 11000 Београд.

Пријаве у **е-форми** на мејл **ogledalo.blagovest@gmail.com**

Стручни жири извршиће избор најбољих листова, доделити по три награде у две категорије, а најуспешнији радови из листа биће штампани у **октобарском броју** часописа **ОГЛЕДАЛО**. Изложба часописа биће отворена у октобру у галерији **КУЛОАР** Математичке гимназије Београд.

У Београду 6. 5. 2018.

www.ogledalo.edu.rs

Технолошка школа Бања Лука
Ментор: проф. Душан Р. Панчић

Редакција, наи́ме, же́ли да охрабри ученике, а и наставнике, да учествују на будућим такмичењима, јер тако доприносе угледу своје школе. Отворени смо, наравно, за све предлоге који ће побољшати одлучивање жирија, зато не оклевајте да нам се јавите.

148

ОГЛЕДАЛОВА РАНГ-ЛИСТА СРЕДЊИХ ШКОЛА

1	Гимназија Јован Дучић Требиње 460 БОДОВА
2	Гимназија Чачак 430 БОДА
3	Карловчка гимназија Сремски Карловци 420 БОДА
4	Зрењанинска гимназија Зрењанин 290 БОДОВА
5	Математичка гимназија Београд 270 БОДОВА
6	Шеста београдска гимназија Београд 270 БОДОВА
7	Гимназија Свети Сава Београд 180 БОДОВА
8	Гимназија Лесковац 170 БОДОВА
9	Гимназија Таковски устанак Горњи Милановац 170 БОДОВА
10	Гимназија Пирот 160 БОДОВА
11	Гимназија Јован Јовановић Змај Нови сад 160 БОДОВА
12	Девета гимназија Михаило Петровић Алас Београд 150 БОДОВА
13	Богословија Светог Петра Дабробосанског Фоча 140 БОДОВА
14	Прва крагујевачка гимназија Крагујевац 120 БОДОВА
15	Економска школа Нада Димић Земун 120 БОДОВА
16	Гимназија Слободан Шкеровић Подгорица 120 БОДОВА
17	Шабачка гимназија Шабац 120 БОДОВА
18	Прва гимназија Марибор 120 БОДОВА
19	Опћа гимназија Свети Франђо Тузла 110 БОДОВА
20	Школа за дизајн Београд 110 БОДОВА

ОГЛЕДАЛО

ОД 21 ДО 30

21	Гимназија Светозар Марковић Нови Сад
22	Филолошка гимназија, Београд
23	Средња економско трговинска школа, Тузла
24	Бехрам-бегова медреса, Тузла
25	Четрнаеста београдска гимназија, Београд
26	Гимназија Бора Станковић Врање
27	Пета београдска гимназија, Београд
28	Гимназија Андрије Мохоровичића Ријека
29	Школа за дизајн, графику и одрживу градњу Сплит
30	Гимназија Бања Лука

ОД 31 ДО 40

31	Средња школа Муса Ћазим Ћатић Кладањ
32	Дванаеста београдска гимназија Београд
33	Медицинска школа Звездара Београд
34	Угоститељско-туристичка школа Ниш
35	Гимназија Светозар Марковић Ниш
36	Митровачка гимназија Сремска Митровица
37	Гимназија Живинице
38	Гимназија Исмет Муџезиновић Тузла
39	Гимназија Жарко Зрењанин Врбас
40	Гимназија Светозар Марковић Суботица

ОГЛЕДАЛО

ОД 41 ДО 60

41	Богословија Свети Сава Београд
42	Гимназија Врњачка Бања
43	Медицинска школа Крушевац
44	Медицинска школа Добој
45	Гимназија Урош Предић Панчево
46	Прва гимназија Сарајево
47	Спортска гимназија Београд
48	Гимназија Градишка
49	Средња стручна школа Цетиње
50	Девета гимназија Загреб
51	Мјешовита средња школа Бановићи
52	ТПШ Деспот Ђурађ Смедерево
53	Гимназија Вук Карацић Лозница
54	Мјешовита средња школа Сребреник
55	Гимназија Сава Шумановић Шид
56	ПБТШ Димитрије Давидовић Земун
57	Економска школа Бања Лука
58	Гимназија Исидора Секулић Нови Сад
59	Гимназија Меша Селимовић Тузла
60	Пожаревачка гимназија Пожаревац

ОГЛЕДАЛО

ОД 61 ДО 80

61	Гимназија Бечеј
62	Гимназија Бихаћ
63	Гимназија Крушевац
64	Гимназија Младеновац
65	Гимназија Нови Пазар
66	Гимназија Свети Сава Пожега
67	Друга гимназија Сарајево
68	Електротехничка школа Раде Кончар Београд
69	Медицинска школа Сестре Нинковић Крагујевац
70	Медреса Гази Иса-бег Нови Пазар
71	Прва београдска гимназија Београд
72	Прва гимназија Стеван Сремац Ниш
73	Прва сушачка хрватска гимназија Ријека
74	Савремена гимназија Београд
75	Средња ликовна школа Петар Лубарда Цетиње
76	СМШ Иван Горан Ковачић Херцег Нови
77	Средња пољопривредна школа Зрењанин
78	СТГ Доситеј Обрадовић Темишвар
79	Техничка школа Смедерево
80	Ужичка гимназија Ужице

ОГЛЕДАЛО

ОД 81 ДО 100

81	Гимназија Бора Станковић Ниш
82	Гимназија Борислав Петров Браца Вршац
83	Гимназија Бранко Радичевић Стара Пазова
84	Гимназија Вуковар
85	Гимназија Прибој
86	Гимназија Пиво Караматијевић Нова Варош
87	Гимназија Танасије Пејовић Пљевља
88	Гимназија Филип Вишњић Бијељина
89	Десета гимназија Михајло Пупин Београд
90	Друга економска школа Београд
91	Економско трговинска школа Паја Маргановић Панчево
92	Економско трговинска школа Сопот
93	Земунска гимназија Земун
94	Медицинска школа Пожаревац
95	Пријеполска гимназија Пријеполје
96	Седма београдска гимназија Београд
97	Средња техничка школа Милева Марић Тител
98	СШЦ Источна Илица Источно Сарајево
99	Средњошколски центар Фоча
100	Тринаеста београдска гимназија Београд

Матија Јевтић: *Паралеле*
Ментор: проф. Горан Реџеџи
Школа за дизајн Београд

БОРБА БЕЗ КРВИ

Шах је велика вода у којој мува може да плива,
а слон да се удави. - Индијска мисао

Иако фасциниран алхемичарском праксом, немам одлучујућу мјеру способности да „тајанствено објасним још тајанственијим”, па о игри шаха као једном од неизбројивих Објављења могу да кажем само нешто историјско, јасно и „објективно „, непарадоксално и веома лично без обзира на то што је шах појава врло херметичке природе. Ово је и признање немоћи појединачног ума да отвори кутију у којој је кључ сјајне узалудности, „несврховитости” и ћутљиве службе неупоредивој пасији. Уосталом, зар се ријечима и може изразити тајанствена снага шаховске игре и неописиви рад утрављан на мапи мозга који рачуна и конбинује, прослављајући и непропадљиву репутацију *Opus Dei*? Шах је шифровано чудо заробљено у нотациони систем потеза који чувају дух хармонично одиграних партија, неконекорисна врста отмијености ума, доколица махараца, гуруа, папа, темплара који се у себи духовно спремају да ослободе огалаћени Христов гроб, монаха, умјетника, научника и усамљеника који гледају и прозиру властиту судбину симболично осликану на 64 црно-бијела поља.

Ко је видео полицијску фотографију коначне усамљености Александра Александровича Аљехина, снимљену у анонимном хотелу у Португалу, видео је слику смрти – симболични израз људске судбине од које се не може побјећи ни у провинцијски хотел „на крају свијета”.

Велики шахист, можда најцјеловитији дар у цијелој историји, првак свијета, главе лако нагнуте ка страни на којој му се јављало срце, сједи у мантилу, у фотељи, глатко зачешљан као да се *сиремао*; на ниском столу, поред непоједеног јела, фигуре на шаховској табли на почетним пољима устремљене једне на друге у готово људској мржњи (фон Клаузевиц : ” У бици, сваки од два непријатељска табора жели да ликује – ето стварног поларитета, јер победа једнога поништава побједу другог”). Смрт се попела на прозор напуштеног шампиона свијета који је побјегао од страве комунистичког режима рођене домовине. Окончала се симболична борба Битеза и Смрти, ријешена као одувијек од Постања (ликовањем Црне госпе.) Потез се не може вратити послје ударца букетом небеских камџија. Мат Аљехиновом бијелом краљу!

Зашто је Бернард Шо вјеровао да је боксерски ринг катедра вистештва? Је ли тиме свјесно занемарио шах као катедру неприкосновеног духа који се супериорно игра судбином и тријумфално комбинује? Као и добра туча у рингу по центлменским правилима - уз дозирану спортску мржњу без које нема борбе нити услова за развој естетизоване битке двојице противника – записани потези великих мајстора шаха чувају дух бесмртних партија моћне и логичне структуре (узгред, они оцртавају и карактер оних који су те потезе оклијевајући вукли, судбоносне и једине). За Роберта Фишера, кулминација партије поклапа се с тренутком кад вођа противникова почне да попушта (тај велики шахист и посвећеник највише је волио, по сопственом признању, управо тај трен кад запази подривеност вође партнера која тек што није покорена). То је моменат просветљења, тријумф боље замисли и тачнијег, савршенијег комбиновања које нипошто није само математичко него и интуитивно у овој тихој али изнутра веома свирепој „борби без крви“, како ју је звао велики, демонијачни првак свијета др Емануел Ласкер, писац књиге *Психолошки елементи шаховске борбе* – у којој одлучују бољи, неотклоњивији потези – ударци ане фама, ма која привилегија дома, или нешто томе слично и ванстваралачко. Суштина те племените игре духа је апсолутна праведност (Емануел Ласкер: „Шах је једино поње апсолутне правде“), иако и у томе има мане, јер Усуд не допушта савршенство у људским пословима: наиме, предност и овдије има вођа бијелих фигура, јер удара први, који је жријетом то постао.

Да се баве шахом као грозничавом пасијом, посвећенике и посједнуте су спречавали едикти моћника свијета. Папа Бенедикт је вјерницима забранио ту алхемичарску игру која толико узме и подјарми човјека. Бизмарк је грмио испод свог гвозденог оклопа: „Ко хоће да упропасти каријеру елитног официра, нека му да шах у руке“. Шта то толико опасно има у тумарању по лавиринту црно – бијеле симетрије, у страсти лаовачког тражења улаза у јазбину где се крије противник и његова одсудна слабост? Први превасходни, први шампион свијета Виљем Штајниц, који је у високим зрелим годинама, у пароксизму моћи, и самог Бога хулитељски позвао на шаховски дуел – говорио је да „шах није за људе слабе духом“. Зашто се с толико нетрпељивости сузбијало ширење неке друге врсте владалачке моћи, шаховске, њено неспречиво распрострањавање у пољу које се не може омеђити, осим границама духа? Да ли и зато што је партија шаха – као што је вјеровао Аљехин – питање нерава, индивидуалности и самољубља? Та неочењиво вриједна својства, наравно, никад нијесу била на цијени владара спољног свијета. Шах јесте специфична акција духовног узнемиравања – зато су га и стизали толики сурови укази и прокрипције. Зашто шах постоји, заиста не знам, као што не знам

због чега је међу нама чичак. Најпростије речено: смисао шаха је у њему самоме (ево нама још једног алхемичара који су ту увјек када се помене шах, овога пута древног Египћанина Мориенуса : „Камен мудрости извучен је из тебе „). Обојица фасцинирани укрштеном и супростављеном енергијом црне и бијеле војске (црна и бјела магија?) на дасци (и Храм Соломонов бјеше попоћен плочицама исте боје и симетрије, зар не?), уроњени у тај хазард духа који се окончава симболичном срћу Једнога послије морне „борбе без крви“.

Шах не играју само велики, него и обични смртници који „обдан живе а обноћ запомажу“. Никакав „дневник“ не водим, не знам ни зашто бих „рекреирао“ тренутке пролазнога живота, али сам једном – све неки мутни лов ловећи – међу нотесима нашао и забиљелешку - захвалницу шаху коју наводим дословно, да би остала неокрњена, свакако написана ујутро пошто сам прокрстарио бескрајним пољем несанице. „За Бадње вече 6/7 јануара 1975... нијесам заспао ни секунда, заглављен у апсолутну тјескобу. Шта сам могао да радим у атмосфери нерада, хаоса, безумља? Обратио сам се реду, то јест шаху. Читаве ноћи, фигуре су дјеловале, у партијама које сам анализирао као у бунилу, као успокојавајућа успаванка: све је у њему дух јасноће, логике и врховног Реда. Колико сам им захваљан што су ме одвеле у спокојнији свијет логике и разума, мене који сам – само за тренутак! – изгубио спокојство и храброст“! Послије оваквих ријечи некога ко је озарен озбиљном захвалношћу – сигурно зачетих у некој врсти *elevatio mentis in Deum* – зар бих још морао објашњавати неисказиву личну приврженост шаху као непотрошивој страсти?

Један од најбољих начина да се окрену леђа свијету (а да се при том остане у њему колико је довољно и колико он заслужује) јесте: играти шах, посветити му се. Анимистичка, жива природа његова замјењује и преплаћује бесциљно физичко тумарање и „кретање“ по луталиштима живота. Та темпорална умјетност духа која толико зависи од времена и правремености (и од недостатка времена, такође) тако је истовјетна са „животом“ да се не зна што је стварније: фигуре и дух који их покреће, или сам живот. Уникатност, непоновљивост сваке хармонично одигране партије објезбећује атмосферу лишену понављања као убиствене досаде, тако страшног шаха, које замара сваког човјека од квалитета. Тој магији није одолио ни млади Корзиканац Наполеон Бонапарта: Још се чува шаховски сто од мермера за којим је он играо, ограђен украсним канапом, у париском „Кафеу де ла режанс“! Уосталом, ко и може да одоли том зову шаховских фигура које могу да оживе у игри јасно мандаличне природе (заокружена, дивна цјеловитост умјетнички одигране партије шаха напомиње савршени круг, мандалу, *itago mundi*). Како „објаснити“ такву усклађеност, оркестрираност по-

зиције? Зар није речено: „Највише савршенство мора остати не-савршено, тек тада је његово дејство бескрајно” (Тао- Те Кинг)? Ако је Свети Фрањо из Асизија цијеле седмице могао да живи само од песме црчка, шта раде толики који је не виде и не знају шта је цврчак, а нијесу илуминативни? Тарта-ковер је (у књизи *Tartakover vous parle*) дубоко жалио сваког човјека који не зна шта је шах, то *далеко оћегало* – као да се није упознала мистика љубави!

Заточеници те игре загонетне, шифроване јавности, у којој се добијају невидљиве унутрашње модрице, занесени потезима и комбинацијама које трају записане шаховским хијероглифима као на Хамурабијевом стубу – *колумни*, били су многи, и највећи у човјечанству. Понекад обузети „шаховским слепилом” које је добило своје посебно име (*amaurosis schacchistica*) или просвијетљени вишепотезном студијом видилаца на простору мале шаховске табле на којој се мора поштовати „територијални императив” ратовања, могли би се, у некој врсти забавне синхронологије, сабрати учесници имагинарног алхемичарског турнира под геслом *harmonia microcosmica*. Нека фигуре и талба буду од тисовине, храстовине, липовине, јаворовине, јасеновине. Ево тих случајних синхронизација „партнера” који нијесу живјели заједно сем у духу, у истој заједници ума: Ајнштајн, Нјутн, Аљехин, Спиноза, Да Винчи, Макијавели, Клаузеуц, Роберт Боби Фишер, Морфи, Чехов, Капабланка, Паскал, Волтер, Његош, Бонапарта, Дирер, Гурђијев, Дизраели, Гаус, Толстој, Таљ (резерва: Шекспир). Сви су мртви физички, осим Фишера. Било би то идеално компонован турнир, управљен истим небеским надахнућем које је на леђима једне врста лептира изгравирало чудесну мртвачку главу. Над њим би владао добри дуг бијеле магије. А први учесник тог имагинарног велетурнира, један од опуномоћених инспиратора „јеванђеоске олује” против вјетрова хаоса, Алберт Ајнштајн (онај који је казао да не зна да објасни властиту теорију релативности, али да би је радо одсвирао на виолини), био је увјерен да је у вишепотезној шаховској студији његовог пријатеља Рајта „људски ум најдубље и најдаље допро”. Може ли се за такву похвалу заслуги и генију шаховске игре наћи вјеродостојнији свједок и боља формула, тако да удаљени од временитих, плитких и бесадржајних очитости које су главни непријатељ шаховске игре? Сумњам.

Магијска тријада шаховске игре – отварање, средишњи део, коначница – дословно опонаша распон заљуљаног клатна сваког живота: рођење, успон, крај. Од вируса до галаксије. Вјечно мијењање и дисање позиције, до краја и из потеза у потез, игра се бесконачна партија Витеза и Смрти, с предвидивим исходом. И томе учи шах, тај тихи васпитач воље, духа, карактера – својим универзалистичким језиком који оличава гесло шахиста *Gens una sumus*. Један смо род? Несумњиво, ако је и кад је ријеч о шахистима.

Шах овладава својим магијским начином, све прожима, зато што се на сваком пољу табле бије сурова, бескрвна битка руђења гравитационог средишта противникове позиције. О прожетости живота и шаха – разлика међу њима је „само” у томе што је добра шаховска партија правилна и изузетног естетског учинка, а живот је грубо хаотичан и неправиан – свједочио је стари, насмијани, живописни велемајстор из Аргентине, Мигел (Михаел) Најдорф, поријеклом Јеврејин из Пољске: „Играо сам с др Бернштајном и, у сред партије зову ме телефоном. Јавља се нека жена, и каже: *Господине Најдорф, сви ваши су сйрадали у конценйрационом лојору у Европи...* Предам партију, и одем”.

Играјући изгубљену завршницу живота, руски велемајстор Михаил Чигорин је прије једног вијека, пред саму смрт, спалио своју шаховску гарнитуру: тридесет двије фигуре, војску од два краља, двије краљице, четири топа, четири ловца, четири коња- скакача, шеснаест пешака („Пиони су душа шаховске игре”). То је био велемајсторов послједњи потез, који смртно око не може прозрети ни дух обухватити, прије него што ће га Господ неопозиво позвати под бесконачни небески шатор. Тако Чигоринобе спаљене фигуре „пребивају у ватри“, и даље вођене његовим умлрим духом игре која живи од коначница, при том не признавајући коначност. Правило и Ред не могу изгоријети.

Смисао шаха: судар два ума и двије воље

Његоша је у густој цетињској самштини, године 1839, учио шаху и картографији (не би требало неопрезно искључивати те двије мистериозне дјелатности) дезертер из аустријске војске Филип Вуковић Кокотовић, а прије њега и учитељ језика, и шаха и свих умних „доколица“, Француз Антид Жом. Шахом се страшно бавио и његов учитељ Симеон- Симо Милутиновић Сарајлија („Међу прве ти си, Симо, тешко те је назрети, камоли те прочи мимо”), а није случајно ни то што се посвећивао и алхемији, заједно са чудним пијесником из Срема Ђорђем Марковићем Кодером. Као да шах и алхемија пију с истог извора Прапочетка духа.

Вељко Радовић

(Из књиге Меланхолични сајам
ЦИД Подгорица)

OGLEDALO

ТЕМА IV

ТЕЗА АНТИТЕЗА СИНТЕЗА

Вања Тодоровић: Деверуше
ТШ „Милева Марић- Ајнштајн” Нови Сад
Ментор: проф. Александра Дрљача

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

МАКСИМ ГОРКИ И ФИЛОЗОФИЈА ЛИЧНОСТИ ХХІ ВЕКА

*Рад на XXXVIII међународној
конференцији „Горьковские чтения“,
поводом обележавања 150 година
од рођења Максима Горког,
март 2018.*

Максим Горки је код Срба познат од краја 19. века, када се јављају и први преводи његових књижевних дела. Њихова рецепција у српској (и шире гледано југословенској) култури била је веома брза. Преводи романа *Фома Гордеев* (1898), драме *На дну* (1904) и романа *Маши* (1905) на српски, објављени су свега три године касније у односу на руска издања. Од тридесетих година 20. века до Другог светског рата настављен је подухват објављивања дела Максима Горког. Рецепција у оквиру школског система указује на то да је Горки био омиљен међу интелектуалном омладином и један од важнијих писаца у школској лектури после рата. О томе сведочи и есеј *Мој први сусрет са делом Максима Горког*, српског нобеловца, Иве Андрића. Он пише да је као ученик четвртог разреда гимназије, у скромној књижари у Сарајеву, нашао малу књигу приповедака Горког. Прочитао је *Макар Чудру*, *Сћарицу Изерил* и друге приче и не крије да га је та лектира потпуно занела. Тако је дошао на идеју да и сам мора нешто слично да напише. Млади Андрић маштао је да створи јунаке попут *циновских ликова из протеклих приповедака Максима Горког*. Када је завршио причу која је била састављена овако: *Челкаш + Макар Чудра + Сћарица Изерил*, резултат је био поражавајућ. *Текст је био само рђава копија приповедака Горког. Тада још нисам знао, пише Андрић, да је и мој велики и недостижни узор, исти њај славни М. Горки, имао у раној младости преносака кад се заклињао сам*

Текст драме На дну Максима Горког, у XXI веку, лишен социјалне и идеолошке димензије, јер, пре свега, говори о горчини људске егзистенције, и те како функционише пошто покреће питање (бе)смисла живота. У времену у ком живимо, идеолошки приступ је чист луксуз јер је суноврат вртоглав. Зашто представа *На дну* у Београду (3. октобра 2015. године поново се нашла на репертоару Народног позоришта), зашто било где у Европи? Зато што смо сви ми на дну, и они који имају више пара, и они који имају мање пара, зато што је банкомат постао бог, зато што је човечанство изгубило духовност... Максим Горки био је подједнако мрачан и 1901. када је писао овај комад и данас, када је ближи Блоку, Мајаковском, Брехту...

У нашем свету живе људи који још само очајнички штите своју имовину, свој уски, интимни простор... *Сивар је у шоме, како је, у разговору са Горким, истакао Александар Александрович Блок, да смо ми постојали сувише мудри да бисмо веровали у боја, а недовољно снажни да верујемо само у себе* (Горки 1964, 274). О својој драми На дну, разговарао је, својевремено, Горки с Лавом Николајевичем Толстојем, који му је рекао: *Сиварац вам је несимпатичан, у доброту његову човек не верује* (Горки 1964, 88). Антон Павлович Чехов му је, једном приликом, изрекао да је у Русији *честити човек нешто слично димничару којим дадиље њлаше малу децу* (Горки 1964, 8). Дакле, доброта и човекољубље – како то нестварно звучи! Тражећи узроке тој отуђености и испразном стању духа човечанства, Толстој и Горки су се усагласили: *Ми сви тражимо слободу од обавеза према ближњему, док нас је осећање управо тих обавеза начинило људима и да није тих осећања, живели бисмо као звери...* (Горки 1964, 71). Једна од личности драме На дну, Васка Пепел, каже: *Треба живети... друкчије! Треба леише живети! Треба тако да живим... како бих могао самој себе да пошљујем...*

Филозофија личности Максима Горког била је, као што је познато, да смисао (и у уметности) треба тражити у истини. На питање: *Шта је ђо – истина?*, одговор у драми даје Сатин: *Човек – ђо је истина! Малодушницама и онима иђо живе од ђуђеї зноја – њима је ђоїребна лаж...једнима даје снаїе, друїи се заклањају иза ње...Али оном ко је сам свој їосїодар, ко је независан и не ждере ђуђе, иђа ће њему лаж? Лаж је релиїија робова и їосїодара... Иѕїина је – бої*

слободној човека! (Горки, 1977, 171) Горки је сматрао да уметник *не ишражи истину, он је ствара* (Горки 1964, 127), као и да је истина у стваралачком раду и афирмацији човечних односа међу људима. Веровао је у човека (*Човек – како то јордо звучи!*), тражио је Човека – као некада Диоген по атинским трговима. У низу чланака, Максим Горки исказује отворено непријатељство према малограђанској себичности... И фашизму... Зар све наведено не би требало и могло да буде део филозофије личности човека ХХI века?

Осам деценија од смрти Горког постајемо сведоци потребе да се његово часно име и целокупно дело отргне од окамењене синтагме *социјалистички реализам* и да јој не буде – синоним. И то не зато што је у питању нешто пејоративно, него зато што је та давнашња квалификација данас – површна.

Човека ХХI века мучи највећи проблем глобализма – губитак идентитета. Песимисти тврде, чак, да је дно – помично! Горчине има, не само у псеудониму уметника, него по читавоме свету; у ХХI веку више него што је ико очекивао (ратови, миграције, тероризам, глад, болест, неправда, неправдопост, бесперспективност). Зато се борба за правду са социјалном нотом, енергија и ентузијазам да, данас, ма ко, ма где, има обезбеђене предуслове за живот достојан човека – што чини окосницу дела Максима Горког – не смеју маргинализовати. У славу живота, кратког, земаљског... па макар се живело онако како живе поштени, који хоће то да признају: *на дну*. Али, као што Сатин у драми каже, *људи живе за боље човека!* (Горки 1977, 172) Може ли се, у заоставштини Горког, наћи назнака чија је то света дужност да нас научи да постанемо бољи људи?

У опису разговора са својим знаменитим савремеником, Чеховом, кроз који је, нехотице, највише дао себе, налазимо: *Код нас у Русији неопходан је, у сваком селу, добар, ђамејтан, образован учитељ! Без широког образовања народа држава ће да се распадне као кућа од рђаво ђечене ојке! Учитељ треба да буде артист, уметник, вештено заљубљен у своје дело, а код нас – то је обичан радник, слабо образован човек, који долази да учи децу с таквим одушевљењем као да иде у прогонство. Гладан је, зајучан, заљашен моћношћу да изуби кору хлеба. А требао би да буде први човек у селу, да би могао да одговори сељаку на сва ђишања, да би сељаци видели у њему снају, достојну ђажње и ђоштовања... Та бесмислено је тако бедно ђаћаћи човека који је ђозван да васђијава народ, - разумете ли? – да васђијава народ!* (Горки 1964, 6)

Образовање је, дакле, решење ребуса који је пред свима нама. Пошто нема правог образовања без читања, дело Максима Горког треба, свакако, имати при руци... Што би рекао Флобер: *Читајте, да би се живело...*

ОГЛЕДАЛО

ЛИТЕРАТУРА

АНДРИЋ 1981 – Иво Андрић, *Сјазе, лица, њредели*, Сарајево, 1981.

ГОРКИ 1977 – Максим Горки: *изабрана дела*, књига четврта, приредио Милорад Ђурић, СКЗ, Београд, 1977.

ГОРКИ 1964 – *Портрети савременика*, с руског превели Родољуб Чолаковић и Вера Стојић, Нови Сад, Будућност, Матица српска, 1964.

др Светлана Торњански Брашњовић,
професорка српског језика и књижевности
Гимназија „Исидора Секулић” Нови Сад

РУСКИ ПЕСНИЦИ

20. ВЕКА

(Јавни час одељења IV8 и IV9)

Наратор: Двадесети век у Русији дао је светској поезији неколицину великих песника: Велимир Хлебњиков, Владимир Мајаковски, Александар Блок, Осип Мандељштам, Борис Пастернак, Марина Цветајева, Ана Ахматова, Јосиф Бродски... Ма колико били сродни и повезани, ипак је свако од њих специфичан и посебан, до трагичних размера. Ани Ахматовој припала је судбина да их све оплаче и опева (осим Бродског, који је оплакао њу), јер је постојаније од њих стајала пред искушењима, ништа мање трагична.

Марина: Зовем се Марина Цветајева. Рођена сам у Москви, 26. септембра 1892. Мој отац је био филолог и историчар уметности, а мајка музичар, ученица чувеног Рубинштајна. Терала ме је да свирам клавир свакодневно, а ја сам је питала: „Зашто ме тераш да учим музику, када сам ја сама – музика?“ Волела сам речи, у њима је било неке особене музике. Прву песму написала сам када ми је било шест година, а песме су ми први пут штампане када сам имала шеснаест. У вашим годинама објавила сам прву збирку песама, „Вечерњи албум“. „Најчистији песнички глас“, тако ме је назвао Андреј Бели...

Ана: Ја сам нешто старија од Марине. Рођена сам као Ана Горенко, 23. јуна 1889. у близини Одесе, а одрасла сам у Царском Селу, где сам живела до шеснаесте године, када су ми се родитељи развели, па сам са мајком живела у Кијеву. Ахматова је татарско презиме моје баке, које ће постати моје уметничко. Писала сам беспомоћне стихове о завичају, нестварним љубавима и стварним тугама. Имала сам једанаест година када сам написала прву песму. Прву збирку песама, „Вече“, објавила сам 1912, а за песника Николаја Гумиљова удала сам се две године пре тога. Он је основао песнички правац АКМЕИЗАМ. И ја сам била акмеиста, као и моји пријатељи, Осип Мандељштам и Марина Цветајева.

Наратор: Акмеизам је песнички правац у руској књижевности (од грчке речи акме – врх, процват) који је реакција на симболизам.

Насупрот симболистима, акмеисти истичу материјални свет, редукују симболику (ружа није симбол, ружа је – ружа), пишу језиком јасним и славе уметност која је самој себи сврха.

Осип: Зовем се Осип Емиљевич Мандељштам. Рођен сам у Варшави, 3. јануара 1891, одакле смо се преселили у Петроград. Прве песме објавио сам у школском часопису, 1907. године. Студирао сам књижевност и филозофију на Сорбони и у Хајделбергу. Са супругом Надеждом у Москву сам се доселио 1922. Била је моја сенка, моја љубав, мој исповедник, неговатељица, укратко – била је жена песника. Све ми је опростила. Пратила ме је на путу у пропаст, који је почео када сам се побунио против стрељања старца, оптужених да су кулаци, и када сам написао песму о Стаљину, силнику и крвнику. Повратка није било. Могла је да се спасе. Она је просила са мном када нисмо имали од чега да живимо, посећивала ме у тамници, и уместо да ме осуђује, дивила се мојој смелости да се супротставим неправди и сили. Ако они који имају војску, топове, бомбе, логоре и тамнице, убијају песнике, значи да их се плаше. То значи да одају почаст Поезији, да заправо влада Поезија, а не они... Тако сам јој говорио.

Борис: Ја сам Борис Леонидович Пастернак. Рођен сам у Москви, 10. фебруара 1890. Отац ми је био сликар, а мајка пијанисткиња. У наш дом долазили су чувени Скрјабин, Рилке, Рахмањин и други познати уметници. Чак је и Лав Толстој свраћао да слуша како моја мајка Розалија свира. Студирао сам филозофију. У младости сам био припадник футуризма. Када сам 1922. објавио збирку песама „Живот, сестра моја“, постао сам познат. Преводио сам Гетеа, Шекспира, Бајрона...

Наратор: На руском језику именица живот је женског рода, жизн, па превод наслова на српски, у којем је живот именица мушког рода, делује бесмислено. Требало би га превести као „Живот, брат мој“. Како вам звучи овај наслов? Жаргонски, зар не?

Јосиф: Ја сам најмлађи у овој скупини песника. Зовем се Јосиф Александрович Бродски. Рођен сам 24. маја 1940. године у Лењинграду. Када ми је било петнаест година, напустио сам школу. Тада сам објавио прве песме у забрањеном часопису „Синтаксис“. Ана Ахматова је препознала у мојим стиховима најдаровитији песнички глас генерације. Рецитовао сам песме гласно, а рукописи мојих песама ишли су од руке до руке, кришом. Власт ме је слала у изгнанство и два пута у душевну болницу. Оптужила ме је да сам друштвени паразит, јер сам писао поезију и мењао послове. Забрањили су ми да објављујем. Мој помагач да се домогнем Сједињених Америчких Држава, којег сам срео у Бечу, био је познати песник Вистан Хју Одн.

Касније ми је одао признање, записавши у предговору мојој збирци изабраних песама да сам „песник првог реда“. Прву збирку песама објавио сам 1965. у Вашингтону, на руском језику. Предавао сам на колеџима у Мичигену и Њујорку. Објавио збирке „Елегија за Џона Дона“, „Станица у пустињи“ и „Део говора“, на руском и преводу на енглески језик. Совјетске власти нису ми дозволиле да се вратим и сахраним родитеље у родном Лењинграду.

Наратор: Бродски је боравио у Београду 1988. године на Октобарским сусретима писаца. Познавао је српску књижевност, нарочито је ценио Васка Попу и Данила Киша. Био је први лауреат америчке награде за поезију који није писао на енглеском језику и добитник Националне награде америчке критике. Нобелову награду добио је 1987. Преведен је на готово све светске језике. За себе није говорио да живи у егзилу, већ у иностранству. У суштини, Бродски је био „духовни дисидент“.

Јосиф: На мене су утицали Мандељштам, у чијој сам савршеној дикцији чуо одјеке целокупне руске поезије прошлог века и Ахматова, која је била уздржанија. Али сматрам да је најбољи песник на руском језику овог столећа – Марина Цветајева. Она је за мене „библијски Јов у сукњи“ који свету говори НЕ!

Марина: Рано сам прозрела људе и кренула у супротном смеру. Деца без мајке су – тужна деца. Моја је умрла млада, од туберкулозе. А ја сам у осамнаестој упознала седамнаестогодишњег Сергеја Ефрона, умног, даровитог и лепог, и зарекла му се да се никад неће моћи растати – ма шта се догодило. Венчали смо се 1912. и добили ћерку – Аријадну.

Ана: Са својим мужем, Николајем Гумиљовим, отишла сам на свадбено путовање у Париз. Тамо сам упознала Модилјанија, великог сликара. Био је исти као ја! Одмах смо се препознали. Нацртао је шеснаест мојих портрета-цртежа. Николај је отпутовао у Африку. Нисам му више била довољна, ни једина.

Објавила сам, наредних година у Москви, збирке песама „Бројанице“, „Боквица“, „Бело јато“ и „Anno Domini“. До почетка рата није ми било дозвољено да штампам књиге. Син Лав родио се 1912, донео нам је велику радост. Када је мој муж одлазио од мене, силазио је низ мрачне степенице, довикнула сам му: „Низ такве степенице иде се само на погубљење!“ Никада себи нећу опростити ове пророчке речи. Да је ухапшен, сазнала сам на сахрани Александра Блока. Кажу да је сву ноћ иследнику читао своје песме. Стрељан је 25. августа 1922. у истој јами са још неколицином осуђеника. Гурнули су их у јаму, а онда пуцали. Затим су их засули земљом коју су утабали чизмама. Он је навукао капу на очи, кажу, не вадећи цигарету

из уста. Баш као што је написао у својој песми: „И без страха стаћу пред Господа Бога“...

Марина: Рат 1914. пореметио је нашу породичну срећу. Мој муж одлази на фронт 1915, а ја упознајем много људи који су оплеменили живот песникиње: Јесењина, Ахматову и Мандељштама. Пишем интензивно. Револуција 1917. мења мој поглед на свет. Схватам да фанатизам и хуманост не иду заједно. Наступају године беде и глади. Све оградe, сав намештај секла сам за потпалу. Млађу ћеркицу Ирину одвели су у дом за сирочиће, али је тамо умрла од глади 1919. Све се срушило, али ја пишем, поцепана, гладна, очајна, пишем песме за које ће касније рећи да кроз њих проговара космос. Писање ми је једина радост. Чула сам да ми је муж жив, одлазим у Европу да га пронађем. У Берлину је много Руса. Тамо се срећемо мој муж, ћерка и ја и одлазимо у Праг. Као пас на ланцу, тако сам се осећала тамо! Преписка с Пастернаком донела ми је смисао, пун чежње. Родила сам сина Георгија 1925, највећу радост у животу! Селимо се у Париз. Али тамо ме нико не разуме. Нико не чита књиге. Моја несрећа и несрећа моје породице постају једно. Сергеј и Аријадна се враћају у Русију, а Георгије, мој мили Мур, и ја, остајемо у Паризу. У једној собици. Затим, после две године, 1939, и нас двоје се враћамо у Москву.

Ухапсили су најпре Аријадну (Аљу), а затим Сергеја, под лажном оптужбом. Плачем. Син ме грди. Ја кажем: „То стена плаче!“. А онда се селимо, гладујемо, патимо. Стрељали су Сергеја. Сестра ми је у логору. Страх постаје та стена која више и не плач'е. Све ме плаши. Сваки шум. Држим Мура за руку. Како је било кад је почео рат '41, не умет да опишем. Молила сам да ме приме да перем судове у мензи Савеза писаца у Чистопољу. Нисам више ишла насупрот, ишла сам низ. То више нисам била ја.

Ана: Сматрали су ме буржоаском песникињом. Забрањено ми је да пишем и да објављујем. Осуде на сваком кораку. Мој други муж и син послати су на робију. Муж ми се није вратио. Сина ће рехабилитовати тек 1956. Ниједну чашу меда нисам попила без отрова, без жучи.

Борис: Од 1936. нисам у милости власти. Саслушавају ме, забрањују. Али не желим да напустим домовину. Селим се у Пјерелкину, у близини Москве. Моја трећа жена, Олга, унела је радост у мој живот. Преводим. Роман „Доктор Живаго“, врхунац је мог стваралаштва. Он говори о судбини руске интелигенције од почетка века до Другог светског рата. Завршио сам га 1955, али нико неће да га објави, јер не следи слепо идеје Револуције. Нобелову награду „добио“ сам 1968, али ми је у домовини било забрањено да је примим, претили су да ће ми одузети држављанство, а то би ме убило.

„Живот није што и поље прећи“, давно сам говорио.

Наратор: Последњи разговор са сином био је кобан по песникињу. Марина Цветајева обмотала је уже око врата и обесила се у рано јутро, 31. августа 1941. Тим ужетом Пастернак је свезао кофер, помажући јој да се спакује, шалећи се да је толико јако, да се неко о њега може и обесити. Опет, пророчке речи.

*„Трјовци! Ја се смејем
на ваше дарове!
Сама за једну ноћ ћодожем
Палајше и мосћове.“*

Тако је певала Марина Цветајева.

Ана: Када је заточен, Манделштам је позвао стражара и рекао му: „Ви морате да ме пустите, ја нисам створен за тамницу...“ Осуђен је због контрареволуционарног рада, послат у радни логор, где је умро од тифуса, 1938. Место његовог гроба не зна се ни данас.

*„Век-вукодав скаче на ме, да ме коље,
Али ја вук нисам и немам вучју кожу.“*

Тако је певао Манделштам.

Јосиф: Пастернак је умро 1. маја 1960, у 71. години живота. Сахрањен је у присуству огромног броја људи, упркос чињеници да је био „црна овца“ револуционарне Русије. Роман „Доктор Живаго“ преведен је на готово све језике света, снимљен је и филм. Нобелову награду преузео је песников син, Јевгениј, 1989. године. „Моја једина 'грешка' је што нисам рођен у некој земљи у којој песници редовно једу и не иду у затвор због стиха.“ Тако је говорио песник Борис Пастернак, нобеловац без Нобела.

Наратор: Шездесетих година изашла је „Седма књига“ Ане Ахматове и њена „Поема без јунака“ коју је писала више од 20 година. Умрла је 5. марта 1966. Уживала је у закаснелим признањима, чак и у иностранству. Пред смрт је добила награду „Етна Таормина“ на Сицилији и почасни докторат британског универзитета Кембриџ. „Најпостојаније на свету је – туга.“ Тако је певала Ана Ахматова.

Наратор2: Сачувани су транскрипти са саслушања песника Јосифа Бродског.

Седница суда Ђержинској рејона града Лењинграда. Улица Устаничка 36. Председава судија Савелева; 18. фебруар 1964. На јласно зајажане судије: „Сала је крцајта. Нисам очекивала да ће доћи оволики народ“, неко из сале довикује: „Не суди се јеснику сваки дан!“ Следи дијалој судије и двадесетипројодиишеће јесника:

ОГЛЕДАЛО

Судија: Колико сте радили у фабрици?

Бродски: Годину дана.

Судија: Као?

Бродски: Глодач.

Судија: А која је уопште ваша специјалност?

Бродски: Ја сам песник.

Судија: А ко је то признао да сте ви песник? Ко вас је уврстио у песнике?

Бродски: Нико. А ко ме је уврстио у људски род?

Судија: А јесте ли учили за то?

Бродски: За шта?

Судија: Па, да будете песник. Нисте пробали да завршите неку вишу школу, где се спремају... где уче...?

Бродски: Нисам мислио да се то постиже образовањем у школи.

Судија: Него како?

Бродски: Ја мислим да је то... од Бога...

Наратор: Нобелову награду за књижевност Јосиф Бродски добио је 1987. Имао је три операције на отвореном срцу. Умро је 1996. и, по сопственој жељи, сахрањен је у Венецији. Говорио је да га Венеција подсећа на родни Петроград и да би у следећој инкарнацији волео да живи као мачка, али у Венецији.

Наратор2: Официр који је у двобоју убио песника Љермонтова никада то себи није опростио. Тражио је да га сахране без почаст и без обележја, јер, схватио је – опасно је убијати песнике. Још један велики руски писац чију је реч гушила власт у Москви, у свом вечном делу, роману „Мајстор и Маргарита“, описао је како се песничка реч не може утишати, нити записана спалити, јер „рукописи не горе“.

Аутор текста: **проф. Олгица Рајић**
Координатор: **проф. Мина Павловић**
Шеста београдска гимназија Београд

ODA STALJINU

Osip Mandeljštam

1

Kada bih uzeo grafit da odam najvišu počast –
Za postojanu radost crteža –
Razdelio bih prostor na vešto postavljene uglove
I pažljivo i brižno,
Da se sadašnjost u linijama odslika,
U umetnosti koja se sa smelošću graniči,
Pričao bih o njemu, koji je pomerio osu sveta,
Poštujući stotinu narodnih običaja.
Krajičak obrve bih podigao,
I podigao opet, i drukčije razrešio:
Jer Prometej je svoj ugao uvećao, –
Gledaj me, Eshile, kako, crtajući, plačem!

2

Nekoliko naglašenih linija bih proizveo,
Da predstavim njegov mladoliki milenijum,
I njegovu odvažnost sa osmehom povezao
I razrešio u mirnoj svetlosti,
I u prijateljstvu mudrih očiju za blizanca,
Ne imenujući ga, naći ću onaj izraz, kojem
Kada se približiš, približiš njemu, odjednom prepoznaješ oca
I gubiš dah, osetivši sabijanje sveta.
I želim da zahvalim brežuljcima
Što su tu ruku i kost otelotvorili:
On se rodio u planinama i upoznao čemer tamnice,
Želim da ga nazovem – ne Staljin – Džugašvili!

3

Umetniče, čuvaj i štiti ratnika:
Okruži ga sa svih strana vlažnim i modrim borovima
Prijanjajuće pažnje. Ne ogorčuj oca
Rđavom zamisli ili neprijateljskom mišlju,
Umetniče, pomози onome koji je sav sa tobom,
Koji misli, oseća i gradi.
Ne ja i ne neko drugi – njemu će rođeni narod –
Narod-Homer, hvalu spevati.
Umetniče, čuvaj i štiti ratnika:
Njemu šuma čovečanstva peva, postajući sve gušća.
A družina mudraca – budućnost je sama,
I slušaju ga sve češće, sve smelije.

4

On se s govornice kao s planine nadneo
Nad brežuljke glava. Dužnik je jači od tužbe.
Oči pune snage odlučno su dobre.
Gusta obrva nekom svetli iz blizine,
I želeo bih strelicom da ukažem
Na čvrstinu usta – oca tvrdokornih reči.
Izvajana, usložnjena, ukružena veđa, čini se,
Dela iz miliona okvira.
On je sav – otvorenost, sav je pohvale méđ.
I izoštren sluh, koji ne trpi šapat,
I namrštene bore, poskakujući, trče
Prema svima koji su spremni da žive i umru.

5

Stišćući grafit, koji je sažeo sve,
Rukom nenasitom vapijući za sličnošću samom,
Rukom grabljivom – samo sličnosti osu da uhvatim –
Ugalj ću izmrviti, njegovo obličje tražeći.
On me naučio da ne učim za sebe.
On me naučio da ne štedim sebe,
A ako nevolje skroje deo velikog plana,
Ja ću ga otkriti u slučajnim naletima njihovog dima...
Mada još nisam dostojan ničijeg drugarstva,
Mada još nisam zasićen gorčinom i suzama,
I dalje mi se čini da ga gledam u šinjelu, sa kačketom,
Na prelepom trgu, sa srećnim očima.

OGLEDALO

6

Staljinovim očima razmakla se gora
I u daljini je zaškiljila ravnica.
Kao more bez bora, kao sutrašnji iz jučerašnjeg dana –
Do sunca su se protegle brazde od pruga – džina.
On se osmehuje osmehom žeteoca,
Rukujući se u razgovoru
Koji je počeo i traje beskrajno
U šestozakletvenom prostoru.
I svako gumno i svaki plast
Čvrsti su, stisnuti, pametni – živo bogatstvo –
Čudo narodno! Da život bude velik.
Oko svog stožera obrće se sreća.

7

I šestostruko ću u svesti sačuvati,
Ja, tihi svedok rada, borbe i žetve,
Njegov ogromni put – kroz tajgu
I Lenjinov oktobar – do ispunjenja zakletve.
Udaljavaju se brežiljci ljudskih glava:
Među njima ja se smanjujem, i ne primećuju me više,
Ali u knjigama umilnim i igrama dečjim
Vaskrsnuću da kažem: sunce sja.

8

Od iskrenosti ratnika nema pravednije pravde:
Za poštenje i ljubav, za dobrobit i čelik.
Slavno je ime na stisnutim usnama recitatora –
Njega smo slušali i njega otkrili.

Delo, novembar-decembar, 1984.

Prevela: **Ljubica Strnčević**

MALI I VELIKI AUTOKRATI

Mandeljštam je Odu Staljinu sastavio 1933. Njena trajna vrednost je u užasu koji izaziva svojom autentičnošću. Kako uzdići zlo, veliko u ovom slučaju, mada se moralno i estetski taj zadatak ne razlikuje ni kada je reč o manjem i svakodnevnom zlu. A ne razlikuje se ni intelektualno, a pogotovo ne politički, što je možda razlog da se ova Oda čita iznova kada mali i veliki autokrati počnu ne samo da zahtevaju već i da očekuju da se u njima otkriju vrline i vidi veličina koja je nevidljiva očima „običnih” ljudi i posebno onima zlonamerne javnosti.

Oda ima, naravno, i vanvremensku intrinzičnu, poetsku vrednost, tako da ne mora da se misli na velike i male vođe kada se čita. Poema je, konačno, opomena svima koji veruju da u uslovima diktature, makar i u pesničkom maniru, a pogotovo slabijim sredstvima laskanja, mogu da probude saosećanje diktatora i prizovu ga razumu.

Diktatori ne poseduju neka skrivena dobra osećanja i zato je uzaludnost pokušaja da se otkrije dobra strana bezumne arogancije diktature ono što treba da motiviše ljude da joj se suprotstave.

Vladimir Gligorov

Izvor: Peščanik 1. aprila 2017.

Dostupno na: <https://pescanik.net/oda-staljinu/>

ПСИХОАНАЛИЗА, НАДРЕАЛИЗАМ И САЛВАДОР ДАЛИ

Умноштву разнородних праваца модерне уметности, надреализам је тражећи дистанцу према свету реалности и савременицима, „тим малим и великим штедишама духа“, нашао уточиште у несвесном које је ослободила Фројдова наука.

Идејни покретач надреализма, Андре Бретон је захтевао „диктат мисли, у одсуству сваке контроле коју би вршио разум“. Психички аутоматизам изван свих „моралних преокупација“ имао је за циљ отварање несвесног, без цензуре и ограничења. Разарање лажног принципа стварности који повлачи границу између споља и унутра, стварног и имагинарног, језиком психоанализе, између ега и ида, суперега и ега. Био је то захтев за разарањем психичких механизма, па и оног одбране, у име свемоћи сна и фантазије.

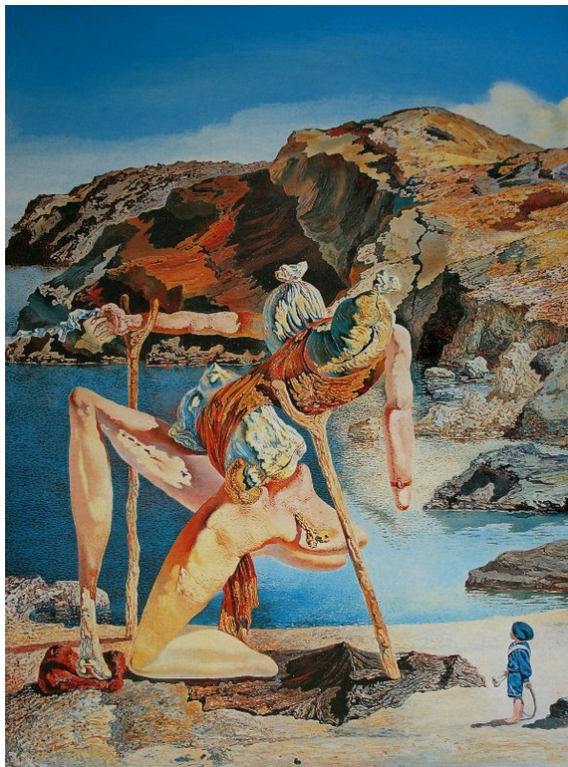
Тај захтев је пратила специфична метода поништавања стварности, наиме, надреалисти су подстицали неурозу и вештачки изазивали шизофрено искуство.

У социјалном погледу, технике надреализма су подразумевале изазивање парадокса у циљу саблажњавања, вербалног и мимичког ругања појединцима и институцијама са захтевом њихове промене и развоја. Надреализму је замерано на пасивном односу према садржајима несвесног, на регресији без оне важне терапеутске функције уметности, на коју је још Аристотел указивао. Вероватно је због тога Фројд остао суздржан, када је била у питању активност ових уметника.

Но, Салвадор Дали баца савим друго светло на овај покрет и однос према психоаналитичкој инспирацији. Фројд то има у виду када вели да је „био у искушењу да надреалисте, који су ме изгледа изабрали за свог свеца, сматрам потпуним лудацима... млади Шпанац ме је нагнао да променим тај став“.

Када је из надреалног пејзажа родног Фигераса приспео у Париз, Дали је готово судбински прихватио, а потом и одбацио, надреалистички програм. Са њима је делио оспоравање чврстих поредака стварности, механизам параноје, којим се ослобађа оно несвесно и

и рационално. Међутим, Далијева особеност је у томе што садржаје несвесног не прихвата пасивно и аутоматски. Несвесно је Далију „неисцрпни рудник халуцинаторних слика” које он систематизује, објективизира и дочарава са готово фотографском прецизношћу. Као Фројдов следбеник, Дали зна да није довољно суочити се са несвесним, већ је важно да се његови садржаји и разумеју, те стога говори о „критичком објективирању лудила“.

Спектар сексепила или Спектар либида (1934)

Доживљаји нагонске природе који продиру у снове и имагинацију, за Далија, као и за Фројда, представљају суочавање са моћним силама либида, са једном активношћу бременитом противуречним силама, са архаиком искуства детињства. Либидо не само да покреће свет одраслих, него неумитно и најпре покреће представе детета. Сексуални развој у потпуности руководи његовим жељама, које су најпре усмерене према мајци, а потом, негативно, према оцу. Оно што је Фројд називао „Едиповим комплексом” присутно је на многим Далијевим сликама, тако и у *Сјектиру сексейила* или *Сјектиру либида* (1934).

Дали као дечак у морнарском оделу стоји пред монументалним чудовиштем које није ништа друго до пројекција његове психе. Ружно, неиздиференцирано, велико као његова забрањена жеља. Страшна жеља – волети мајку и уклонити сметњу, ривала, оца. Родитељи играју главну улогу у инфантилном душевном животу детета. Да би се ослободило сабласти, оно мора да ступи у борбу са родоскврним тежњама. Мора да победи оба начела у себи, и мајку и оца. Зато Далијев дечак пред наказом као оружје, у једној руци држи обруч, женски симбол, а у другој, фалусоидну бутну кост. Кост је срж тела, а нога као орган хода симбол кретања, јер инфантилна сексуалност, егостичке и нарцисоидне тежње заустављају сваки корак према другом. Борба против чудовишта изопачености мора да буде подржана вишим вредностима, баш као што је Далијева утвара подупрта штакама као симболом „традиције која подржава основне људске вредности насупротив земљотресима индивидуалних реакција“.

Загонетка жеље (1929)

Исте фројдистичке теме су евоциране на слици *Зајонетика жеље* (1929), коју Дали сматра једном од десет најзначајнијих. Посвећена је мајци чији се лик уопште не појављује. Она је представљена у облику огромне стеновите материце. Дали је чувао сећање на „еротогени рај новорођенчета“, на рај мајчине утробе, „мек, непомичан, топао, симетричан, двострук и лепљив“. Сада, на слици, згуснута у компактну непомичност камена, одсликава оно што је Фројд називао

„представљањем супротношћу“. Непокретност стене симболизује силовито кретање дечијих нагона – либида, усмерених према мајци. Сан сваког детета је чежња за повратком у мајчину утробу, у двојно јединство, у једно тело сигурности и задовољства. Али, већ унутар мајчине утробе отпочиње сукоб између жеље за удобношћу, интроверзијом, и потребе за екстериоризацијом. Попут Сизифа, дете мора да понесе терет неиздиференциране сексуалности и властитог ега, да подсече инцестоидне пориве који су застој у развоју личности. Да изађе на светло дана, попут Далија са слике, са одсеченим деструктивним нагонима које симболизују скакавци, са исеченим Едиповим комплексом који представљају главе оца и лава. Само тако се може приспети на чистину слободног, као риба у води неспутаног емоционалног живота.

(Обратити пажњу на леви угао слике, на групу која представља Далија како грли оца, рибу, скакавца, мач и главу лава.)

Искушење Светог Антонија, детаљ (1946)

Однос према оцу је тако важан део Едиповог комплекса. Његова амбивалентна природа је присутна на многим Далијевим сликама из надреалистичког периода. Фигура оца је не само сметња на путу према мајци, већ и биће идентификације, оно што желимо постати и изједначити се. У том смислу, отац је лик који инхибира, кастрира, који „попут Крона прождире своју децу“. Симболички, отац је код Далија мање приказан као творац једнак мајци, а више као законодавац, градитељ институција, оличење суперега, због чега филозоф Џон Лок вели да је „друштво очинско“.

Потврдити властиту слободу, значи ослободити се очинског деспотизма, али и ауторитарних ликова уопште, па чак и „духовних

ОГЛЕДАЛО

очева“, а за Далија су то Пикасо и Бретон. Наиме, имагинација, снови, ерос, бољи су водичи активне индивидуалности од подражавања идеализованих ауторитета. У борби против крутих, мртвих поредака живота, уметност треба да покрене животну енергију која пребива у дубинама несвесног, стога, „ако не могу да потчиним више силе, ускомешаћу ниже дубине“.

Да је за Далија, као и за Фројда, уметност сублимација, преображај нижих нагона у више, физичког у духовно, сведочи *Искушење Свеиої Антионија* (1946).

Коњ и слонове са Далијеве слике су симболи необузданог жара либида који у додиру са вишим, духовним еросом, губе строго дефинисану природу бића. У чудесној метаморфози, са ногама витким попут паукова, ослобођени теже, они узлећу према вишим димензијама постојања.

У преображају ероса, прочишћењу душе од жучи до ватре, од „екстазе до светлости логоса“, како вели Јулија Кристева, настају најлепше грађевине духа. Попут слонova са слике, уметничка дела су – козмофори, постојани стубови на којима почива смисао света.

Љиљана Маловић Козић

Професор филозофије

Шеста београдска гимназија Београд

УМЕТНОСТ УСПЕШНЕ КОМУНИКАЦИЈЕ

Зашто се догађа да људи са племенитим намерама наносе бол и патњу особама са којима комуницирају? Зашто сама намера да се успешно комуницира није довољна да се таква комуникација и оствари? Да бисмо боље разумели зашто се то дешава, потребно је објаснити улогу несвесних фактора у процесу комуникације. То ћемо лакше схватити када преузмемо одговорност за своје односе са околином, за наш дијалог с њом.

Ми неизбежно утичемо једни на друге речима и тиме како изговарамо те речи.

Како у ствари протиче процес комуникације? Реч коју изговоримо наглас делује на човека на дубоком подсвесном нивоу. Изазива појаву одређених представа и осећања. Било која реч је као неко дугме које у подсвести активира одређене механизме. Иза сваке речи код сваког од нас крије се цела серија слика и осећања. Замислите следећу ситуацију: Ваш познаник вам прича како је дивно провео одмор. За време његове приче ви почињете да се сећате свог времена проведеног на одмору и како сте се тад осећали. Свака његова реч изазива појаву целе серије слика из вашег живота. Док ваш познаник прича о свом животу, ви у својој глави несвесно вртите сопствени филм.

На вас не утиче просто звучање речи, већ њено семантичко поље. Свесно се трудимо да слушамо човека и покушавамо да ухватимо садржај, не слутећи да се на подсвесном нивоу у нама дешавају одређене промене. На нас утиче смисаоно поље речи. Неки људи то чак и осећају, па након комуникације с једном особом осећају да су изгубили енергију, а при комуникацији са неком другом – да су „напунили батерије“.

Приликом комуникације ми заправо не размењујемо информације у оном уобичајеном смислу. То би било сувише површно објашњење самог процеса комуникације. Утичемо једни на друге на дубинском нивоу и помажемо једни другима да се покрену скривени подсвесни капацитети.

Комуникација са другом особом је увек додир са другим светом. Из сваког таквог додира излазимо помало другачији. Свака особа са којом комуницирамо носи са собом неко ново сазнање и о себи, и о свету и о нама самима.

Помоћу комуникације ми стичемо пуноћу, интегритет.

На квалитет комуникације утиче степен поверења између људи. Колико поверења имамо једни у друге, толико присан контакт можемо и да остваримо.

Сваки човек носи мноштво информација о себи. Својим држањем, погледом, гестовима, бојом гласа, речима... Све ово говори о његовом моделу света. Што вам је особа сличнија, што се више њен унутрашњи свет поклапа са вашим, то више имате поверења у њу.

Према самом процесу комуникације треба се односити богобојажљиво, зато што кад комуницирате са другом особом, ви не изговарате само речи – ви ступате у везу са другим светом. И ако немате поштовања према моделу света друге особе, онда највероватније неће доћи ни до успешне комуникације, већ ће се све завршити простим изјашњавањем односа: ко је у праву, а ко није.

Кад долазите у земљу у којој се говори језик који се разликује од вашег, ви схватате колико је важно знати тај други језик, иначе вас неће разумети, односно неће протумачити ваше жеље онако како бисте ви желели.

Чак и када говорите са блиском особом на матерњем језику, и тада ће са сваком речи и код вас и код ње бити повезане извесне представе и осећања. Они не морају увек да се поклапају. Ако особа, која вам је непозната, и ви, немате заједничке доживљаје, онда ће и унутрашње представе и осећања уопште, бити различити.

Врло је важно да са другом особом говорите на „њеном језику“. У психологији за то постоји посебан термин – *ѝридруживање моделу светла друге особе*.

Различити људи мисле на различите начине и на различите начине граде своју представу света. Ове разлике одговарају трима основним системима: визуелном, аудитивном и кинестетичком (чулном, осећајном). То значи да човек у себи може да ствара (замишља) визуелне слике, да осећа додире или да говори сам са собом, при чему ће један од ових система замишљања или представе света код њега бити примарни. Један од начина да се то сазна је слушавање оних речи којима он описује своје искуство. Ове посебне речи су следећи предикати: визуелни (видим перспективу, гледам у будућност, магловит, јасан лик, говорити магловито, мрачна прошлост, светла будућност...), аудитивни (чујем говор, гласан, тих, звучи узбудљиво, крештав глас, глас ми звучи..., пажљиво слушајуем смисао онога што се дешава, врисак упомоћ, шуштање, шапат, никада не чујеш шта ти кажем...) и кинестетички (осећам, доживљавам,

близак контакт, тежак, лак, терет мисли, терет кривице, грубости у комуникацији, истрчати се, овлаш додирнути...) и неутрални тзв. неспецифични (знам, схватам оно што се дешава, схватам процес, радим корисне ствари, верујем у неопходност промена, могућност личног раста и развоја, можеш открити, неопходно је решити, треба обратити пажњу, сазнати, можете сазнати о томе...).

Различити људи све време користе сва три система, али у одређеним ситуацијама дају предност једном од њих. На пример, за време бављења спортом на првом месту ће бити кинестетичка осетљивост, кад гледате филм – визуелна, док слушате музику – аудитивна.

Будите веома пажљиви према ономе како и шта говори ваш сговорник. Потрудите се да разјасните који је његов основни систем представе света и да се њему придружите ако желите да се боље разумете.

Језик тела не функционише као речи. Он функционише на други начин. Покрети тела не преносе садржај, већ информације о процесу комуникације. Кажипрст на челу или чешање слепоочнице не значе увек замишљеност, нити су руке прекрштене на грудима увек гест затворености. Не можемо до краја разумети смисао једног или другог људског геста док не постанете сам тај човек. Али то није ни потребно.

У различитим културама један те исти гест може да има потпуно различити смисао. То илуструје и ова прича:

Један сељак је дошао код фратра и замолио га да му да на привремено коришћење мањи комад земље која је припадала цркви. „Овај комад замље је одавно запуштен и нико га не обрађује” – рекао је сељак – „а ја имам велику породицу”. Фратар се замислио. „Па добро,” – рекао је – „ја ћу ти дати земљу, али само у случају да победиш у нашем спору”. „Каквом спору?” – упитао је сељак уплашено. „Спорићемо се без речи” – рекао је фратар. „Прво ћу ја са тобом говорити гестовима, а онда ћеш ти са мном”. Фратар је сељаку показао прст. Сељак, не размишљајући, показао му је два прста. Фратар се изненадио. „Види, види”, помислио је, „како је мудро овај сељак одговорио на моје питање. Показао сам му да је Бог један, а он ми је одговорио да је свет дуалан”. Сад је фратар ставио на сто јабуку. „Живот је рај”, желео је да каже. Сељак је претурао по својој торби и ставио поред јабуке главицу лука. „Али тамо има и суза” – протумачио је поруку фратар. „Победио си!” – узвикнуо је фратар. „Узми земљу!” Сељак је срећно отишао кући. „И, како је било?” – упитала га је жена. „Је ли ти он дао земљу?” „Да” – одговорио је сељак. „Добио сам је у спору”. „У каквом спору?” – изненадила се жена. „Нисмо говорили речима, већ гестовима” – објаснио је сељак жени. „Прво ми је показао прст, што је значило: ископаћу ти

ОГЛЕДАЛО

око. Нисам се збунио и показао сам му два прста: ископаћу ти оба ока. Онда се он изненадио и ставио јабуку, што је значило: то ми је доручак. А ја сам на сто извукао лук, што је значило да је то мој. После тога сам победио и дао ми је комад земље. “

При комуникацији увек добијамо неке повратне реакције. Да ли ћемо их приметити или не, зависи од наше пажње и осетљивости.

Који је циљ било које комуникације? Успешна комуникација са светом који нас окружује треба да допринесе нашем сопственом развоју, развоју нас као људских бића. Требало би да свет који нас окружује учинимо мало светлијим и радоснијим и да у свету људских односа стално напредујемо...

Снежана Зимоњић

професор психологије

Гимназија „Таковски устанак” Горњи Милановац

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ТЕМА V

ФОРМА: ПРЕДМЕТ ДУХОВНОГ ИНТЕРЕСА

Филип Томић: Пролаз
Уметничка школа Ужице
Ментор: проф. Дејан Богдановић

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ДЕСЕТ ЕКОЛОШКИХ ЗАПОВЕСТИ

Ове заповести нису високо и далеко од тебе, човече. Оку нису далеке, а духу су сасвим блиске. Ко чује и послуша ове заповести, извадио је зло из себе. Ко усвоји ове заповести, личиће на човека коме су се отвориле очи.

1. Поштуј мајку природу (као своју мајку), јер је то исконска мајка коју имаш; она те је родила и њој ћеш да се вратиш: природа се радује природи! Природа је некад била мајка, а сада је робиња.
 2. Очување природе има предност у односу на сазнање природе: за сазнање увек има времена, за очување више нема, јер је то питање живота и смрти.
 3. Природа је друго тебе самог: уништавајући природу, уништаваш себе самог! У сваком створу воли створитеља, јер себе разумеш кроз његова створења: природа је као бескрајно божје дисање.
 4. Разумети природу значи живети у складу са свим што је у њој: тај ред и мир којим одише природа права су супротност збрци и немиру друштва. Ако природу не оставиш на миру, ни сам нећеш имати мира, јер је мир у теби позајмљен из природе.
 5. Гледај на природу као на непресушан извор смисленх порука и поема (?) јер свака ствар има и надстварно значење: свака ствар и свако биће о нама сведоче логос (!)! Људи више не знају да читају књигу природе.
 6. Сва поезија и наука (певање и мишљење) настају из разговора са природом: духовни живот је стална размена између човека и природе, а у размени се мора поштовати однос једнаких.
 7. Природа је уџбеник из којег божја деца могу да читају јеванђеоске поруке, а свака ствар или биће представљају страницу те књиге мудрости: реметити природни поредак стварности није само грешка него и грех! Док посматраш природне облике, ти читаш поглавља свете књиге.
-

ОГЛЕДАЛО

8. Човек игра разне игре, али игру са природом може лако да изгуби, јер се не држи правила игре: природа не трпи варалице као што не трпи неред.
 9. Ако се према природи будемо понашали као према особи, онда ћемо моћи водити разговор са биљкама, животињавама и стварима, а не само са људима. За човека може бити сабеседник свака ствар или биће, зато он мора да учи тајни језик природе.
 10. Природа не уме да лаже, али воли да се скрива. Зато човек не престаје да пита, а природа да одговара: разговор сина и мајке! Природа не одговара на неприродна питања.
-

Проф. др Ђуро Шушњић

(Из књиге Религија, Чигоја штампа, Београд, 2009)

DIX COMMANDEMENTS ÉCOLOGIQUES

Ces commandements ne sont pas élevés et loin de vous, l'homme. Les yeux ne sont pas loin, et l'esprit sont assez proches. Qui entend et écoute ces commandements, a sorti le mal lui-même. Lorsque vous adoptez ces version commandements de l'homme dont les yeux ouverts.

1. Respecter la nature (comme sa mère), parce qu'elle est la mère primordiale que vous avez; Elle est née et elle serait de retour: la nature se réjouit la nature! La nature était une fois une mère, et maintenant un esclave.
2. Conservation de la nature l'emporte sur la nature de la connaissance: la connaissance est encore temps, pour préserver plus, car il est une question de vie et de la mort.
3. La nature est le second vous: détruire la nature, se détruire! Dans chaque créature aime le créateur parce que vous vous comprenez par sa création: la nature de Dieu que la respiration infinie.
4. Comprendre la nature signifie vivre en harmonie avec tout ce qui est en elle: la paix et l'ordre qui caractérise la nature du droit est opposé à la confusion et l'agitation de la société. Si la nature ne pas que je ne suis seul me laisse pas, la paix, parce que la paix est en vous emprunté de la nature.
5. Regardez la nature comme une source inépuisable de messages significatifs et poèmes (?) parce que tout a un sens surnaturel: tout et tout le monde témoigneront de nous logos(?)! Les gens ne savent pas lire le livre de la nature.
6. Toute poésie et la science (chant et opinion) sont formés d'une conversation avec la nature: la vie spirituelle est un échange constant entre l'homme et la nature, et l'échange doit être respecté rapport égal.
7. La nature est un livre dont les enfants de Dieu peuvent lire les messages et tout d'évangélisation ou représenteront une page de ce livre

MIROIR

de sagesse troubler l'ordre naturel de la réalité est non seulement une erreur, mais aussi un péché! Tout en regardant la forme naturelle du chapitre que vous lisez des livres saints.

8. L'homme joue à des jeux, ou jouer avec la nature peut facilement se perdre, car il ne respecte pas les règles du jeu: la nature ne tolère pas les tricheurs ne peuvent pas tolérer un tel gâchis.
9. Si nous nous comportons envers la nature comme une personne, alors nous serons en mesure de mener une conversation avec des plantes, des animaux et des choses, non seulement avec les gens. Pour un homme peut être interlocuteur tout ou être, alors il doit apprendre le langage secret de la nature.
10. La nature ne sait pas mentir, mais il aime se cacher. Par conséquent, l'homme ne cesse de demander et de répondre à la nature: interview le fils et la mère! La nature ne répond pas aux questions contre nature.

Auteur de: **PhD Djuro Susnjic**

Traduit : **Visnja Blagojevic**

ШТА ПУШАЧЕ ШТИТИ ОД КАРЦИНОМА

Екстрат дувана, познат као никотин, токсична је материја, опасна по здравље и по животе свих оних који га заједно са другим хемикалијама пушењем удишу, или га уносе у тело на неки други начин. Цигарете и слични производи од дувана, својим димом, у којем је око 7. 500 хемијских материја, проузрокују 7 од 10 карцинома плућа у Србији, при чему је број преживелих особа са дијагностикованим карциномом плућа у поређењу са преживелим некога од карцинома једног од 14 других органа и делова тела, убедљиво најмањи. Докторка Ана Јовићевић, епидемиолог са Института за радиологију и онкологију Србије, и члан Комисије за контролу дувана при Министарству здравља у Србији, тврди да је од ових особа са дијагностикованих раком, 85 посто из редова пушача, а да се преосталих 15 посто, који су непушачи, једна четвртина свакодневно кретала у близини пушача, тако да је на индиректан начин жртва канцерогених састојака дуванског дима.

Сиромашни свет највише пуши, њих 80 посто, јер је цигарета најјефтиније задовољство. Како је сиромашних у свету највише, није ни чудо да се сваке године попуши 4, 3 трилиона цигарета. Производња дувана сваке године расте за 16, 5 посто, како се наводи у публикацији TheTobaccoAtlas, коју издају Америчко удружење за рак и Светска фондација за плућа. Из истог извора се може видети да је годишњи профит дуванске индустрије један и по трилион долара. Шест водећих компанија у дуванској индустрији имају комбиновано профит 35, 1 билион долара што је равно заједничком профиту Кока-Коле, Мајкрософта и Мекдоналдса. Када би дуванска индустрија била држава, онда њен бруто друштвени производ (БДП) био једнак пољском, саудиарабљанском, шведском и венецуеланском.

Лепљивост дуванских токсина на ДНК

Пушачи су у далеко већој опасности од непушача, не само од рака плућа него и од других органа, при чему ни од каквог значаја нису филтери на цигаретама нити утешни натписи на њиховим па-

ковањима и на рекламним паноима, који углавном говоре о безначајној количини катрана и других хемикалија у цигаретама, тако да мало недостаје да се пушење прогласи корисним по здравље.

Што се тиче смањења опасности од рака, која проистиче пушењем врло квалитетних и скувих цигарета уместо јефтиних, може се рећи да је оно реално колико и смањење опасности скока са десетог уместо са петнаестог спрата, доле на бетон. Не постоји тако нешто што би се звало „безопасно пушење“. Чак ни врло здрав и спортски начин живота не штити пушача од реалне опасности оболевања од карцинома. Крајњи резултат је раван трагедији, јер сваки други пушач умире, каже докторка Ана Јовићевић.

Главни начин којим пушење води ка карциному јесте оштећење ДНК, укључујући и гене који неутралишу токсине и како-тако штите од карцинома. Истраживања показују да се после сваких 15 цигарета на ДНК виде промене због којих ћелија може постати канцерогена.

Потребни су центри за одвикавање од пушења

С пушењем је боље престати раније него касније, и зато у развијеном свету функционише мноштво центара за одвикавање од пушења. У Србији има 15 таквих центара, каже докторка Ика Пешић, шефица Кабинета за одвикавање од пушења на Клиници за плућне болести КЦС у Београду и члан Комисије за контролу дува на при Министарству здравља. Она истиче да је радом постојећих центара за одвикавање од пушења и просвећивањем становништва, број пушача у Србији са 42 одсто смањен у последњим деценијама на садашњих 30 одсто, што је још увек превише. По нашем Закону о заштити здравља, каже докторка Ика Пешић, пушење се сматра болешћу зависности и тако је кодирано, што омогућава бесплатно одвикавање.

Навика праћена задовољством је скоро непобедива, што се види и у случајевима борбе против наркотика, алкохолизма и гојазности, али и у обичним животним ситуацијама. Произвођачи и продавци штетних задовољстава су немилосрдни и без скрупула. Моћна дуванска индустрија којој све државе гледају кроз прсте, непрекидним, добро смишљеним и живописно рекламираним производима привлачи и младе и старе.

Тачно пре годину дана, 19. маја 2017. у Великој Британији ступила је на снагу уредба донета у британском парламенту по којој од тог викенда све цигарете у Британији морају бити продаване у кутијама тамнозелене боје, без података о квалитету, количини катрана у цигаретама, без икаквих ознака осим брэнда, али

ОГЛЕДАЛО

са обавезном реченицом о смртној опасности од пушења и застрашујућом сликом раком нападнутих органа, која заузима 65 одсто површина предње и задње стране паковања. Сва паковања морају садржати 20 цигарета, чиме се за илустрацију обезбеђује довољно велика предња и задња површина кутије. Једва видљив назив брэнда и неупадљива боја слова стандардизовани су и неизменљиви. Строга правила прописана су, такође, за е-цигарете и дуван намењен ручном увијању. На свим паковањима и рекламама забрањена је промотивна реченица: „овај производ је без адитива“. Реч је о препоруци Европске уније, којима се руководе Велика Британија, Француска, Ирска, Данска и Мађарска.

До 19. маја 2018. компанијама је дата могућност продаје већ постојећих форми паковања и неће бити изузетака од прошлогодишње директиве.

Очекује се да нова правила смање број пушача у Европској унији за 2, 4 милиона и спрече 700. 000 прераних смртних исхода због пушења.

Европски суд правде већ је маја прошле године одбацио више жалби произвођача цигарета и одлуку британског парламента проценио законитом, чиме је свим европским земљама, па и Србији, дао зелено светло за сличан подухват.

Др Момчило Б. Ђорђевић

Култура, уменост, наука - Политика

Београд, 26. 5. 2018.

ОЦЕНОМ БИ ТРЕБАЛО ПОДСТИЦАТИ ЗНАЊЕ, А НЕ ИСТЕРИВАТИ НЕЗНАЊЕ

Тестовна проверка знања. У последње време проверка ученичког знања врши се путем тестова. Тестови садрже поступно припремљене рачунске задатке и питања (15-20). Сваки од тих задатака (питања) по правилу, односе се на конкретан елемент знања из одређене теме или дела програма. Могућности да се дају одговори на тако релативно велики број питања (или питања - задаци) обезбеђује се на тај начин што се на свако од тих питања дају алтернативни одговори од којих је само један тачан.

Оцена теста даје се на основу броја правилних решења (одговора). Решења и одговори дају се у алтернативним облицима од којих је само један тачан. За случај, на пример, да је укупан број задатака и питања 15, оцена одличан (5) добија се за 12-15 правилних решења (одговора), за 8-12 врло добар (4) за 6-8 добар (3), за (4-6) довољан (2), а за испод (4) недовољан (1). Наравно, могу да се узму и други распони.

Тестовну проверу знања карактерише **висок степен објективности**. Овим методом обухвата се релативно велики обим наставног градива и даје се шанса сваком ученику да покаже шта зна. За обраду текстова могу да се користе савремени технички уређаји, што знатно рационализује и економизује наставни процес. У тестовном методу не компонују се сами одговори, већ се они бирају у скупу понуђених могућности. У томе се већ садржи нека доза сугерисања („дошаптавање“). Осим тога, није потпуно искључена могућност случајног погађања правилног одговора. Стога се може закључити да ћемо најпотпунију слику знања ученика у настави физике добити само применом и правилним комбиновањем свих метода испитивања и оцењивања ученика.

Провера практичних умења, вештина и навика. Стицање практичне вештине, умења и навика обавезан је део наставе физике. Провера знања из тог важног елемента наставе врши се на разне на-

чине. Најуобичајенији облик провере је наставникова контрола и непосредно посматрање рада ученика за време извођења експеримента и лабораторијских вежби или физичког практикума. Овај вид провере знања, умења и вештина има одређене тешкоће, везане с колективизираним радом, као и са немогућношћу да се прати рад сваког ученика истовремено. За превладавање прве тешкоће могу се користити лабораторијски задаци у таквој форми да се знатно увећа степен ученикове самосталности (већи број радних места у лабораторији, мерних уређаја, инструмената, мањи број ученика у одељењу, интерна телевизија, електронска учионица итд.). Самосталност рада може да се повећа и на тај начин што ће, на пример, приликом извођења вежбе „Математичко клатно” сваки ученик у групи радити са клатном различите дужине. Приликом одређивања коефицијента трења могу да се користе различите површине (подлоге) по којима се креће тело; приликом мерења електромоторне силе и унутрашњег отпора извора електричне струје, спољашњи отпори могу да се поставе на различите начине, итд.

Савремена настава (физике) нужно захтева унапређивање система оцењивања ученика. То претпоставља и примену свих нових метода и поступака провере знања који могу да обезбеде адекватнију оцену усвојеног знања. У настојању да знања ученика буду што објективније оцењена, требало би користити оне методе и технику који смањују дозу субјективности, случајности, фрагментарности, привидне импресије и слично. Неопходни су они поступци који не дају само адекватнију слику резултата рада (учења), већ и повећавају мотивацију и подстичу ученика при стицању знања. Требало би одбацити све оне поступке којима се ученик деморалише, априорно осуђује на неуспех, који коче развитак његовог духа и мисаоне активности и способности. Инсистирати, дакле, на таквим методима оцењивања који више **фаворизују разумевање, промишљање, него запамћивање** и доприносе убрзаном развоју стваралачких способности и мисаоне делатности, где посебан значај добијају знања неопходна за освајање наставних садржаја и практично-техничка примена усвојеног знања.

У образовно-васпитном процесу **ученик и наставник требало би да открију и потврде сами себе** по разним основама: образовно-васпитним, менталним, етичким, естетским, социјалним, прагматичним итд. То је посебна врста самооткривања и самооптврђивања једног и другог субјекта наставног процеса који се међусобно условљавају.

Савремени систем оцењивања знања ученика требало би да унесе и нов стил рада, учења и мишљења, пре свега да се превазиђу догматизирани, праволинијски, фрустрирајући и трауматизирајући начини вредновања учениковог знања, где негативне оцене остварљају дубоке трагове на личност ученика, а нису ретке ни сузе,

што ни у ком случају не може да има позитивне ефекте на развитак младог човека. Негативне оцене не могу се елиминисати, али би ученик и наставник требало да ту оцену третирају као нешто што је пролазно, као фазу на путу коначног успеха. Оцењивање је резултат интеракције између ученика и наставника, то није само когнитивни него и афективни, психолошки, социолошки и педагошко-људски акт који се не може успешно остварити административним, службеним и формалним ставом према ученику. Оценом би требало подстицати знање, а не истеривати незнање. Процес оцењивања је квалитативно виши ниво комуницирања наставник-ученик. У тој двосмерној интеракцији требало би подржавати и развијати пре свега жељу, интересовање ученика за наставни предмет, а тек онда ценити ниво његовог „сувог” знања; не би требало бити жртва формализма, догматизма, императива који више убијају и гуше ученика него што отварају врата за његово напредовање.

У савременим условима наставник полази од много ширег и разуђенијег погледа на целокупан образовно-васпитни процес, за разлику од традиционалног приступа, где је улога наставника била поједностављена и сведена на праволинијске и једносмерне комуникације интерперсоналне природе, где се активности исцрпљују вербалним контактом, одговорностима за резултате рада, без дубљег улажења у ширу проблематику наставног процеса и у одређења ученикове личности.

Нажалост, у нашим школама на свим нивоима углавном се користи усмено и писмено испитивање (писмени задаци и контролне вежбе), док се сви остали методи запостављају или изостављају. Постоје многи објективни и субјективни разлози за такво „уско“, симплификовано оцењивање знања: претерана традиционална оптерећеност, релативно слаба опремљеност лабораторија и кабинета физике, недовољна упућеност наставника у савремене иновације у настави, а изнад свега и пре свега, неадекватан статус физике у систему наставних предмета (третира се као наставни предмет другог реда). При дефинисању места и статуса физике у систему наставних дисциплина требало би узети у обзир сва одређења ове фундаменталне науке: физика је теоријска, експериментална, егзактна и примењена наука; на њеним основама се добрим делом заснива и развија савремена техника; методи и резултати физике уграђени су у многим наукама (хемија, биологија, астрономија, географија, медицина итд.)

Без обзира на све тешкоће и на стања у школама, наставник је у обавези да континуално прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: предавања, демонстрационих огледа, решавања квантитативних и квалитативних задатака и лабораторијских вежби. Оцењивање ученика само на основу резултата које је он постигао на писменим (контролоним) вежбама је недопустиво. Так-

ва оцена нема законску заснованост; она може бити само део коначне (укупне) оцене. Може је оспорити приговор сваког ученика, родитеља или било ког другог. То би требало да има на уму сваки наставник физике. Неки могу тражити оправдање у томе да не постоји одговарајућа опремљеност школе, односно кабинета физике. Тада се поставља питање акредитације школе.

Употреба тестова. Коришћење тестова за проверавање и (само) оцењивање учениковог знања не искључује остале методе: усмено испитивање, контролне вежбе, експериментални рад, утврђивање способности и вештине коришћења разних мерних уређаја, апарата и других техничких средстава. Али чињеница је да тестови постају све актуелнији.

Они могу да садрже рачунске задатке и задатке-питања различитих облика. У рачунским задацима нуди се више решења, а у задацима-питањима већи број одговора. а) Задаци-питања са више понуђених одговора - само једно решење (један одговор) је тачан. Ученик заокружује онај који сматра тачним. У случају да не зна да реши задатак, или тачно да одговори на питање, он заокружује слово н (не знам). За погрешан одговор добија се један негативан поен (-1). Ако заокружи више од једног или не заокружи ниједан одговор, добија такође један негативан поен (-1).

б) У задацима-питањима понекад недостају неке речи које ученик уноси на предвиђена места. Колико се унесе погрешних речи (исказа), толико се добија негативних поена.

в) Постоје задаци којима се упоређују вредности физичких величина изражене у различитим мерним јединицама. У празан кругић уписују се знакови: веће, мање и једнако. За сваки погрешно уписан знак добија се пола негативног поена.

г) У тестовима постоје задаци-питања у којима се тражи прелазак од табеларних података на графички приказ зависности једне од друге величине (најчешће од времена).

За погрешно решење добија се негативан поен (-1).

Код сваког задатка-питања у „кућици” је уписан број поена.

Од укупног броја позитивних одузима се сума негативних поена. Максималан број поена у тесту знања нека је, на пример, 100. Време за решавање теста узмемо да је 90 минута (два везана наставна часа). На основу укупног броја позитивних поена, користећи приложену табелу, добија се оцена теста.

Проф. др Милан О. Распоповић

физичар и филозоф

(Из књиге *Методика наставе физике*,
Завод за уџбенике, Београд, 2013)

Е РЕЧНИК ГРУШАКА

УНУТРАШЊА ПРАЗНИНА. Усмереност на *имање* праћено бесмисленим самопотврђивањем властите воље, уз неосетљивост на бол, радост, моралне вредности и уметнички лепо:

Он је дошао да продаје књиџе, мени, власнику аџенције за некретности!

Артур Шопенхауер верује да је корен *унутрашње празнине* у безумној слепој вољи, која господари човеком уколико он није у стању да безинтересно ужива у истини и лепоти. Пошто настаје сједињавањем ограничености духа и осећања, *унутрашњој празнини* су потребни стални спољашњи поводи, који доводе до мањкања надражљивости и до неосетљивости на радост и патњу. Празни људи немају одвратност према лаким забавама и конвенцијама, а стална жудња за разонодом и задовољством доводи до расипништва и беде. За човека који је подлегао *унутрашњој празнини* интелект и осећања немају више никакву вредност. Све што почива на вољи води незадовољству, болу, досади и све већој празнини. Спречена воља јавља се као бол, потиснута као незадовољство, а остварена – као досада. Да би предупредио досаду, празан човек јој подмеће безначајне мотиве, чија је вредност слабашна и произвољна, јер то нису истинске сврхе и реални циљеви него тек сурогати који само продубљују празнину. Најопаснији облик *унутрашње празнине* је неосетљивост за људску патњу, а од ње па до спремности на зло, растојање је све мање. *Унутрашња празнина* изазива и *трешку велике људости* ↑, када се ради спољашњег сјаја и сумњивог успеха жртвује душевни мир.

Против духовне и душевне беде може се борити само *унутрашњим богатством*, као и неговањем интелигенције и осетљивости.

Види: *суштина незнања, њсовка, неосетљивост њаиње, транзициона логика, имаи или биџи*

ЋЕЛЕ-КУЛА. Персијски, кула од глава. Кула сачињена од глава српских устаника, на челу са Стеваном Синђелићем, подигнута после Битке на Чегру 1809. Суочен са надмоћним противником, Стеван Синђелић је пуцао у магацин барута, дигнувши шанац у ваздух. Од лобања погинулих Срба Турци су подigli кулу на Цариградском друму да би застрашили побуњене народе у Отоманској империји.

Ћеле-кула јавља се као грешка уколико свака генерација свој историјски деби налази у масовном страдању. Она је поуздан знак да неки народ није кадар да пронађе пут из историјског лавиринта, из мреже сопствене инструмента-лизоване митологије и спутавајућих предрасуда. Такође, она је знак доминације монументалне историје (*argumentum ad antiquitatem*↑), чија величина и узвишеност афирмише живот само уколико је у функцији смрти (жртва на олтару Историје).

Види: *йозивање на мий, клизнуће у ирационално, Вавилонска кула, ейноценйризам, йајански ...*

ТЕОРИЈА ЗАВЕРЕ. Веровање да су историјски догађаји резултат тајног договора моћних организација:

Хијлера су финансирали јеврејски банкар да би створили израелску државу.

Карл Попер сматра да *теорија завере* настаје из посебне врсте историцистичког мистицизма или секуларизацијом религијског сујеверја. Прва верзија ове „теорије” настала је у митолошким представама старих Грка. Тројански рат је унапред изрежирана представа, у којој су јунаци били тек марионете у рукама богова. *Теорији завере* доприносе нерасветљени историјски догађаји, стварне уроте и политички атентати (Топчидерски атентат, Мајски преврат, Атентат у Марсеју, Дванаести март, Атентат у Даласу). Атентати су, уосталом, резултат завера, али је сасвим друго питање колико су атентати утицали на ток догађаја – неки засигурно јесу, други нису. Попер не тврди да се завере не догађају, него да нису честе и да не утичу пресудно на друштвени живот. Завере су врло ретко успешне, а постигнути резултати се најчешће веома разликују од намераваних (нацистичка завера).

Веровање да завера постоји није исто што и вера у њену делотворност. Историјски догађај је слојевит и комплексан, а позивање на заверу може да укаже само на врх леденог брега. Насупрот ненаучној теорији завере, Попер формулише главни задатак теоријских друштвених наука. Он се састоји у праћењу ненамераваних друштвених последица и намераваних људских акција. Све последице наших делања нису и намераване последице, као што је и велики број последица наших акција ненамераван. (Уколико се неко појављује као купац куће, он сам подстиче подизање цена, као што и комшија који продаје кућу утиче на пад вредности наших некретнина.)

Карл Маркс, иначе заговорник једне варијанте историцизма, одбацује вулгарну *теорију завере*. Капиталиста није завереник ђавола, већ човек који живи и дела под одређеним околностима, за које није мање одговоран од пролетера. Фашисти, за разлику од марксиста, одбацују позивање на законе историје и у завери виде специфично расну црту (јудео-масонска завера). *Теорију завере* усвајају они који мисле да знају како да начине рај на земљи, а она им служи као моћно објашњење властитих неуспеха (ђаво има уложене интересе у пакао). Заговорници теорије завере су најчешће људи ауторитарног карактера, са снажним параноидним тенденцијама.

ОГЛЕДАЛО

Види: *йелос-йојмови, ауџориџарна личности, йараноидни карактер, фанатизам*

СИМУЛАКРУМ (лат. *simulacrum* = слика, идол, сабласџ, авејџ). Медијска симулација стварности и инсценирање догађаја.

Жан Бодријар (1929-2006) држи да је *симулакрум* кључ историјског тријумфа Запада. Огромна количина информација – симулакрума – кружи савременим светом, конструишући нову стварност коју Бодријар назива хиперреалност. Медији не приказују стварност, него симулирају један цео свет. Оно што није објављено није се ни догодило. Бодријар пише о убедљивој доминацији хиперреалности, која брише сваку разлику између реалног и имажинарног. Пошто медијска слика постаје узрок догађаја, долази до систематичног бркања узрока и последице.

BIG LIE SMALL WORLD

Појам слике или симулакрума мењао се и развијао кроз историју. Прво, слика је настојала да прикаже реалност. Затим је она маскирала реалност, да би у следећој фази прикривала одсуство реалности. На крају, као чист симулакрум, слика нема везе са реалношћу, него је чиста симулација стварности. Пошто су избрисане границе стварног и фантазмагоричног, *Дизниленд* је савршен модел испреплетених симулакрума: „Контраст са апсолутном усамљеношћу паркинга – правог концентрационог логора – јесте тоталан. Или, боље речено: унутра, цела лепеза ме-

ханизма магнетски привлачи масу у дириговане токове.” Људи из своје жеље за топлином и фантазијом бивају распоређени и искоришћени као затвореници концлогора. Ипак, напредак је у томе што се у процесији симулакрума не одузима живот, него је Дизниленд простор за регенерацију имагинарног. Пошто *йоли-џика* и *Дизниленд* припадају реду симулакрума, политичари све више личе на Дизнијево јунаке.

Види: *аріумені из афере, Појтемкинова села, йозивање на фактичності, фејс-лифтині, сџил (не) йобија сушџину*

РАБУЛИСТИКА НЕСВЕСНОГ. Мисаона акробатика која разоткрива несвесну мотивацију лажљивца:

In March 2003, Rumsfeld engaged in a little bit of amateur philosophizing about the relationship between the known and the unknown: „There are known knowns. These are things we know that we know. There are known unknowns. That is to say, there are things that we know we don't know. But there are also unknown unknowns. There are things we don't know we don't know.”

Славој Жижек, *What Rumsfeld Doesn't Know That He Knows About Abu Ghraib* ↑

У покушају да оправда америчку интервенцију у Ираку, Доналд Рамсфелд је разоткрио њену суштину. Употребом *рабулџике*↑ (*unknown unknowns* – постојање оружја за које не можемо чак претпоставити да не знамо – *argumentum ad ignorantiam*↑) државни секретар је покушао да прикрије непостојање било какве информације о постојању оружја за масовно уништавање. Према Славоју Жижеку, од круцијалног значаја је управо испуштена могућност, *нейознајо знано*, ствари које не знамо да знамо или фројдијанско несвесно, „знање које не зна само себе” (Лакан). *Нейознајо знано* су веровања и опцености које наводно не знамо, а стоје у темељу друштвених вредности: потиснуто знање о тортури заробљеника, скривена агресија (*іаф из бахатостіи*↑), осећај моралне и сваке друге супериорности и сл.

Уколико нисмо способни да се изборимо са властитим претпоставкама предрасудног и несвесног, онда пројектујемо у Другог наше властито (не)знање и (не)разумевање, на основу механизма *йророчансџива које само себе осџиварује*↑. Напори интервенциона-

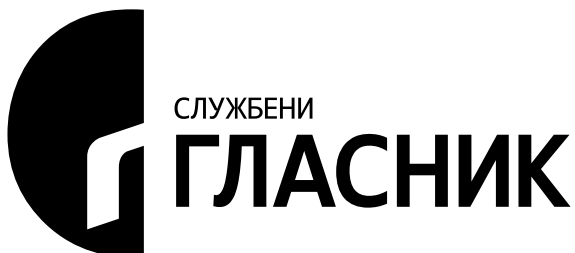
ОГЛЕДАЛО

листа (*deus ex machina*↑) су унапред осуђени на неуспех, јер се боре против непобедивог противника, непријатеља кога су сами осмислили, удахнувши му живот из мрачног резервоара сопственог несвесног. Голем се на крају окреће против свога творца.

Види: *несвесно, пројекција, асоцијација*

Др Срђан Дамњановић

(Из Речника грешака, Завод за уџбенике,
Београд, 2009)

Интернет продаја
www.zavod.co.yu
e-mail: prodaja@zavod.co.rs

ОГЛЕДАЛО

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

373. 5(497. 11)

ОГЛЕДАЛО : часопис ученика и професора
средњих школа / главни и одговорни уредник
Радивоје Благојевић. - 2014/2015, бр. 1-. - Београд :
Информационо друштво Благовест, 2015- (Београд :
Службени гласник). - 24 cm

Тромесечно. - Текст на више светских језика.
ISSN 2466-2712 = Огледало (Београд)
COBISS. SR-ID 217496332

Маша ГЕСЕН

САВРШЕНА СТРОГОСТ

Геније

и математички
успех столећа

Прича о
Грегорију
Парелману,
највећем
математичару
данашњице,
који је доказао
Поенкареову
хипотезу и
одбио милион
долара за то
достигнуће!

JP Službeni glasnik

www.slglasnik.com

www.klubglasnik.net

U svim knjižarama *Službenog glasnika*
i na telefone 011/30 60 578, 30 60 589,
e-mail: prodaja@slglasnik.com